

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (MBA)**

Διπλωματική Εργασία

***ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΡΟΩΝ
ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ***

Μαράτου Ευαγγελία

Επιβλέπων: Καθηγητής Σώρρος Ιωάννης

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2018

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων : MBA» με τίτλο :
«.....*Διαχείριση Ταμειακών Ροών και Λογισμικό Αντιρροπήματος*.....»
έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολο της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.
Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολο τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».
Υπογραφή Μεταπτυχιακής Φοιτήτριας Ονοματεπώνυμο
.....*Ε. Καραγιάννη*.....

Αφιερώνεται στην οικογένεια μου
και στο σύντροφο μου Φίλιππο
για την αμέριστη υπομονή και στήριξή του

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΡΟΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

Μαράτου Ευαγγελία

Σημαντικοί όροι: Δημιουργική λογιστική, Λογιστική απάτη, Διαχείριση κερδών, Δεδουλευμένα (accruals), Ταμειακές Ροές

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η «οικονομική κρίση» είναι ένας όρος, ο οποίος την τελευταία δεκαετία απασχολεί πολλούς ανθρώπους, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που οφείλεται και στα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που κλόνισαν το χρηματοπιστωτικό σύστημα της οικονομίας. Ο συνεχώς αυξανόμενος ανταγωνισμός αλλά και οι πιέσεις που δέχονται τα στελέχη να πετύχουν ολοένα και περισσότερους στόχους μπορεί να οδηγήσουν στην αλλοίωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι διαδικασίες της παραποίησης γίνονται με πολλούς τρόπους μεταξύ των οποίων και η διαχείριση των ταμειακών ροών.

Αντικειμενικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί να μελετηθεί το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής και της διαχείρισης κερδών, δίνοντας βαρύνουσα σημασία στα δεδουλευμένα (accruals), μέσω των οποίων οι επιχειρήσεις μπορούν να προβούν σε διαχείριση κερδών, παρουσιάζοντας διαφορές ανάμεσα στο λογιστικό αποτέλεσμα και τις ταμειακές ροές.

Για να είναι πιο εμπειριστατωμένη η συγκεκριμένη διπλωματική εφαρμόστηκε έρευνα με στοιχεία από αμερικάνικες βάσεις δεδομένων, καθώς τα μοντέλα ανίχνευσης των μη κανονικών δεδουλευμένων εφαρμόζονται ορθότερα στις αμερικάνικες επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων της Jones, το οποίο αποτελεί ορόσημο στη μελέτη του φαινομένου και συναντάται πιο συχνά στην παγκόσμια βιβλιογραφία και έρευνα. Μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης και του ελέγχου μηδενικής υπόθεσης που εφαρμόστηκε στο δείγμα προκύπτει το συμπέρασμα ότι το σύνολο των αμερικάνικων επιχειρήσεων που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εμφανίζουν διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα, προχωρώντας έτσι σε διαχείριση των κερδών τους.

Ευχαριστίες

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία σηματοδοτεί την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (ΜΒΑ). Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του προγράμματος για όσα μας δίδαξαν και μας έφεραν σε επαφή με τόσα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα κ.Σώρο Ιωάννη, καθηγητή του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, καθώς από τις πρώτες του κιόλας διαλέξεις στο πλαίσιο των προκαταρκτικών μαθημάτων του προγράμματος διαφάνηκε η αμέριστη αγάπη για το αντικείμενό του και η αστείρευτη διάθεση και επιμονή του να μας διδάξει, με απλά παραδείγματα μέσα από τη δική του επαγγελματική πορεία και ζωή, δίνοντας μας παράλληλα συμβουλές για το μέλλον. Η συνεισφορά του από την επιλογή του θέματος μέχρι την πραγματοποίηση και την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας ήταν πολύτιμη. Με τις επαγγελματικές του εμπειρίες σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα και τις πολυποίκιλες γνώσεις του συνέβαλε ουσιαστικά στην συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελεί πηγή έμπνευσης για εμάς τους νεότερους. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Δρ. Νικόλαο Μπέλεση, Ορκωτό Ήλεκτρη Λογιστή για την αξιοσημείωτη βοήθεια του στο εμπειρικό κομμάτι της έρευνας, κατευθύνοντας με να επιλέξω τα κατάλληλα δεδομένα και να οδηγηθώ σε ασφαλή συμπεράσματα. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την οικονομική τους υποστήριξη που με τόση δυσκολία αλλά απλοχεριά μου προσέφεραν. Τέλος, ευχαριστώ το σύντροφό μου Φίλιππο για την ενθάρρυνση και την εμπιστοσύνη του σε μένα και στις δυνάμεις μου.

*Μαράτου Ευαγγελία
Πειραιάς, 2018*

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Σελίδα

Πίνακας 1: Περιγραφικά στοιχεία και έλεγχος κανονικότητας	81
Πίνακας 2: Αποτελέσματα Παλινδρόμησης	82
Πίνακας 3: Έλεγχος μηδενικής υπόθεσης για το μ ($T_{A_{ip}} - T_{\hat{A}_{ip}}$)	83

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Ευχαριστίες	i
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	ii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ Ι: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση και ορισμοί της δημιουργικής λογιστικής	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Μορφές της δημιουργικής λογιστικής	8
2.1 Off balance sheet financing	8
2.2 Window dressing	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ευκαιρίες για δημιουργική λογιστική	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Βασικές τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εννοιολογική προσέγγιση και ορισμοί της λογιστικής απάτης	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Τύποι της λογιστικής απάτης	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Το τρίγωνο της απάτης	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Η σημασία της ηθικής στη δημιουργική λογιστική	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Ο ρόλος του ελεγκτή στον περιορισμό της παραποίησης οικονομικών στοιχείων	21
ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση και ορισμοί της διαχείρισης κερδών	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Στρατηγικές της διαχείρισης κερδών	24

2.1 Εξομάλυνση κερδών	24
2.2 «Μεγάλα Λουτρά» (Big Bath)	25
2.3 Εξομάλυνση μερισμάτων	25
2.4 Χειραγώγηση κερδών ως χειραγώγηση δεδουλευμένων	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κίνητρα της διαχείρισης κερδών	26
3.1 Κίνητρα που απορρέουν από τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς	27
3.2 Κίνητρα που προέρχονται από συμβατικές υποχρεώσεις της Επιχείρησης	29
3.3 Κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της Διοίκησης	29
3.4 Κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων	30
3.5 Κίνητρα που απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τρόποι αλλοίωσης των λογιστικών αποτελεσμάτων	31
4.1 List of Accounting Red Flags	31
4.2 Τεχνική “Cookie Jar Reserve”	32
4.3 Τεχνική “Throw out a Problem Child”	33
4.4 Τεχνική “Big Bet on the Future”	33
4.5 Τεχνική “Flushing” του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου	34
4.6 Τεχνική Αλλαγής GAAP	35
4.7 Τεχνική Πώλησης και Επανεκμίσθωσης	36
4.8 Τεχνική Πρόωρης Αποπληρωμής Χρεών	36
4.9 Τεχνική Χρήσης Παραγώγων	37
4.10 Τεχνική “Shrink the Ship”	37
4.11 Κατάταξη Λειτουργικών Έναντι Μη Λειτουργικών Κερδών	38
4.12 Απόσβεση, Υποτίμηση και Εξάντληση	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Μέθοδοι ανίχνευσης της διαχείρισης κερδών	39
5.1 Μελέτη των δεδουλευμένων	40

5.1.1 Συνολικά δεδουλευμένα	41
5.1.2 Υποδείγματα διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων	42
5.1.2.1 Το μοντέλο των Ronen και Sadan	42
5.1.2.2 Το μοντέλο Healy	44
5.1.2.3 Το μοντέλο DeAngelo	45
5.1.2.4 Το μοντέλο των Dechow και Sloan	45
5.1.2.5 Το μοντέλο Jones	47
5.1.2.6 Το τροποποιημένο μοντέλο Jones	49
5.1.2.7 Το μοντέλο Forward-Looking	50
5.1.2.8 Το μοντέλο των Kang και Sivaramakrishnan	52
5.1.2.9 Το Cash-Flows μοντέλο Jones	54
5.1.2.10 Το μοντέλο των Kothari, Leone, Wasley	56
5.2 Κατανομή συχνοτήτων κερδών	57
ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΤΑΜΕΙΑΚΕΣ ΡΟΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΤΑΣΗ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΡΟΩΝ – Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Γενικά στοιχεία για τις Ταμειακές Ροές και την Κατάσταση Ταμειακών Ροών	60
1.1 Βασικοί Ορισμοί	60
1.2 Σκοπός και οφέλη της Κατάστασης Ταμειακών Ροών	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Παρουσίαση Κατάστασης Ταμειακών Ροών	63
2.1 Ταμειακές Ροές από Λειτουργικές Δραστηριότητες	63
2.2 Ταμειακές Ροές από Επενδυτικές Δραστηριότητες	65
2.3 Ταμειακές Ροές από Χρηματοοικονομικές Δραστηριότητες	66
2.4 Εμφάνιση Ταμειακών Ροών από Λειτουργικές Δραστηριότητες	67
2.4.1 Άμεση Μέθοδος	67
2.4.2 Έμμεση Μέθοδος	69
2.4.3 Άμεση ή Έμμεση Μέθοδος;	71

2.5 Εμφάνιση Ταμειακών Ροών από Επενδυτικές Δραστηριότητες και Χρηματοοικονομικές δραστηριότητες	71
2.6 Αντιμετώπιση Άλλων Ταμειακών Ροών	72
2.7 Γνωστοποιήσεις	77
2.7.1 Συνθετικά στοιχεία των ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων	77
2.7.2 Άλλες γνωστοποιήσεις	78
ΜΕΡΟΣ IV: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μεθοδολογία της έρευνας και περιγραφή υποθέσεων, μεταβλητών και ανάλυση δείγματος	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Αποτελέσματα της έρευνας και Συμπεράσματα	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η «οικονομική κρίση» είναι ένας όρος, ο οποίος τα τελευταία χρόνια έχει εισβάλλει στην ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων σε παγκόσμια κλίμακα και ταλανίζει την καθημερινότητά τους. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα, που ήρθαν να κλονίσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα, η χρεοκοπία της εταιρείας χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, Lehman Brothers, το 2008, οδήγησε στη μεγαλύτερη χρηματοοικονομική κρίση μετά τη «Μεγάλη Ύφεση» του 1929 και ουσιαστικά στην κρίση κρατικού χρέους, της οποίας ο πιο λεπτός κρίκος ήταν η Ελλάδα, ενώ ακολούθησαν η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.

Στην Ελλάδα, ο όρος «οικονομική κρίση» δεν ήταν άγνωστος. Αν ανατρέξουμε στην περίοδο μετά το 1974 θα διαπιστώσουμε ότι υπήρξε περίοδος μεγάλου δανεισμού με συνέπεια τη γρήγορη διόγκωση του χρέους, όπως επίσης και στο διάστημα μεταξύ 1980 και 1993, που για ακόμα μια φορά το χρέος εκτινάχθηκε. Την τελευταία δεκαετία, όμως, αποκαλύφθηκε πως οι σχετικά υψηλές επιδόσεις που παρουσιάζονταν από το 1993 και έπειτα, με στόχο να ικανοποιήσουν τις συνθήκες του Μάαστριχτ, οφείλονταν σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων, στην υλοποίηση των οποίων βοήθησε και η επενδυτική τράπεζα Goldman Sachs.

Το ολοένα αυξανόμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον αλλά και οι πιέσεις που δέχονται τα στελέχη των επιχειρήσεων να πετύχουν απαιτητικούς στόχους έχουν αρκετές φορές σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων. Ουσιαστικά, πρόκειται για παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους και των άμεσα ενδιαφερομένων. Οι διαδικασίες της παραποίησης γίνονται με πολλούς τρόπους μεταξύ των οποίων και η διαχείριση των ταμειακών ροών.

Στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού προγράμματος των μεταπτυχιακών σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, και πιο συγκεκριμένα στην κατεύθυνση «Λογιστική και Χρηματοοικονομική», υπήρξε πληθώρα διαλέξεων σχετικά με τη λογιστική

επιστήμη και τη διοικητική λογιστική, που οδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας με τίτλο «Σχέσεις ταμειακών ροών και λογιστικού αποτελέσματος». Έτσι, συνδυάζεται το προσωπικό ενδιαφέρον για αυτό το γνωστικό αντικείμενο με την διερεύνηση ενός φλέγοντος ζητήματος, που απασχολεί έντονα τη χώρα την τελευταία δεκαετία, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην βαθύτερη κατανόηση των αιτιών της κρίσης.

Όπως προκύπτει από τον τίτλο της εργασίας, αυτή πραγματεύεται δύο διαφορετικούς όρους τις «ταμειακές ροές» και το «λογιστικό αποτέλεσμα». Σκοπός είναι να γίνει κατανοητό ότι π.χ. λογιστικό κέρδος μια δεδομένη στιγμή δεν σημαίνει απαραίτητα κέρδος σε μετρητά την ίδια περίοδο, ώστε η επιχείρηση να καλύψει τις υποχρεώσεις της, καθώς σύμφωνα με τη λογιστική των δεδουλευμένων ο χρόνος της πραγματοποίησης των εσόδων δεν ταυτίζεται με το χρόνο είσπραξης αυτών. Ο ετεροχρονισμός αυτός οδηγεί σε μια διαφορά, ουσιαστικά σε κέρδη που δεν έχουν εισπραχθεί και ονομάζονται *accruals*.

Έτσι, κατανοούμε πως οι ταμειακές ροές και η Κατάσταση Ταμειακών Ροών, που αποκαλύπτει τις κινήσεις ρευστών διαθεσίμων κατά τη χρήση τους ανεξάρτητα από την περίοδο λογιστικοποίησης τους, είναι απαραίτητες για να βοηθήσουν τους ενδιαφερόμενους να έχουν τη σωστή πληροφόρηση σχετικά με τα ταμειακά διαθέσιμα και ταμειακά ισοδύναμα, που χρησιμοποιούν για λειτουργικούς και επενδυτικούς σκοπούς.

Ακριβώς λοιπόν, επειδή οι ταμειακές ροές δείχνουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης και είναι δύσκολο να αλλοιωθούν, με την αύξηση ή την μείωση των δεδουλευμένων-*accruals* οι επιχειρήσεις μπορούν να προβούν σε διαχείριση των κερδών τους, που είναι η κύρια έκφραση της δημιουργικής λογιστικής.

Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία τα κεφάλαια παρουσιάζονται από το πιο γενικό στο πιο ειδικό, όπως φαίνεται και στα περιεχόμενα, ώστε η έρευνα να είναι πλήρης και εμπειρισταωμένη προσφέροντας στους αναγνώστες ενδελεχή παρουσίαση του αντικειμένου.

Πιο συγκεκριμένα, η διπλωματική εργασία αποτελείται τόσο από θεωρητικό μέρος όπου η ακαδημαϊκή έρευνα στηρίζεται σε ελληνική και παγκόσμια βιβλιογραφία, όσο και από εμπειρικό όπου χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από αμερικάνικες βάσεις δεδομένων βασιζόμενα σε μοντέλα της διεθνούς βιβλιογραφίας.

Στο ΜΕΡΟΣ I παρουσιάζονται οι έννοιες της δημιουργικής λογιστικής και της λογιστικής απάτης, οι αιτίες εμφάνισής τους, οι μορφές και τα κίνητρα αυτών καθώς και η σημασία της ηθικής στη δημιουργική λογιστική και ο ρόλος του ελεγκτή στον περιορισμό της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Στο ΜΕΡΟΣ II παρουσιάζεται η διαχείριση κερδών, ως η σημαντικότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής, οι στρατηγικές επίτευξής της, τα κίνητρα, οι τρόποι αλλοίωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων αλλά και οι μέθοδοι ανίχνευσης αυτής.

Στο ΜΕΡΟΣ III παρουσιάζονται οι ταμειακές ροές και η Κατάσταση Ταμειακών Ροών, τόσο όσον αφορά την ερμηνεία τους όσο και τη χρήση τους.

Στο ΜΕΡΟΣ IV ακολουθεί η εμπειρική έρευνα, όπου περιγράφονται οι υποθέσεις οι μεταβλητές, η μεθοδολογία της έρευνας, τα αποτελέσματα αυτής και τα συμπεράσματα-προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Στο τέλος, παρουσιάζεται αναλυτικά η βιβλιογραφία.

ΜΕΡΟΣ Ι: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση και ορισμοί της δημιουργικής λογιστικής

Η δημιουργική λογιστική (creative accounting) ή αλλιώς επινοητική λογιστική είναι ένα φαινόμενο που έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο, αποτελώντας πλέον σοβαρό κίνδυνο για τις επιχειρήσεις, το χρηματοοικονομικό σύστημα αλλά και ολόκληρη την παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Η δημιουργική λογιστική εφαρμόζεται από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων, προκειμένου να εμφανίσουν τις καταστάσεις του Λογαριασμού Αποτελεσμάτων και του Ισολογισμού με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι σύμφωνες με τα συμφέροντα της εταιρείας και όχι όπως αυτές είναι στην πραγματικότητα.

Αυτό συμβαίνει, λόγω των συγκρουόμενων συμφερόντων ανάμεσα στη διοίκηση της επιχείρησης και των χρηστών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι πιο σύνηθες ομάδες ενδιαφερομένων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι οι:¹

- Φορείς της επιχείρησης
- Πιστωτές
- Μελλοντικοί Επενδυτές
- Οικονομικές Υπηρεσίες του Κράτους
- Εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις
- Ανταγωνιστές
- Πελάτες, Καταναλωτές κ.ά

Η πρώτη αναφορά στις μεθόδους της δημιουργικής λογιστικής έρχεται από τον «πατέρα της λογιστικής και της τηρήσεως λογιστικών βιβλίων», Luca Pacioli², πριν από περίπου 500 χρόνια. «Η φιλοδοξία του να κάνεις τα στοιχεία περισσότερο ή λιγότερο

¹<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%BC%CE%AD%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%BF%CE%B9>

² Balaciu, Diana and Vladu, Alina Beatrice, (2010), “Creative Accounting – Players and their gains and losses”, Annals of faculty of economics, Vol.1, issue 2

ελκυστικά, ανάλογα με την περίπτωση» συναντάται στο φημισμένο *Summa de arithmetica, geometria, Proportioni et proportionalita*, το πρώτο σύγγραμμα που περιλάμβανε δημοσιευμένη περιγραφή της μεθόδου τηρήσεως λογιστικών βιβλίων, τα οποία χρησιμοποιούσαν οι Ενετοί έμποροι κατά την ιταλική Αναγέννηση (πιο συγκεκριμένα αναφερόμαστε στο σύστημα διπλής εγγραφής, πιστωτικής και χρεωστικής).

Σύμφωνα με τους Amat, Blake και Oliveras (1999)³, η επινοητική λογιστική αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σύγκριση με τις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης και τις Η.Π.Α, λόγω της παράδοσης των άγραφων νόμων. Παρότι, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι η πρώτη χώρα, που εγκαθίδρυσε επαγγελματικό λογιστικό σύστημα με σύγχρονη οργάνωση, συνέχισε να υπάρχει έντονα το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής, καθώς παρουσιάζεται πληθώρα εναλλακτικών επιλογών από τα τρέχοντα λογιστικά πρότυπα, τα οποία προσφέρουν στους διοικούντες των επιχειρήσεων αρκετό χώρο για «μαγειρέματα» των οικονομικών καταστάσεων. Ωστόσο, ακόμα και στις Η.Π.Α αλλά και στην Ευρώπη, που υπάρχουν πιο αυστηρές ρυθμίσεις, η δημιουργική λογιστική οδήγησε στην ύπαρξη πολυάριθμων σκανδάλων αλλά και στην κατάρρευση κολοσσών εταιρειών, τις τελευταίες δεκαετίες. Στο σημείο αυτό οφείλει να σημειωθεί η άποψη του Ian Griffiths (1981)⁴, στη λεγόμενη βίβλο του επιχειρηματικού κόσμου, ότι «Η Δημιουργική Λογιστική είναι το μεγαλύτερο κόλπο μετά τον Δούρειο Ίππο».

Το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής είναι πολυδιάστατο και αυτός είναι ο λόγος που έχουν δοθεί διαφορετικοί ορισμοί και ερμηνείες. Αξίζει να αναφερθεί, ότι ενώ στην Ευρώπη έχει επικρατήσει ο όρος “creative accounting”, στις Η.Π.Α χρησιμοποιείται ο όρος “earnings management”, δηλαδή χειραγώγηση κερδών. Στην πραγματικότητα όμως, η χειραγώγηση κερδών αποτελεί την κυριότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής, που θα εξεταστεί αναλυτικά στο δεύτερο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

³ Amat, O., Blake, J. and Oliveras, E., (1999), “The struggle against creative accounting: ‘true and far view’ part of the problem or part of the solution?”, UPF Economics Working Paper 363, Department of Economics and Business, University Pompeu Fabra

⁴ <https://simatoros.wordpress.com/2010/01/28/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-h-m%CE%B5%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7-%CE%B1%CF%80/>

Ο όρος «δημιουργική λογιστική» είναι σχετικά νέος, παρόλο που η χειραγώγηση των οικονομικών καταστάσεων λαμβάνει χώρα αρκετά χρόνια παγκοσμίως. Μερικοί από τους όρους που χρησιμοποιούνται είναι income smoothing, window dressing, cosmetic accounting, earnings management, earnings smoothing, financial engineering, aggressive accounting, creative accounting και innovative accounting.

Οι ορισμοί που έχουν δοθεί για αυτήν, σύμφωνα με τους Amat και Gowthorpe⁵, μπορεί να ποικίλλουν και ενδεικτικά παρουσιάζονται κάποιοι παρακάτω:

- «Δημιουργική λογιστική είναι η σκόπιμη μείωση των διακυμάνσεων για κάποιο ορισμένο επίπεδο κερδών, που θεωρείται φυσιολογικό για την επιχείρηση.»
(Barnea et al.1976)
- «Δημιουργική λογιστική είναι κάθε πράξη από την πλευρά της διοίκησης, η οποία επηρεάζει το εισόδημα που έχει αναφερθεί και παρέχει μη αληθές οικονομικό πλεονέκτημα στην επιχείρηση, και για την ακρίβεια, μακροπρόθεσμα πιθανώς να είναι καταστροφικό.»
(Merchant and Rockness,1994)
- «Περιλαμβάνει την επαναλαμβανόμενη συλλογή της λογιστικής επιμέτρησης ή των αναφερόμενων κανόνων, το αποτέλεσμα του οποίου είναι να αναφερθεί ένα εισόδημα με μικρότερη διακύμανση από την τάση που θα εμφανιζόταν σε άλλη περίπτωση.»
(Copeland 1968)

Οι Amat, Blake και Dowds (1999)⁶ ορίζουν τη δημιουργική λογιστική ως μια διαδικασία, όπου οι λογιστές αξιοποιούν τις γνώσεις τους για τους λογιστικούς κανόνες, προκειμένου να χειραγωγήσουν τα μεγέθη που εμφανίζονται στους λογαριασμούς μιας επιχείρησης. Επιπρόσθετα, στο άρθρο τους επιλέγουν τέσσερις μελέτες από το Ηνωμένο Βασίλειο και μάλιστα από τέσσερις διαφορετικές πλευρές επαγγελματιών για να διευκρινίσουν πώς αντιμετωπίζεται η δημιουργική λογιστική:

1. Ο Ian Griffiths (1986), από τη δημοσιογραφική πλευρά:

«Κάθε εταιρεία παραποιεί τα κέρδη της. Κάθε σύνολο δημοσιευμένων λογιστικών στοιχείων βασίζεται σε βιβλία που έχουν «μαγειρευτεί» με επιδεξιότητα. Οι αριθμοί με

⁵ Amat, Oriol and Gowthorpe, Catherine, (2004), "Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues", UPF Working Paper No. 749.

⁶ Amat, Oriol, Blake, John, Dowds, Jack, (1999), "The ethics of creative accounting", Economics Working Papers from Department of Economics and Business, Universitat Pompeu Fabra

τους οποίους «ταΐζονται» δύο φορές το χρόνο οι επενδυτές, έχουν αλλάξει προκειμένου να προστατέψουν την ενοχή. Είναι το μεγαλύτερο τέχνασμα από την εποχή του Δούρειου Ίππου. Είναι απόλυτα νόμιμη. Είναι δημιουργική λογιστική.»

2. Ο Michael Jameson (1992), από την πλευρά του λογιστή:

«Η λογιστική διαδικασία αποτελείται από σχέσεις και χειρισμούς πολλών θεμάτων, όπως αυτό της κριτικής και επίλυσης διαφωνιών, που υφίστανται μεταξύ αντιμαχόμενων προσεγγίσεων ως προς την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων και συναλλαγών. Αυτή η ευελιξία παρέχει στο λογιστή τη δυνατότητα διαχείρισης, εξαπάτησης, ψευδούς καταχώρησης και παρουσίασης των διαφόρων στοιχείων. Οι δραστηριότητες αυτές, οι οποίες ασκούνται από λιγότερα ευσυνείδητα στοιχεία του λογιστικού επαγγέλματος, είναι γνωστές ως δημιουργική λογιστική.»

3. Ο Terry Smith (1996), από την πλευρά του επενδυτικού αναλυτή:

«Νιώσαμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των κερδών που πραγματοποιήθηκαν το 1980 ήταν το αποτέλεσμα λογιστικής ταχυδακτυλουργικής, παρά ένα γνήσιο οικονομικό μέγεθος και ξεκινήσαμε να εκθέτουμε τις τεχνικές που εμπλέκονταν και να δίνουμε παραδείγματα εταιρειών που τις χρησιμοποιούν.»

4. Ο Kamel Naser (1993), από την πλευρά του ακαδημαϊκού:

«Η δημιουργική λογιστική είναι η αλλαγή των χρηματοοικονομικών στοιχείων, από το τι είναι πραγματικά, σε αυτό που επιθυμούν οι συντάκτες να είναι, εκμεταλλευόμενοι τους υπάρχοντες κανόνες και/ή αδιαφορώντας για αυτούς ή για μερικούς από αυτούς.»

Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2001)⁷, η δημιουργική λογιστική ορίζεται ως «η εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών κανόνων και νόμων, ή η παραβίαση αυτών με απώτερο σκοπό την παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων, όχι όπως αυτές θα πρέπει να είναι, αλλά όπως συμφέρει την επιχείρηση να είναι.» Στο σημείο αυτό τίθεται το θέμα της διάκρισης της δημιουργικής λογιστικής σε θεμιτή, που εκμεταλλεύεται τυχόν κενά στα λογιστικά πρότυπα, και αθέμιτη, που παραβιάζει τα πρότυπα και τους κανονισμούς, αλλά το θέμα θα αναλυθεί περαιτέρω στο τελευταίο κεφάλαιο αυτού του πρώτου μέρους, εφόσον παρουσιασθεί και η έννοια της απάτης. Οι

⁷Μπαραλέξης, Σπ., (2001), «Η επινοητική λογιστική στην Ελλάδα», Μονογραφία, Θεσσαλονίκη

Gowthorpe και Amat (2005)⁸, αναφέρουν ότι η δημιουργική λογιστική αναφέρεται σε σκόπιμη διαστρέβλωση της επικοινωνίας μεταξύ επιχειρήσεων και μετόχων, μέσω εκείνων που συντάσσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και επιδιώκουν να μεταβάλλουν το περιεχόμενο των μηνυμάτων που μεταδίδονται.

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η επινοητική λογιστική έχει λάβει παγκόσμιες διαστάσεις και κάθε χώρα έχει τη δική της ονοματολογία, στη δική της εθνική γλώσσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Μορφές της δημιουργικής λογιστικής

Οι μορφές της δημιουργικής λογιστικής που συναντάμε πιο συχνά στη βιβλιογραφία είναι η χρηματοδότηση εκτός κατάστασης χρηματοοικονομικής θέσης (off balance sheet financing) και η ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (window dressing), που θα αναλυθούν στα επιμέρους κεφάλαια.

2.1 Off balance sheet financing

Η χρηματοδότηση εκτός κατάστασης χρηματοοικονομικής θέσης είναι η εκμετάλλευση ελλείψεων στα διεθνή λογιστικά πρότυπα ή στη νομοθεσία μιας χώρας για τη μη καταχώρηση και παρουσίαση ορισμένων χρηματοδοτικών κονδυλίων/δανείων.⁹ Ορισμένες εταιρείες¹⁰, μέσω διαφόρων τεχνικών δημιουργικής λογιστικής, δεν αποτυπώνουν στον ισολογισμό τους κάποια πάγια στοιχεία μεγάλης αξίας, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις λιγότερες αποσβέσεις, δηλαδή λιγότερα έξοδα και άρα περισσότερα κέρδη.

⁸ Gowthorpe, Catherine, Amat, Oriol, (2005), "Creative accounting: Some ethical issues of macro and micro manipulation", Journal of Business Ethics, Vol.57, No1

⁹ Δρ. Βλάχος, Χρίστος, Λουκά, Λουκάς, (2009), «Διεθνή λογιστικά Πρότυπα 2009», ΤΟΜΟΣ Α', Πέμπτη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση – Globaltraining, Αθήνα

¹⁰ Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα

Επίσης, πολλές φορές δεν εμφανίζουν στον ισολογισμό μακροχρόνιες υποχρεώσεις, που συνεπάγονται αυξημένο κίνδυνο και η αποτύπωσή τους στις οικονομικές καταστάσεις, κατά πάσα πιθανότητα, θα επηρέαζε αρνητικά τους επενδυτές και τα πιστωτικά ιδρύματα στην αξιολόγηση της οικονομικής απόδοσης της εταιρείας.

Με αυτό τον τρόπο, η εταιρεία μπορεί να παρουσιαστεί στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων ως χαμηλού κινδύνου επενδυτική ευκαιρία και έτσι να αντλεί χαμηλού κόστους κεφάλαια μέσω των μηχανισμών της κεφαλαιαγοράς και να συνάπτει δάνεια με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους.

Μια ακόμα πρακτική για την χρησιμοποίηση στοιχείων εκτός ισολογισμού είναι η δημιουργία Εταιριών Ειδικού Σκοπού. Οι μητρικές εταιρείες λοιπόν, ιδρύουν τις προαναφερθείσες για να μειώσουν το χρηματοοικονομικό τους κίνδυνο, κατέχοντας πια λιγότερο από 50% των μετοχών και έτσι δεν εμφανίζουν στις ενοποιημένες καταστάσεις την συμμετοχή τους σε αυτές και τα αποτελέσματά τους.

Επιπλέον, ο Μπαραλέξης (2001)¹¹ αναφέρεται σε αντίστοιχα παραδείγματα που χρησιμοποιούν συχνά επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο και προκύπτουν από τη γνώμη ατόμων με πάνω από 4 χρόνια ελεγκτική εμπειρία:

- Λειτουργικές ή χρηματοδοτικές μισθώσεις
- Μη ενοποιημένες θυγατρικές
- Τεχνικές εξάλειψης χρέους από τον Ισολογισμό
- Πράξεις ανταλλαγής επιτοκίων
- Δημιουργία κοινοπραξίας για την χρηματοδότηση ενός μεγάλου έργου
- Μεταφορά του χρέους με την προσφυγή σε μη συνδεδεμένο τρίτο μέρος

2.2 Window dressing

Η ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι ο έντεχνος ευπρεπισμός τους, με την καταχώρηση λογιστικών εγγραφών στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης λίγο πριν το τέλος της περιόδου και την αντιστροφή τους στο άνοιγμα της επόμενης, με

¹¹ Μπαραλέξης, Σπ., (2001), «Η επινοητική λογιστική στην Ελλάδα», Μονογραφία, Θεσσαλονίκη

σκοπό την ευνοϊκή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων. Για να γίνει πιο αντιληπτό το φαινόμενο αναφέρεται το παράδειγμα της αποπληρωμής δανείων από συνδεδεμένες εταιρείες πριν το τέλος του χρόνου και η αντιστροφή της εγγραφής στο άνοιγμα της επόμενης χρήσης.¹²

Ένα επιπλέον παράδειγμα, σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2001)¹³, που εμφανίζεται συχνά στην ξένη βιβλιογραφία είναι η πώληση αποθεμάτων δύο ομοειδών επιχειρήσεων, κάτι που στην πραγματικότητα πρόκειται για ανταλλαγή. Πιο συγκεκριμένα, η κάθε επιχείρηση προβαίνει σε πώληση στην άλλη ίδιας ποσότητας αποθέματος αλλά σε μεγαλύτερη τιμή από την αξία κτήσεως. Ακόμα, ο ίδιος παραθέτει τα συχνότερα παραδείγματα της ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο:

- Πώληση και επαναγορά αποθεμάτων
- Κατάχρηση της λογιστικής της εξαγοράς
- Μιας ημέρας πώληση και επαναγορά των περιουσιακών στοιχείων
- Αναπροσαρμογή της αξίας των παγίων περιουσιακών στοιχείων
- Επαναγορά ιδίων μετοχών της εταιρείας
- Εναλλαγή από μια λογιστική πολιτική σε μια άλλη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ευκαιρίες για δημιουργική λογιστική

Σύμφωνα με τους Amat και Gowthorpe (2004)¹⁴, η δυνατότητα για χρήση των πρακτικών της επινοητικής λογιστικής βρίσκεται σε έξι βασικούς τομείς. Με βάση αυτές τις ευκαιρίες οι διάφορες μέθοδοι της δημιουργικής λογιστικής κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Ευελιξία λογιστικών κανόνων

¹² Δρ. Βλάχος, Χρίστος, Λουκά, Λουκάς, (2009), «Διεθνή λογιστικά Πρότυπα 2009», ΤΟΜΟΣ Α΄, Πέμπτη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση – Globaltraining, Αθήνα

¹³ Μπαραλέξης, Σπ., (2001), «Η επινοητική λογιστική στην Ελλάδα», Μονογραφία, Θεσσαλονίκη

¹⁴ Amat, Oriol and Gowthorpe, Catherine, (2004), “Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues”, UPF Working Paper No. 749.

Οι κανονισμοί της λογιστικής συχνά επιτρέπουν την επιλογή ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους εναλλακτικούς τρόπους, καθένας από τους οποίους έχει διαφορετικές επιπτώσεις στην οικονομική θέση και απόδοση της εταιρείας. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η αποτίμηση των μη κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων, όπου τα διεθνή λογιστικά πρότυπα δίνουν την επιλογή ανάμεσα στο ιστορικό αναπόσβεστο κόστος και στην αναπροσαρμοσμένη αξία.

2. Ανεπάρκεια ρυθμίσεων

Αρκετές φορές, τα λογιστικά πρότυπα και οι κανονισμοί αδυνατούν να καλύψουν κάθε σημείο των επιχειρηματικών συναλλαγών, καθώς υπάρχει έλλειψη λεπτομερών λογιστικών οδηγιών. Μια τέτοια περίπτωση είναι η λογιστική των αποθεμάτων, για την οποία υπάρχουν περιορισμένες υποχρεωτικές απαιτήσεις.

3. Πεδίο για άσκηση κρίσης και εκτιμήσεων

Οι διοικούντες μιας επιχείρησης έχουν σημαντικά περιθώρια για άσκηση κρίσης και εκτιμήσεων και έτσι κάποιες φορές οδηγούνται στην χειραγώγηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Τέτοια παραδείγματα, όπου υπάρχει χώρος για προσωπική άσκηση κρίσης είναι οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις, η επιλογή της μεθόδου απόσβεσης κ.ά.

4. Η χρονική στιγμή των συναλλαγών

Οι πραγματικές συναλλαγές μπορούν να προγραμματιστούν στο «σωστό» χρόνο για να παρέχουν την επιθυμητή εικόνα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και κατ' επέκταση στα ενδιαφερόμενα μέρη. Με τον τρόπο αυτό, δίνεται η δυνατότητα στη διοίκηση να αυξήσει τα έσοδα όταν δεν είναι επαρκή. Παράδειγμα σε αυτήν την κατηγορία είναι τα πολυμερή συμβόλαια. Όταν ένα συμβόλαιο είναι πολυμερές, τότε η εταιρεία που το συνέταξε υποχρεούται, εκτός από την παράδοση του προϊόντος, να παράσχει υπηρεσίες κατά τα επόμενα έτη, είτε για τυχόν βελτιώσεις, είτε προς επισκευή του προϊόντος. Οπότε, στην τιμή συμπεριλαμβάνονται και η τιμή πώλησης του προϊόντος, αλλά και ένα τίμημα προς την πιθανή μελλοντική παροχή υπηρεσιών, ή αλλιώς εγγύηση του προϊόντος. Τέτοια συμβόλαια είναι ιδιαίτερα εύκολο να χρησιμοποιηθούν από τις εταιρίες για να αυξήσουν τα έσοδα, αυξάνοντας την αξία του προϊόντος και μειώνοντας την αξία των υπηρεσιών και φυσικά αυξάνουν τα κέρδη τη χρονική στιγμή που υπογράφεται το συμβόλαιο.

5. Εικονικές συναλλαγές

Οι εικονικές συναλλαγές χρησιμοποιούνται τόσο για τη χειραγώγηση των λογαριασμών όσο και για τη μεταφορά του κέρδους μεταξύ λογιστικών περιόδων. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η πώληση και η επανεκμίσθωση, ώστε να αυξηθούν τα έσοδα και η ρευστότητα μιας επιχείρησης.

6. Αναταξινόμηση και παρουσίαση των οικονομικών μεγεθών

Σύμφωνα με τους Amat και Gowthorpe (2001), οι επιχειρήσεις μπορούν να εμπλακούν σε χειραγώγηση λογαριασμών για αναταξινόμηση των υποχρεώσεων, με σκοπό την ωραιοποίηση της ρευστότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Βασικές τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής

Οι τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής είναι αναρίθμητες και μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου, καθώς αλλάζουν τα λογιστικά πρότυπα και οι κανονισμοί.

Οι Mulford και Comiskey¹⁵ στο βιβλίο τους “The Financial Number Games: Detecting Creative Accounting Practices” διακρίνουν πέντε βασικές κατηγορίες:

1. Αναγνώριση εσόδων πριν την πραγματοποίησή τους ή αναγνώριση «πλασματικών» εσόδων
2. «Επιθετική» κεφαλαιοποίηση και πολιτικές εκτεταμένου διενεργούμενου χρόνου απόσβεσης
3. Μη σωστή παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων
4. Έντεχνος χειρισμός της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσεως
5. Προβλήματα με την κατάσταση ταμειακών ροών

Ο Jones¹⁶ διακρίνει επίσης, πέντε βασικές τεχνικές επινοητικής λογιστικής αλλά δίνει και χαρακτηριστικά παραδείγματα με τα οποία επιτυγχάνεται καθεμία από αυτές:

1. Αύξηση εσόδων

¹⁵ Mulford, Charles, W., Comiskey, Eugene, E., (2002), “The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices”, John Wiley and Sons, Inc., New York

¹⁶ Jones, Michael, (2011), “Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals”, John Wiley and Sons Ltd

- Αναγνώριση πωλήσεων πριν την πραγματοποίησή τους
- Αύξηση τόκων εισπρακτέων
- Υπολογισμός μη λειτουργικών κερδών
- Χειρισμός των δανείων ως πωλήσεων
- Συμβάσεις ανταλλαγής (swaps)

2. Μείωση εξόδων

- Χρήση λογιστικής των προβλέψεων
- Μείωση της φορολογίας
- Big Bath ή υπερβολικές διαγραφές ενός έτους
- Μείωση εξόδων και αύξηση περιουσιακών στοιχείων
- Αύξηση στην αξία του τελικού αποθέματος
- Κεφαλαιοποίηση εξόδων
- Επιμήκυνση της ωφέλιμης ζωής των περιουσιακών στοιχείων, με απώτερο σκοπό την μείωση των αποσβέσεων
- Μη διενέργεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις

3. Αύξηση στοιχείων του ενεργητικού

- Διόγκωση αξίας «υπεραξίας»
- Διόγκωση της αξίας του εμπορικού σήματος και των άυλων περιουσιακών στοιχείων
- Αναπροσαρμογή της αξίας των παγίων περιουσιακών στοιχείων
- “Mark to market” ή λογιστική της εύλογης αξίας

4. Μείωση υποχρεώσεων

- Χρηματοδότηση εκτός κατάστασης χρηματοοικονομικής θέσης
- Αναταξινόμηση ξένων κεφαλαίων ως ίδια κεφάλαια

5. Αύξηση λειτουργικών ταμειακών ροών

- Μεγιστοποίηση λειτουργικών ταμειακών εισροών
- Ελαχιστοποίηση λειτουργικών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εννοιολογική προσέγγιση και ορισμοί της λογιστικής απάτης

«Η απάτη στο χώρο της λογιστικής είναι ένα φαινόμενο που βρίσκεται σε έξαρση και το οποίο προκαλεί τεράστια προβλήματα στις επιχειρήσεις, στους ιδιώτες, την κοινωνία ως σύνολο, ενώ παράλληλα θέτει ένα ζήτημα ηθικής στο περιβάλλον εργασίας» (Levy,1985,Gaines,1988).¹⁷

Αυτό οφείλεται σε αρκετούς παράγοντες, όπως ο έντονος επιχειρηματικός ανταγωνισμός, η πίεση ικανοποίησης των προσδοκιών των επενδυτών και των οικονομικών αναλυτών, τα οικονομικά κίνητρα που έχουν τα στελέχη από την ίδια την εταιρεία καθώς και ο ρυθμός ανάπτυξης και το μέγεθος της εταιρείας.

Όπως ακριβώς συμβαίνει με τη δημιουργική λογιστική, έτσι και για την απάτη έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί από διαφορετικές σκοπιές επαγγελματιών, όπως οικονομολόγους, λογιστές, αναλυτές, κ.ά.

Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, αναφέρεται ως απάτη¹⁸:

«Μια εκούσια, εσκεμμένη πράξη ενός ή περισσότερων ατόμων της διοίκησης, υπαλλήλων ή τρίτων που συνεπάγεται την παρερμηνεία των οικονομικών καταστάσεων.» και αποδίδεται με τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Λαθροχειρία, νόθευση ή αλλοίωση τηρούμενων στοιχείων και λογιστικών εγγραφών
2. Κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων
3. Απόκρυψη ή παράλειψη αποτελεσμάτων συναλλαγών από τηρούμενα έγγραφα
4. Καταγραφή συναλλαγών άνευ ουσιαστικού περιεχομένου
5. Εκούσια λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών

Στο ίδιο πρότυπο το σφάλμα ορίζεται σαν ένα μη ηθελημένο λάθος στις οικονομικές καταστάσεις και χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα παραδείγματα:

1. Αριθμητικά λάθη σε βασικές εγγραφές και στοιχεία
2. Λάθη παρερμηνείας της πραγματικής κατάστασης
3. Ακούσια λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών

¹⁷ Riahi Belkaoui, A., (2000), "Understanding fraud in the accounting environment", Managerial Finance, Vol.26, Issue 11

¹⁸ Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα

Έτσι, γίνεται κατανοητό ότι δεν πρέπει να συγχέουμε τους δύο όρους, απάτη και σφάλμα, καθώς αυτό που τους διαφοροποιεί είναι η πρόθεση.

Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), ως απάτη ορίζεται η εκ προθέσεως δόλια κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της προς όφελος του διαπράττοντος την απάτη. Από τον ορισμό αυτό προκύπτει η διάκριση της απάτης σε δύο βασικές κατηγορίες:

1. την κατάχρηση, κλοπή, ιδιοποίηση των οικονομικών πόρων μιας εταιρείας
*αυτή η κατηγορία ορίστηκε από την Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners), ως επαγγελματική απάτη και διακρίνεται σε:
 - a. Απάτες προς όφελος της εταιρείας
 - b. Απάτες εις βάρος της εταιρείας
2. την παραπλανητική παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, εκθέσεων ή αναφορών

Ο Καζαντζής αναφέρει επίσης, και χαρακτηριστικά παραδείγματα για τις δύο κατηγορίες της επαγγελματικής απάτης:

- a. Απάτες προς όφελος της εταιρείας
 - Πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικά απεικονιζόμενων στοιχείων του ενεργητικού
 - Αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, δωροδοκίες πάσης φύσεως, αμοιβές για συμμετοχή σε παράνομες ενέργειες, δωροδοκίες πελατών ή προμηθευτών
 - Εκούσια, εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος
 - Εκούσια, εσφαλμένη εσωτερικά μεταφερόμενη τιμή σε όμιλο επιχειρήσεων (τιμή των αγαθών που ανταλλάσσονται μεταξύ συνδεδεμένων τμημάτων του ομίλου)
 - Εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν τη χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στους εκτός της επιχείρησης τρίτους
- b. Απάτες εις βάρος της εταιρείας

- Κλοπή περιουσιακών στοιχείων, εκτροπή και ιδιοποίηση διαθεσίμων
- Παραποιήσεις αποθεμάτων, χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστου ή ελαττωματικού
- Παραποιήσεις τιμολογίων προμηθευτών
- Απάτη από προμηθευτές και εργολάβους, τιμολόγηση χωρίς παράδοση, διπλή τιμολόγηση
- Δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές
- Δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες
- Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες, όπως αυτές που παραβιάζουν κυβερνητικά νομοθετήματα, κανόνες και συμβόλαια
- Φορολογική απάτη

Ο Rezaee (2005)¹⁹ ορίζει τη λογιστική απάτη, μέσω της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, ως την σκόπιμη, προμελετημένη προσπάθεια από τις επιχειρήσεις να εξαπατήσουν τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ιδιαίτερα τους επενδυτές και τους πιστωτές, μέσω της αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων.

Αξιοσημείωτο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μοντέλο του, το οποίο επιχειρεί να ερμηνεύσει την έννοια της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων και να την περιγράψει. Το μοντέλο ονομάζεται “CRIME”, στα ελληνικά έγκλημα, και προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων:

- Cooks (Μάγειρες)

Περιλαμβάνει τα πρόσωπα, τα οποία εμπλέκονται σε περιπτώσεις παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, που είναι συνήθως υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη, διευθυντές, πρόεδροι, ελεγκτές, κ.ά. Σύμφωνα με έρευνες στην πλειοψηφία των περιπτώσεων παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, η απάτη συμβαίνει με τη συμμετοχή, καθοδήγηση, ενθάρρυνση, έγκριση και επίγνωση ανώτατων στελεχών όπως CEOs και CFOs.

- Recipes (Συνταγές)

Περιλαμβάνει όλες τις δυνητικές μορφές, τις οποίες μπορεί να λάβει μια χρηματοοικονομική απάτη, όπως απάτες σχετικά με τα έσοδα. Εξάλλου, όπως έχει

¹⁹ Rezaee, Zabihollah, (2005), “Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol.16, issue 3

προαναφερθεί η χειραγώγηση κερδών είναι η κυριότερη μορφή της δημιουργικής λογιστικής.

- Incentives (Κίνητρα)

Πρόκειται για τα συνηθέστερα κίνητρα, που ωθούν τις επιχειρήσεις στην διάπραξη απάτης. Τα κίνητρα αυτά είναι κυρίως οικονομικής φύσεως και σχετίζονται με την πίεση για ταύτιση με τις προσδοκίες των χρηματοοικονομικών αναλυτών, την προσέλκυση νέων επενδυτών κ.ά.

- Monitoring (Επίβλεψη)

Αναφέρεται στον εντοπισμό των παραπονήσεων από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς και ειδικότερα στον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο. Μια υπεύθυνη εταιρική διακυβέρνηση, με ένα αποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο και μια επιτροπή ελέγχου σε επαγρύπνηση συνιστούν το καταλληλότερο περιβάλλον για πρόληψη και εντοπισμό της απάτης.

- End Results (Τελικά αποτελέσματα)

Εδώ περιγράφεται ο αντίκτυπος, που έχει η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, στις σχέσεις της επιχείρησης με τους επενδυτές, καθώς και με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η σπίλωση του ονόματος της εταιρείας οδηγεί σε έλλειψη αξιοπιστίας, σε πτώση της αξίας της μετοχής και ένταξη της εταιρείας σε καθεστώς επιτήρησης για μεγάλο χρονικό διάστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Τύποι της λογιστικής απάτης

Έχει γίνει ήδη αντιληπτό από τα προηγούμενα κεφάλαια, ότι η φύση της απάτης είναι περίπλοκη και πολυδιάστατη και για αυτό έχουν δοθεί και πολυάριθμοι ορισμοί.

Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006)²⁰, όπως προαναφέρθηκε η απάτη διακρίνεται σε α) επαγγελματική απάτη και β) παραποίηση οικονομικών καταστάσεων.

²⁰ Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα

Οι Riahi-Belkaoui (2003)²¹, διακρίνουν τις ακόλουθες μορφές λογιστικής απάτης:

1. **Εταιρική απάτη**, όπου διακρίνεται σε απάτη κατά της εταιρείας και απάτη προς όφελός της.
2. **Διοικητική απάτη / Έγκλημα λευκού κολάρου**, όπου τα ανώτερα στελέχη έχουν τη δυνατότητα να διαπράξουν απάτη, καθώς λόγω της θέσης τους μπορούν εύκολα να παραποιήσουν λογιστικά δεδομένα.
3. **Απάτη χρηματοοικονομικών καταστάσεων**, που αποτελεί και τη σοβαρότερη μορφή απάτης.
4. **Αποτυχία ελέγχου**, όπου οι ελεγκτές με τις παραλήψεις και την αναποτελεσματική τους επίβλεψη αδυνατούν να αποκαλύψουν λάθη και ανακρίβειες που υπάρχουν στις οικονομικές καταστάσεις.

Τέλος, η Επιτροπή Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης διακρίνει 3 μορφές απάτης: α) κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων, β) απάτη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και γ) διαφθορά /δωροδοκία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Το τρίγωνο της απάτης

Το τρίγωνο της απάτης, όπως περιγράφεται στο αμερικάνικο ελεγκτικό πρότυπο, προσδιορίζει τους τρεις παράγοντες που απαιτούνται προκειμένου να συμβεί μια απάτη. Οι παράγοντες αυτοί είναι²²:

1. Η πίεση που αντιμετωπίζει το άτομο
2. Η ευκαιρία να διαπράξει την απάτη
3. Η εκλογίκευση της απάτης

Για να διαπραχθεί απάτη και οι τρεις συνθήκες είναι απαραίτητες. Κάποιες από αυτές υπάρχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον, ενώ κάποιες άλλες είναι έμφυτα χαρακτηριστικά του ατόμου.

Αναλυτικότερα, τα τρία σημεία του «Τριγώνου της Απάτης» έχουν ως εξής:

²¹ Riahi – Belkaoui, Ahmed, (2003), “Accounting by Principle or Design?”, Praeger Publishers

²² Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα

1. ΠΙΕΣΗ

Έχει διαπιστωθεί ότι η πλειονότητα των περιπτώσεων απάτης οφείλεται στην πίεση του δράστη, που προκαλείται από οικονομικές δυσκολίες. Ενδεικτικά, μερικές από τις πιέσεις που ωθούν τα στελέχη στην υπεξαίρεση είναι απροσδόκητες οικονομικές ανάγκες, ακριβές συνήθειες, ψύχωση για επιτυχία, χρέη, χαμηλή αμοιβή, άδικη μεταχείριση, αποτυχία προαγωγής, κ.ά.

2. ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Οι παράγοντες που δημιουργούν ευκαιρίες για να λάβει χώρα μια απάτη είναι:

a. Αναποτελεσματικοί εσωτερικοί έλεγχοι

Παραδείγματα αναποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου αποτελούν η έλλειψη διαχωρισμού καθηκόντων, η έλλειψη φυσικών ελέγχων, καθώς και η αναποτελεσματική επίβλεψη.

b. Αναποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο

Όταν το διοικητικό συμβούλιο είναι αδύναμο ή στερείται εξουσίας, είναι πιθανόν η ανώτατη διοίκηση να αισθάνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρός ελεγκτικός μηχανισμός, με αποτέλεσμα να υπάρχει περιθώριο για παραπλανητικές πρακτικές.

c. Πρακτικές ατιμωρησίας

Οι εργαζόμενοι μπορεί να οδηγηθούν σε πράξεις απάτης, όταν αισθάνονται ότι η τιμωρία τους θα είναι ασήμαντη.

d. Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας

Αρκετά στελέχη που διέπραξαν απάτη, είτε δε γνώριζαν πως αυτό που έκαναν ήταν λάθος, είτε πίστευαν ότι ενεργούσαν προς όφελος της εταιρείας. Αυτή η άγνοια προκαλείται από ελλιπή γνώση, όπου πολλές φορές η διοίκηση αρνείται να προσφέρει, κάτι το οποίο βέβαια είναι απαραίτητο, ειδικά όταν οι κανόνες και οι πολιτικές είναι δυσνόητες.

3. ΕΚΛΟΓΙΚΕΥΣΗ

Τα άτομα διαπράττουν απάτη όταν μπορούν να την δικαιολογήσουν, σύμφωνα με τις προσωπικές τους ηθικές αξίες. Βεβαίως, ένας ισχυρός ηθικός κώδικας επιχειρησιακής πρακτικής μπορεί να σταθεί ικανός από το να τα αποτρέψει να δικαιολογήσουν μια παράνομη συμπεριφορά. Μερικά παραδείγματα

αιτιολόγησης είναι ότι κάποιος δουλεύει υπερβολικά, ότι δεν πληρώνεται καλά, ο χαμηλός αυτοσεβασμός, η επιθυμία για εκδίκηση, κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Η σημασία της ηθικής στη δημιουργική λογιστική

Σχετικά με τη νομιμότητα της δημιουργικής λογιστικής, οι ειδικοί διχάζονται. Όπως ήδη προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο 1, σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2001)²³, η δημιουργική λογιστική διακρίνεται σε θεμιτή, που εκμεταλλεύεται τυχόν κενά στα λογιστικά πρότυπα, και αθέμιτη, που παραβιάζει τα πρότυπα και τους κανονισμούς.

Ορισμένοι μελετητές, τάσσονται υπέρ της εφαρμογής της δημιουργικής λογιστικής, καθώς ισχυρίζονται ότι δεν παρεμβαίνει οπωσδήποτε τους νόμους και τα λογιστικά πρότυπα αλλά ενδέχεται μόνο να εκμεταλλεύεται τα κενά τους, με σκοπό την παρουσίαση μιας ευνοϊκότερης εικόνας της επιχείρησης. Κατά βάση όμως, η επινοητική λογιστική αντιμετωπίζεται ως χειραγώγηση και εξαπάτηση, ώστε να ανταποκρίνονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις στις απαιτήσεις και τα σχέδια της διοίκησης.

Οι Balaciu και Pop (2008)²⁴ πιστεύουν ότι η αρνητική πλευρά της επινοητικής λογιστικής δεν αποκλείει την θετική της πτυχή, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η διαχείριση των πόρων με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο, με σκοπό τη βελτίωση της οικονομικής απόδοσης.

Ο Ghosh (2010)²⁵ αναφέρει ότι η απάτη υποδηλώνει μεγαλύτερη εξαπάτηση από ότι η πρακτική της «επιθετικής λογιστικής», καθώς η απάτη παραβιάζει τους κανόνες σε αντίθεση με τη δημιουργική λογιστική, που απλά τους παραμερίζει και εκμεταλλεύεται τα κενά τους.

Καταλήγοντας, μπορούμε να πούμε ότι η δημιουργική λογιστική είναι ένα νόμισμα με δύο όψεις, τη θεμιτή και την αθέμιτη δημιουργική λογιστική, που ακόμα και αν είναι

²³ Μπαραλέξης, Σπ., (2001), «Η επινοητική λογιστική στην Ελλάδα», Μονογραφία, Θεσσαλονίκη

²⁴ Balaciu, D., Pop, C.M., (2008), "Is creative accounting a form of manipulation?", *Analele Universitații din Oradea, seria Stiințe Economice, Volumul III, Sectiunea: Finanțe, Banci și Contabilitate, Tom XVII*

²⁵ Ghosh, Subhajit, (2010), "Creative Accounting: A Fraudulent Practice Leading to Corporate Collapses", *Research and Practice in Social Sciences, Vol.6, No.1*

νόμιμες, είναι αδιαμφισβήτητα ανήθικες. Επίσης, είναι σαφέστατο πως η απάτη δεν είναι μόνο ανήθικη αλλά σίγουρα και παράνομη.

Τα τελευταία χρόνια βέβαια, η δημιουργική λογιστική έφτασε στο σημείο να ταυτίζεται με την λογιστική απάτη, καθώς η δημιουργική λογιστική και η χειραγώγηση κερδών είναι υπαίτιες για μεγάλα σκάνδαλα στο παγκόσμιο σκηνικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Ο ρόλος του ελεγκτή στον περιορισμό της παραποίησης οικονομικών στοιχείων

Η ελεγκτική²⁶ έχει τις ρίζες της βαθιά μέσα στο χρόνο, με την εμφάνιση των βασικών κανόνων και των πρακτικών της παράλληλα με την εμφάνιση των πρώτων ανταλλαγών αγαθών. Η εμφάνιση του χρήματος μάλιστα κατέστησε απαραίτητο τον έλεγχο των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Οι πρώτες γραπτές μαρτυρίες για την ύπαρξη λογιστικών εκθέσεων εμφανίζονται στην αρχαία Βαβυλώνα το 3000 π.Χ. Στην αρχαία Ελλάδα, το 500-300 π.Χ συναντάται ο θεσμός του ελεγκτή, που διαχειρίζεται τα οικονομικά του κράτους, ενώ στην Αθήνα δημιουργήθηκε και ο θεσμός των «Λογιστών» και «Εύθυνων». Στο Βυζάντιο, λόγω της αξιοσημείωτης παρέμβασης του κρατικού μηχανισμού στην οικονομική ζωή, ο ρόλος του ελεγκτή γίνεται ακόμα πιο ισχυρός. Στην Ιταλία, στις αρχές της αναγέννησης, η οικονομική και εμπορική άνθιση έδωσε άλλη βαρύτητα σε αυτό το θεσμό. Ο όρος ελεγκτές (auditors) εμφανίζεται στη Μεγάλη Βρετανία το 1285, ενώ το 1862 αναγνωρίζεται η ανάγκη για ακριβοδίκαιη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Στην Ελλάδα, το 1956 πραγματοποιείται η σύσταση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, καθώς από το 1920, που θεσμοθετήθηκε το ελεγκτικό επάγγελμα μέχρι τότε, ο έλεγχος ήταν σκιώδης.

Ο έλεγχος είναι απαραίτητο και αναπόσπαστο κομμάτι στη λειτουργία μιας χρηματοοικονομικής μονάδας, κυρίως στις μέρες μας όπου πραγματοποιούνται καθημερινά ποικίλες και πολύπλοκες συναλλαγές στα πλαίσια λειτουργίας μιας επιχείρησης. Σύμφωνα με το Θ. Γρηγοράκο (1989), όπως αναφέρεται στον Καζαντζή

²⁶ Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα

(2006), ο έλεγχος είναι απαραίτητο συμπλήρωμα οποιασδήποτε οικονομικής διαχείρισης ξένης περιουσίας, είναι ένα είδος ασφάλισης κατά των λαθών, της ανειλικρίνειας, της κλοπής και της απάτης, η δε αμοιβή του ελεγκτή, αντιστοιχεί στο ασφάλιστρο.

Όπως γίνεται αντιληπτό, το επάγγελμα του ελεγκτή είναι ένα βαρυσήμαντο επάγγελμα με πολλές ευθύνες, καθήκοντα και αρμοδιότητες,²⁷ καθώς είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο και τη σωστή αξιολόγηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας εταιρείας. Ο ελεγκτής έχει την ηθική και την επαγγελματική υποχρέωση να κινείται στο πνεύμα των ηθικών αρχών και να παρουσιάζει ορθά τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του, με αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Επίσης, οφείλει να κινείται αυστηρά μέσα σε επαγγελματικά πρότυπα, να αποφεύγει οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, που μπορεί να βλάψει τα συμφέροντα του εργοδότη του ή που θα τον επηρεάσει να φέρει εις πέρας την αποστολή του, καθώς και να δείξει σύνεση στη χρήση πληροφοριών που απέκτησε κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του.

Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή καταστρατήγησης και παραβίασης κανόνων συμπεριφοράς και νόμων επιβάλλονται κυρώσεις, που μπορεί να είναι ακόμα και στέρηση του επαγγελματικού δικαιώματος, καθώς και φυλάκιση. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα των τελευταίων χρόνων, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο, όπου πίσω από τις διαστρεβλώσεις οικονομικών καταστάσεων και τα μεγαλύτερα σκάνδαλα εταιρειών-κολοσσών βρίσκονταν μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες, που τελικά οδηγήθηκαν ακόμα και σε κατάρρευση, ενώ στους υπευθύνους ασκούνται ποινικές διώξεις για απάτες και ένα σωρό άλλες παράνομες δραστηριότητες στα πλαίσια της χειραγώγησης λογαριασμών.

Συμπερασματικά, οι ελεγκτές πρέπει να είναι ευσυνείδητοι επαγγελματίες με συμπεριφορά σύμφωνη με τους νόμους κάθε χώρας, τους κανόνες του οργανισμού ή επιχείρησης για τους οποίους εργάζονται και με βασικό γνώμονα την ηθική, ώστε οι πράξεις τους να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και εντιμότητα.

²⁷ Παπαστάθης, Παντελής Στυλ., (2003), «Ο Σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις-οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του», α' τόμος, χορηγία Ο.Π.Α.Π. Α.Ε, Αθήνα

ΜΕΡΟΣ II: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση και ορισμοί της διαχείρισης κερδών

Η διαχείριση κερδών, που αποτελεί την κυριότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής όπως έχει προαναφερθεί, αναφέρεται στην ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν δοθεί αρκετοί διαφορετικοί ορισμοί.

Η Schipper (1989)²⁸ ορίζει τη χειραγώγηση ως «την επί σκοπού παρέμβαση από την διοίκηση στην διεργασία καθορισμού των κερδών συνήθως προκειμένου να ικανοποιήσει εγωκεντρικούς σκοπούς».

Η χειραγώγηση κερδών σύμφωνα με τους Healy και Wahlen (1999)²⁹, προκύπτει όταν τα διοικητικά στελέχη χρησιμοποιούν την προσωπική τους κρίση στη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και στη διάρθρωση των συναλλαγών, για να αλλάξουν τις οικονομικές εκθέσεις, είτε για να παραπλανήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, σχετικά με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, είτε για να επηρεάσουν τα συμβατικά αποτελέσματα, που εξαρτώνται από τους δημοσιοποιημένους λογιστικούς αριθμούς.

Σύμφωνα με τους Ronen και Yaari (2008)³⁰, ο ορισμός των Healy και Wahlen εκφράζει καλύτερα την έννοια του “earnings management”, συγκριτικά με τους διάφορους ορισμούς που υπάρχουν στην βιβλιογραφία. Όμως, πιστεύουν ότι εμφανίζει κάποιες αδυναμίες και για αυτό παραθέτουν τον δικό τους ορισμό, σύμφωνα με τον οποίο, η χειραγώγηση κερδών είναι μια συλλογή από διαχειριστικές αποφάσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την μη δημοσιοποίηση της βραχυπρόθεσμης πραγματικότητας, μεγιστοποιώντας την αξία των κερδών, όπως είναι γνωστή στη διοίκηση.

²⁸ Schipper, K. (1989), “Commentary on earnings management”, *Accounting Horizons*, Vol.3, No 4

²⁹ Heally, Paul M. and Wahlen, James M., (1999), “A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting”, *Accounting Horizons*, Vol.3, No 4

³⁰ Ronen, Joshua, Yaari, Varda (2008), “Earnings Management, Emerging Insights in Theory, Practice and Research”, Springer

Όπως υποστηρίζουν η χειραγώγηση κερδών μπορεί να είναι:

- επωφελής, καθώς σηματοδοτεί την μακροπρόθεσμη αξία
- ολέθρια, καθώς αποκαλύπτει την βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη αξία
- ουδέτερη, καθώς αποκαλύπτει την πραγματική βραχυπρόθεσμη οικονομική απόδοση

Επιπρόσθετα, αναφέρουν ότι τα κέρδη της επιχείρησης προκύπτουν από τη λήψη παραγωγικών/επενδυτικών ενεργειών, πριν τα κέρδη πραγματοποιηθούν ή από την υιοθέτηση λογιστικών επιλογών που επηρεάζουν τους λογιστικούς αριθμούς των κερδών και την ερμηνεία τους, αφού τα αληθινά κέρδη έχουν πραγματοποιηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Στρατηγικές της διαχείρισης κερδών

Η διαχείριση κερδών επιτυγχάνεται μέσα από διάφορες μεθόδους. Οι σημαντικότερες από αυτές θα αναλυθούν παρακάτω στα επιμέρους κεφάλαια.

2.1 Εξομάλυνση κερδών

Η εξομάλυνση κερδών έχει κερδίσει το ενδιαφέρον αρκετών επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της διαχείρισης κερδών. Αυτή η μορφή έχει ως στόχο να εμφανίζει μειωμένα ή αυξημένα δημοσιοποιούμενα κέρδη, ώστε να μειωθεί η αστάθειά τους.³¹ Έτσι βέβαια, δεν απεικονίζονται σωστά οι οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης για τη συγκεκριμένη περίοδο, καθώς μελλοντικά έσοδα μπορεί να μετατοπίζονται στο τρέχον οικονομικό έτος ενώ τα έξοδα μπορεί να μετατοπίζονται από τη μια χρήση στην άλλη.

Παρόλα αυτά, πρέπει να αναφερθεί ότι η στρατηγική αυτή δε βασίζεται σε στρεβλώσεις ή παραποιήσεις αλλά εκμεταλλεύεται το περιθώριο που υπάρχει σε εναλλακτικά αποδεκτές λογιστικές αρχές.

³¹ Φίλιος, Βασίλειος Φ., (2003), «Δημιουργική Λογιστική», Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

Σύμφωνα με τους Ronen και Sadan (1981), ο λόγος που συμβαίνει η εξομάλυνση κερδών είναι γιατί πιστεύουν ότι οι επενδυτές πληρώνουν περισσότερα για μια επιχείρηση με ομαλή ροή εσόδων.

Οι Brett Trueman και Sheridan Titman (1988)³², υποστηρίζουν ότι η διαχείριση κερδών είναι δυνατόν να έχει θετική επίπτωση στην αγοραία αξία της επιχείρησης.

Για τους παραπάνω λόγους, οι μάνατζερ των εισηγμένων εταιρειών δέχονται αξιοσημείωτη πίεση για να δημοσιεύουν τα κέρδη, ομαλά αυξανόμενα.

2.2 «Μεγάλα Λουτρά» - (Big Bath)

Η στρατηγική «Μεγάλα Λουτρά» έγκειται στην πραγματοποίηση επιβαρύνσεων σε μια περίοδο, μέσω αποσβέσεων και διαγραφών, ώστε τα δυσάρεστα νέα να ανακοινωθούν αμέσως και μελλοντικά να δημιουργηθούν συνθήκες για αυξήσεις κερδών.³³ Για να πραγματοποιηθεί αυτή η μορφή χειραγώγησης συνήθως επιλέγεται μια περίοδος με ασυνήθιστα γεγονότα όπως συγχωνεύσεις, αλλαγή διοίκησης και γενικότερα αναδιαρθρώσεις, προβάλλοντας τα γεγονότα αυτά ως έκτακτα και απίθανα να συμβούν στο μέλλον.

2.3 Εξομάλυνση μερισμάτων

Οι Kasanen et. al. (1996) εξέτασαν την εξομάλυνση των μερισμάτων ως πηγή για τη χειραγώγηση κερδών. Τα μερίσματα μπορούν νομικά να καταβληθούν μόνο από τα τρέχοντα κέρδη. Έτσι, αν τα κέρδη δεν είναι υψηλά ώστε να αποδοθούν τα μερίσματα, υπάρχει έντονο κίνητρο για την αύξησή τους. Βέβαια, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η φορολόγηση που είναι υψηλή, η οποία δημιουργεί κίνητρο για χαμηλότερα κέρδη και ειδικά όταν τα κέρδη παρουσιάζονται πιο αυξημένα από τα πραγματικά.

³² Smith, T. (1996), "Accounting for Growth", Random House UK Limited

³³ Φίλιος, Βασίλειος Φ., (2003), «Δημιουργική Λογιστική», Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

2.4 Χειραγώγηση κερδών ως χειραγώγηση δεδουλευμένων

Η λογιστική των δεδουλευμένων εσόδων / εξόδων ή λογιστική των accruals είναι ένα από τα πιο συνηθισμένα εργαλεία της διαχείρισης κερδών. Η λογιστική των δεδουλευμένων διαφέρει από την ταμειακή λογιστική ως προς τον χρόνο αναγνώρισης εσόδων και εξόδων. Η ταμειακή λογιστική καταχωρεί έσοδα και έξοδα όταν τα μετρητά εισπράττονται ή καταβάλλονται. Αντίθετα, στην λογιστική των δεδουλευμένων ο χρόνος αναγνώρισης είναι ο χρόνος πραγματοποίησής τους. Στα λογιστικά βιβλία η αναγνώριση γίνεται με βάση τα δεδουλευμένα. Υποθέτοντας, ότι οι ταμειακές ροές δεν δέχονται χειραγώγηση, ο μοναδικός τρόπος για χειραγώγηση κερδών προκύπτει από τα δεδουλευμένα και πιο συγκεκριμένα από την αύξηση ή τη μείωσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κίνητρα της διαχείρισης κερδών

Όπως έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα κεφάλαια, οι μάντζερ και οι διοικήσεις διαχειρίζονται τα κέρδη με στόχο να παρουσιάσουν τα «αρεστά» αποτελέσματα στα ενδιαφερόμενα μέρη. Πολλές έρευνες αποκαλύπτουν ότι η πρακτική μιας επιχείρησης να επηρεάσει τα αποτελέσματα εξαρτάται από διάφορους παράγοντες. Τα κίνητρα που έχει μια επιχείρηση για να επηρεάσει τα οικονομικά της αποτελέσματα μπορεί να προέρχονται από δυνάμεις που βρίσκονται³⁴:

1. εκτός της επιχείρησης, δηλαδή από το εξωτερικό περιβάλλον
2. από συνθήκες και καταστάσεις που βρίσκονται στο εσωτερικό της επιχείρησης
3. από τη διοίκηση της επιχείρησης

Μια πιο αναλυτική ταξινόμηση κατατάσσει τα κίνητρα σε:

- a. κίνητρα που δημιουργούνται από τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς
- b. κίνητρα που προέρχονται από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης
- c. κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης

³⁴ Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα

- d. κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων
- e. κίνητρα που απορρέουν από την κουλτούρα κάθε επιχείρησης

3.1 Κίνητρα που απορρέουν από τη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς

Τα κίνητρα που σχετίζονται με την κεφαλαιαγορά προκύπτουν από την πίεση των χρηματοοικονομικών αναλυτών, την άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο, τον ανταγωνισμό των οικονομικών μονάδων, τον δανεισμό από τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές, τη διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων και τέλος από τη μερισματική πολιτική της επιχείρησης.

a. Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές

Ένα από τα πιο σημαντικά κίνητρα της διοίκησης που οδηγούν σε διαχείριση κερδών είναι η επιθυμία της να πετύχει ή ακόμα και να ξεπεράσει τις προβλέψεις των αναλυτών, οι οποίοι βασίζονται περισσότερο στην δική τους πληροφόρηση για την επιχείρηση και στα μοντέλα που δημιουργούν, παρά στις δημοσιοποιημένες καταστάσεις. Είναι κατανοητό λοιπόν, ότι η διοίκηση έχει ισχυρό κίνητρο να χειραγωγήσει τα αποτελέσματα, καθώς σε αντίθετη περίπτωση θα υπάρχουν αρνητικά αποτελέσματα στην αγορά. Σύμφωνα με έρευνες (Skinner και Sloan 2001), επιχειρήσεις που δεν καταφέρνουν να παρουσιάσουν αποτελέσματα αντίστοιχα με τις προβλέψεις των ερευνητών παρουσιάζουν χαμηλές επιδόσεις.

b. Η άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο

Για να μπορέσει μια επιχείρηση να αντλήσει κεφάλαια με ευνοϊκούς όρους από το χρηματιστήριο, οφείλει να παρουσιάσει μια ανοδική πορεία. Είναι λοιπόν κατανοητό, ότι όταν πρόκειται να εκδοθούν μετοχές και να δοθούν στο κοινό, υπάρχει ισχυρό κίνητρο της διοίκησης για επηρεασμό των στοιχείων.

c. Ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων

Σε αυτή την υποκατηγορία κινήτρων υπάρχουν δύο περιπτώσεις. Κάποιες επιχειρήσεις για να εμφανιστούν ισχυρές στον κλάδο εφαρμόζουν πρακτικές διαχείρισης, αυξάνοντας τα κέρδη τους. Αντίθετα, κάποιες άλλες έχοντας ως

απώτερο σκοπό την αποθάρρυνση νέων εταιρειών να εισέλθουν στον κλάδο, χρησιμοποιούν πρακτικές διαχείρισης αλλά αυτή τη φορά μειώνοντας την κερδοφορία τους.

d. Ο δανεισμός από τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

Οι επιχειρήσεις για να καταφέρουν να δανειστούν τα επιθυμητά κεφάλαια αλλά και με συμφέροντες όρους οφείλουν να παρουσιάζουν θετικά και ικανοποιητικά αποτελέσματα. Αυτό φυσικά, εξηγεί και το κίνητρο της διοίκησης να εμφανίσει διαφορετικά αποτελέσματα. Βέβαια, κάτι τέτοιο είναι πιο έντονο στις επιχειρήσεις που η χρηματοοικονομική τους μόχλευση στηρίζεται στις αποδόσεις των μετοχών τους. Επίσης, είναι αξιοσημείωτο ότι τα πιστωτικά ιδρύματα στηρίζονται στην πληροφόρηση των χρηματοοικονομικών αναλυτών για την αξιολόγηση της εταιρείας.

e. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές επιχειρήσεων

Όταν μια επιχείρηση προχωράει σε συγχώνευση ή εξαγορά εφαρμόζει τρόπους επηρεασμού των αποτελεσμάτων με στόχο την αύξηση των κερδών και τελικά την απόκτηση περισσότερων μετοχών. Γενικά, σε αυτές τις περιπτώσεις οι επιχειρήσεις προσπαθούν να βελτιώσουν την εικόνα τους για να επωφεληθούν με όσο το δυνατό περισσότερα χρήματα από τις επενδύσεις τους.

f. Διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων

Επειδή τα ασταθή και ευμετάβλητα αποτελέσματα υποδηλώνουν την ύπαρξη κινδύνου και κατ' επέκταση την μείωση της τιμής της μετοχής, οι διοικήσεις έχουν σοβαρό κίνητρο να επηρεάσουν τα στοιχεία για να μειώσουν αυτήν την αστάθεια και να αυξήσουν την τιμή της.

g. Η μερισματική πολιτική της επιχείρησης

Οι διοικήσεις επιθυμούν να υπάρχει μια σταθερά αυξανόμενη μερισματική πολιτική, για να είναι ικανοποιημένοι οι μέτοχοι άρα και να μη μειωθεί η τιμή της μετοχής. Για το λόγο αυτό, οδηγούνται σε χειραγώγηση των αποτελεσμάτων είτε θετικά αν τα κέρδη μιας χρονιάς είναι μειωμένα, είτε αρνητικά αν τα κέρδη μιας χρονιάς είναι αρκετά υψηλά.

3.2 Κίνητρα που προέρχονται από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης

Τα κίνητρα αυτού του τύπου αφορούν τις δανειακές συμβάσεις και αμοιβές τις διοίκησης.

a. Δανειακές συμβάσεις

Μέχρι μια επιχείρηση να εξοφλήσει το δάνειο το οποίο έχει συνάψει πρέπει, σύμφωνα με το συμβόλαιο που έχει υπογράψει, να παρουσιάζει συγκεκριμένα επίπεδα οικονομικών δεικτών και αποτελεσμάτων. Σε αντίθετη περίπτωση, οι δανειστές έχουν το δικαίωμα να αυξήσουν το επιτόκιο ή να ζητήσουν πρόωρη αποπληρωμή. Για αυτό το λόγο, κάποιες επιχειρήσεις έχουν σημαντικό κίνητρο να οδηγηθούν σε ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων, ώστε να είναι σύμφωνα με την σύμβαση που έχει συναφθεί.

b. Αμοιβές διοίκησης

Αρκετές φορές οι αμοιβές της διοίκησης συσχετίζονται με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, γεγονός που αποτελεί σημαντικό κίνητρο επηρεασμού των αποτελεσμάτων. Σύμφωνα με τον Healy (1985), όταν τα κέρδη είναι χαμηλότερα του κατώτατου ορίου που απαιτείται για την απόκτηση επιπλέον αμοιβής τα αποτελέσματα αυξάνονται ενώ αντίθετα όταν τα κέρδη είναι υψηλότερα του ορίου, πάνω από το οποίο δεν δίνεται αμοιβή, τα κέρδη μειώνονται.

3.3 Κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης

Τα κίνητρα αυτής της κατηγορίας αφορούν τη διατήρηση της διοικητικής θέσης ενός μάνατζερ και τις προαγωγές.

a. Διατήρηση της διοικητικής θέσης ενός μάνατζερ

Κάθε μέλος της διοίκησης προσπαθεί να διασφαλίσει τη θέση του μέσα στην επιχείρηση. Αυτό μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για χειραγώγηση αποτελεσμάτων, καθώς η μη ικανοποιητική πορεία της επιχείρησης οδηγεί σε απολύσεις ή αντικαταστάσεις.

b. Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα

Πέρα από τη διατήρηση της διοικητικής θέσης υπάρχει και το ενδεχόμενο της θέλησης προαγωγής, που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον επηρεασμό των καταστάσεων. Ο συνδυασμός των φιλοδοξιών με τη φιλοσοφία της επιχείρησης να επιβραβεύει όσους πετυχαίνουν τους στόχους τους είναι πιθανό να οδηγήσει σε αλλοιώσεις στοιχείων.

3.4 Κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων

Τα κίνητρα αυτά καθορίζονται από το ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου που ανήκει η επιχείρηση, από αντιμονοπωλιακές και άλλες ρυθμίσεις και από την προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων.

a. Ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου που ανήκει η επιχείρηση

Σε πολλές χώρες, υπάρχουν ρυθμίσεις για σημαντικούς κλάδους της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως ο τραπεζικός και ο ασφαλιστικός. Για παράδειγμα, οι ρυθμίσεις στον τραπεζικό τομέα ορίζουν ότι οι τράπεζες πρέπει να ικανοποιούν συγκεκριμένα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας ενώ οι ρυθμίσεις που αφορούν ασφαλιστικές εταιρείες απαιτούν από τις ασφαλιστικές να είναι οικονομικά υγιείς. Έτσι, οι ρυθμίσεις αυτές δημιουργούν κίνητρα στις διοικήσεις για να επηρεάσουν τα αποτελέσματα.

b. Αντιμονοπωλιακές και άλλες ρυθμίσεις

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα πολύ υψηλά κέρδη των επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσουν την κυβέρνηση να εξακριβώσει την ύπαρξη ή μη μονοπωλιακού καθεστώτος. Για το λόγο αυτό, μια επιχείρηση έχει συμφέρον να εφαρμόσει πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων. Επίσης, ισχυρό κίνητρο μπορεί να αποτελέσουν οι κρατικές επιχορηγήσεις ή η αιτιολόγηση επιχορηγήσεων που έχουν εισπράξει στο παρελθόν.

c. Προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων

Η φοροδιαφυγή συμβαίνει κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες για να αποφύγουν την υψηλή φορολογική επιβάρυνση, καταφεύγουν σε πρακτικές

επηρεασμού. Με τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζουν κεφάλαια για την αυτοχρηματοδότηση των επενδυτικών τους προγραμμάτων.

3.5 Κίνητρα που απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα

Τα κίνητρα που σχετίζονται με την επιχειρησιακή κουλτούρα διακρίνονται στον βραχυπρόθεσμο προσανατολισμό και τους μη ρεαλιστικούς προϋπολογισμούς και σχέδια δράσης.

a. Βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός

Κάποιες επιχειρήσεις δίνουν έμφαση στην επίτευξη βραχυπρόθεσμων στόχων και έτσι υιοθετούν πολιτικές και πρακτικές που θέτουν σε κίνδυνο τη μελλοντική πορεία τους. Για παράδειγμα για να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη σε μια χρήση κεφαλαιοποιούν έξοδα που κανονικά έπρεπε να εμφανιστούν στα αποτελέσματα χρήσης.

b. Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης

Μερικές φορές, οι επιχειρήσεις θέτουν πολύ υψηλούς στόχους, για να έχουν πάντα τα στελέχη κάποιο κίνητρο ώστε να προσπαθούν καθημερινά. Σε αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει κίνδυνος οι μάνατζερ να οδηγηθούν σε τρόπους διαχείρισης των κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τρόποι αλλοίωσης των λογιστικών αποτελεσμάτων

4.1 List of Accounting Red Flags

Η λίστα με τις κόκκινες σημαίες, όπως είναι το όνομά της, επισημαίνει τις πιο συχνές τεχνικές διαχείρισης κερδών, σύμφωνα με τον Richard M. Rockwood (2002). Διακρίνει με «κόκκινες σημαίες» τις εταιρείες που:

1. πραγματοποιούν συγχώνευση

2. έχουν αποτελέσματα συνεχώς και υψηλότερα από το στόχο που είχαν ορίσει
3. ακολουθούν τη στρατηγική “big bath”
4. αυξάνουν το δείκτη κέρδος ανά μετοχή αλλά η συνολική απόδοση των εσόδων είναι σε καθοδική πορεία
5. κάνουν μεγάλες αποσβέσεις σε πάγια στοιχεία του ενεργητικού
6. ξοδεύουν μεγάλα ποσά σε μισθούς της διοίκησης
7. δηλώνουν έσοδα προτού αυτά αναγνωριστούν
8. παρουσιάζουν υψηλά κέρδη σε μια χρήση
9. προβλέπουν μεγάλα ποσά αποζημιώσεων για ενδεχόμενη έξοδο των υπαλλήλων τους

Οι πιο διαδεδομένες μέθοδοι αλλοίωσης των λογιστικών αποτελεσμάτων παρουσιάζονται πιο αναλυτικά στα παρακάτω κεφάλαια.³⁵

4.2 Τεχνική “Cookie Jar Reserve”

Η τεχνική αυτή συνδέεται με τη λογιστική των δεδουλευμένων, που ορίζει ότι η διοίκηση οφείλει να κάνει εκτιμήσεις για τις υποχρεώσεις που θα εμφανιστούν στο μέλλον ως αποτέλεσμα των συναλλαγών του τρέχοντος έτους.

Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται κυρίως σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης. Όταν η διοίκηση επιλέξει μια υψηλή εκτίμηση εξόδων, θα παρουσιάσει υψηλά έξοδα στο τρέχον έτος, χωρίς να συνδέονται άμεσα με κάποια λογιστική χρήση, άρα λιγότερα έξοδα μελλοντικά και αυτό το αποθεματικό που θα δημιουργηθεί θα χρησιμοποιηθεί αργότερα για την οικονομική ώθηση της επιχείρησης. Εάν τα έξοδα τελικά είναι υψηλά δεν θα υπάρξει αποθεματικό.

Συνήθως το “cookie jar reserve” δημιουργείται σε:

- εκτιμώμενες αποδόσεις πωλήσεων και επιχορηγήσεων
- εκτιμώμενες διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων
- εκτιμώμενη απαξίωση αποθεμάτων

³⁵ http://www.swlearning.com/pdfs/chapter/0324223250_2.PDF

- εκτιμώμενο κόστος συντάξεων
- αποπεράτωση συνταξιοδοτικών προγραμμάτων
- εκτιμώμενο ποσοστό επικύρωσης μακροπρόθεσμων συμβολαίων

4.3 Τεχνική “Throw out a Problem Child”

Όταν τα κέρδη μειώνονται λόγω της χαμηλής απόδοσης μιας θυγατρικής εταιρείας και εκτιμάται ότι στο μέλλον θα συνεχιστεί η ύφεση, αυτό το «προβληματικό παιδί», δηλαδή η θυγατρική, μπορεί να αποβληθεί ώστε η μητρική εταιρεία να απαλλαγεί. Αυτό μπορεί να γίνει με τρεις τρόπους:

1. Πώληση θυγατρικής
Όταν η θυγατρική πωλείται, μια ζημιά ή ένα κέρδος παρουσιάζεται στην τρέχουσα κατάσταση αποτελεσμάτων.
2. Δημιουργία οντότητας ειδικού σκοπού (Special Purpose Entity – SPE)
Πρόκειται για μεταφορά χρηματοοικονομικών στοιχείων σε μια εξειδικευμένη SPE. Αυτά τα περιουσιακά στοιχεία θεωρείται ότι έχουν πωληθεί και αφαιρούνται από τον ισολογισμό, με τον εκχωρητή να υπολογίζει κέρδος ή ζημιά από την πώληση ενώ παράλληλα η SPE δεν ενσωματώνεται στις οικονομικές καταστάσεις του εκχωρητή.
3. Απόσπαση θυγατρικής (spin off)
Σε μια τέτοια περίπτωση οι μετοχές διανέμονται στους μετόχους, ώστε τα αρνητικά αποτελέσματα της θυγατρικής να περάσουν σε εκείνους. Έτσι, τα κέρδη ή οι ζημιές απομακρύνονται από τις οικονομικές καταστάσεις της θυγατρικής.

4.4 Τεχνική “Big Bet on the Future”

Όταν μια εταιρεία συγχωνεύεται με μια άλλη μπορεί να ειπωθεί πως έχει βάλει ένα «μεγάλο στοίχημα στο μέλλον». Ουσιαστικά, με αυτήν την τεχνική δίνεται η ευκαιρία

στην εταιρεία να αυξήσει τα τρέχοντα ή μελλοντικά κέρδη της. Οι τεχνικές “Big Bet on the Future” είναι οι εξής:

1. Διαγραφή στα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης για τη συγχωνευμένη εταιρεία
Με αυτήν την τεχνική ένα μεγάλο τμήμα της τιμής αγοράς μπορεί να διαγραφεί έναντι των εσόδων στη χρήση της συγχώνευσης, απαλλάσσοντας τα μελλοντικά έσοδα από αυτές τις χρήσεις. Έτσι, τα μελλοντικά έσοδα θα είναι υψηλότερα.
2. Ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της αποκτηθείσας εταιρείας με τα αποτελέσματα της μητρικής
Τα κέρδη της αποκτηθείσας εταιρείας ενοποιούνται με αυτά της μητρικής, και τα κέρδη της μητρικής αυξάνονται σημαντικά αν η θυγατρική αγοράστηκε με ευνοϊκούς όρους.

4.5 Τεχνική “Flushing” του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου

Οι εταιρείες αγοράζουν χρεόγραφα άλλων εταιρειών με σκοπό την επένδυση. Όταν οι επενδύσεις είναι σε ποσοστό μικρότερο του 20% των μετοχών της άλλης εταιρείας θεωρούνται παθητικές επενδύσεις καθώς δεν υπάρχει υποχρέωση για συνένωση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Οι επενδύσεις αυτές κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες:

- Διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα
Αυτά τα χρεόγραφα διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο και η μεταβολή της αξίας τους, από αγορά ή πώληση, αποτυπώνεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα ως κέρδος ή ζημία.
- Διαθέσιμα προς πώληση
Η μεταβολή στην αξία αγοράς κατά τη διάρκεια μιας διαχειριστικής περιόδου καταγράφεται σε κονδύλιο «άλλων μη λειτουργικών εσόδων ή εξόδων» στο λογαριασμό αποτελέσματος και όχι στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Όταν τα αξιόγραφα πωλούνται, οποιοδήποτε κέρδος ή ζημία αναφέρεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε αυτήν την περίπτωση είναι:

1. Οι πωλήσεις αξιόγραφων, των οποίων η αξία έχει μεταβληθεί θετικά. Το κέρδος από πώληση αξιόγραφων συμπεριλαμβάνεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
2. Οι πωλήσεις αξιόγραφων, των οποίων η αξία έχει μεταβληθεί αρνητικά. Η ζημία από την πώληση αξιόγραφων καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
3. Η αλλαγή στην πολιτική διακράτησης αξιόγραφων χαρτοφυλακίου. Η διοίκηση έχει το δικαίωμα να αλλάζει τον προορισμό ενός αξιόγραφου ανάλογα με την πρόθεση της, και έτσι ένα αξιόγραφο προς πώληση να γίνει διαπραγματεύσιμο και αντίστροφα.
4. Η διαγραφή απαξιωμένων χρεογράφων. Η πτώση της αξίας των αξιόγραφων ωθεί τη διοίκηση στην απόφαση διαγραφή τους.

4.6 Τεχνική Αλλαγής GAAP

Όταν μια εταιρεία επιλέγει τις λογιστικές αρχές που θα ακολουθήσει σπάνια αυτές αλλάζουν. Ωστόσο κάποιες φορές αυτές αλλάζουν και οι εταιρείες φροντίζουν ώστε να μην τις αντιληφθεί η αγορά ως μείωση των κερδών, καθώς αυτό θα έχει αντίκτυπο και στη μετοχή της. Αυτό συμβαίνει με:

1. Εθελοντική εφαρμογή νέων λογιστικών προτύπων
Το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων (Accounting Standards Board – ASB) ανά διαστήματα υιοθετεί νέα λογιστικά πρότυπα για τα οποία δίνεται ένα χρονικό περιθώριο υιοθέτησης από τις επιχειρήσεις. Αυτό αρκετές φορές δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για χειραγώγηση κερδών.
2. Υιοθέτηση βελτιωμένων κανόνων αναγνώρισης εσόδων
Κάποιες επιχειρήσεις έχουν εναλλακτικές επιλογές για την αναγνώριση εσόδων. Η έγκαιρη υιοθέτηση ενός καλύτερου κανόνα αναγνώρισης εσόδων παρέχει ευκαιρία για διαχείριση κερδών.
3. Υιοθέτηση βελτιωμένων κανόνων αναγνώρισης εξόδων
Οι εταιρείες που έχουν υιοθετήσει την ταμειακή λογιστική στην καταγραφή εξόδων με μια έγκαιρη αλλαγή στην λογιστική των δεδουλευμένων, μπορεί να δημιουργήσουν περιθώριο για χειραγώγηση κερδών.

4.7 Τεχνική Πώλησης και Επανεκμίσθωσης

Η έγκαιρη διάθεση μακροπρόθεσμων παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων, τα οποία στον ισολογισμό αποτιμώνται στο ιστορικό τους κόστος έχει ως αποτέλεσμα την καταγραφή μη πραγματοποιηθέντων κερδών ή ζημιών. Για αυτό υπάρχουν δύο τρόποι:

1. Ολοκληρωτική πώληση

Μια επιχείρηση μπορεί να πουλήσει ένα μακροχρόνιο περιουσιακό στοιχείο, το οποίο έχει απραγματοποίητο κέρδος ή ζημιά, προκειμένου να βελτιωθεί η εικόνα της οικονομικής της κατάστασης.

2. Πώληση / Επανεκμίσθωση

Σε αυτήν την περίπτωση, η εταιρεία πουλάει ένα περιουσιακό στοιχείο και στη συνέχεια το μισθώνει. Τα GAAP παρέχουν πλήρη στοιχεία σχετικά με το αν μια μίσθωση είναι χρηματοδοτική ή λειτουργική. Αν πραγματοποιηθούν ζημιές αποτυπώνονται αμέσως στα βιβλία ενώ αν πραγματοποιηθούν κέρδη αποσβένονται τμηματικά καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του περιουσιακού στοιχείου στην περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης και σε αναλογία με τις πληρωμές ενοικίου, στην περίπτωση της λειτουργικής μίσθωσης.

4.8 Τεχνική Πρόωρης Αποπληρωμής Χρεών

Οι μακροπρόθεσμες οφειλές μιας εταιρείας αποτυπώνονται στον ισολογισμό στην αναπόσβεστη λογιστική αξία και κάποιες, όπως π.χ. τα ομόλογα, μπορεί να αποπληρωθούν νωρίτερα από την προγραμματισμένη ημερομηνία. Αυτό, λοιπόν, δημιουργεί κέρδη ή ζημιές. Σύμφωνα με τα λογιστικά πρότυπα, το αποτέλεσμα καταγράφεται ως έκτακτο στα αποτελέσματα χρήσης και χάρη σε αυτήν την αρχή η διοίκηση μπορεί να διαχειριστεί τα αποτελέσματα επιλέγοντας την περίοδο της οποίας θέλει να μεταβάλλει τα στοιχεία.

4.9 Τεχνική Χρήσης Παραγώγων

Τα παράγωγα είναι χρηματοοικονομικά εργαλεία ή συμβόλαια, η αξία των οποίων εξαρτάται από την αξία άλλων βασικότερων προϊόντων. Στα συμβόλαια υπάρχουν δύο μέρη, ο αγοραστής και ο πωλητής. Τα παράγωγα χρησιμοποιούνται για την προστασία από τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι:

- αλλαγές στα επιτόκια
- αλλαγές στην τιμή των αγαθών
- αλλαγές στην τιμή του πετρελαίου
- αλλαγές στην ισοτιμία
- καιρικές συνθήκες

Τα πιο γνωστά παράγωγα είναι:

- προθεσμιακά συμβόλαια (forward contracts)
- συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (future contracts)
- δικαιώματα προαίρεσης (options)
- προϊόντα δανεισμού τίτλων και ανοιχτές πωλήσεις
- συμβάσεις ανταλλαγής (swaps)

Το 1998, το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων κατέληξε πως τα παράγωγα θα αναφέρονται σαν στοιχεία ενεργητικού και παθητικού στον ισολογισμό και έτσι τα κέρδη και οι ζημιές από τις συναλλαγές τους αναγνωρίζονται αμέσως στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Τα παράγωγα βέβαια προσφέρουν ευκαιρίες για διαχείριση κερδών, καθώς για παράδειγμα μια επιχείρηση μπορεί να προχωρήσει σε ανταλλαγή επιτοκίου, από σταθερό σε μεταβλητό, ώστε να της φέρει τα επιθυμητά κέρδη στο χρόνο που εκείνη θα επιλέξει να κάνει την ανταλλαγή.

4.10 Τεχνική “Shrink the Ship”

Η τεχνική αυτή βασίζεται στη μείωση των κυκλοφορούντων μετοχών, με σκοπό την αύξηση του δείκτη κέρδη ανά μετοχή. Οι εταιρείες επαναγοράζουν τις ίδιες μετοχές με αποτέλεσμα να μην είναι υποχρεωμένες να δηλώνουν κέρδος ή ζημία. Η επαναγορά

μετοχών βέβαια είναι μια πράξη που γενικά απαγορεύεται αλλά επιτρέπεται μόνο κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες π.χ. μείωση κεφαλαίου και στήριξη χρηματοοικονομικής τιμής της μετοχής όταν είναι πολύ χαμηλή.

4.11 Κατάταξη Λειτουργικών Έναντι Μη Λειτουργικών Κερδών

Τα κέρδη διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες, στα λειτουργικά, τα οποία είναι αυτά που αναμένεται να συνεχιστούν στο μέλλον και στα μη λειτουργικά, που είναι μη επανεμφανιζόμενα ή έκτακτα γεγονότα. Πιθανές κατηγορίες που δεν θεωρούνται μέρος των λειτουργικών κερδών είναι:

- Ειδικές ή ασυνήθιστες χρεώσεις
- Μη λειτουργικές δραστηριότητες
- Υπερβολικά κέρδη ή ζημιές
- Αθροιστικό αποτέλεσμα των αλλαγών στις λογιστικές αρχές

Δυνατότητα για χειραγώγηση κερδών σε αυτήν την περίπτωση δίνεται καθώς υπάρχουν γκρίζες ζώνες στην κατάταξη των στοιχείων στις διάφορες κατηγορίες.

4.12 Απόσβεση, Υποτίμηση και Εξάντληση

Το κόστος των μακροπρόθεσμων χρησιμοποιούμενων ή αναλωθέντων περιουσιακών στοιχείων υπολογίζεται σαν έξοδο την περίοδο που εκτιμάται να ωφεληθεί. Η καταγραφή γίνεται με τους εξής τρόπους:

- Λογισμός απόσβεσης για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία π.χ. διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εμπορικά σήματα, καλή φήμη
- Λογισμός απόσβεσης για τα ενσώματα περιουσιακά στοιχεία π.χ. κτήρια και μηχανές
- Λογισμός εξόδων εξάντλησης για φυσικές πηγές στις οποίες έχει γίνει μερική εκμετάλλευση π.χ. φυσικό αέριο

Η χρήση κρίσεων στη διαγραφή μακροχρόνιων περιουσιακών στοιχείων δημιουργεί τις εξής ευκαιρίες για χειραγώγηση κερδών:

1. Επιλογή της μεθόδου διαγραφής
Η διοίκηση πρέπει να αποφασίσει ποια μέθοδο θα επιλέξει για την διαγραφή των στοιχείων, καθώς κάποιες έχουν ως αποτέλεσμα μεγαλύτερα έξοδα την τρέχουσα περίοδο.
2. Επιλογή της περιόδου διαγραφής
Σε αυτήν την επιλογή, η επιχείρηση θα πρέπει να εκτιμήσει την ωφέλιμη ζωή, που μπορεί να είναι αρκετά μικρότερη από την πραγματική του ζωή.
3. Υπολογισμός της υπολειμματικής αξίας
Η διοίκηση οφείλει να υπολογίσει την υπολειμματική αξία για να καταγραφεί το έξοδο των ετήσιων αποσβέσεων.
4. Αλλαγή σε μη λειτουργική χρήση
Όταν ένα περιουσιακό στοιχείο επαναχαρακτηρίζεται ως μη λειτουργικό δεν είναι απαραίτητο να καταγραφούν αποσβέσεις. Κάτι τέτοιο γίνεται αν η εταιρεία σταματήσει να το χρησιμοποιεί για λειτουργικούς σκοπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Μέθοδοι ανίχνευσης της διαχείρισης κερδών

Στη βιβλιογραφία³⁶ υπάρχουν δύο βασικές μέθοδοι για τον εντοπισμό των μεθόδων της διαχείρισης κερδών. Η πρώτη στηρίζεται στη μελέτη των δεδουλευμένων και η δεύτερη στη μελέτη της κατανομής συχνότητων. Και οι δύο αυτές μέθοδοι παρουσιάζονται αναλυτικά στα παρακάτω κεφάλαια.

³⁶ Ronen, Joshua, Yaari, Varda, (2008), "Earnings Management", Springer

5.1 Μελέτη των δεδουλευμένων

Όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2.4, η λογιστική των δεδουλευμένων εσόδων/εξόδων ή λογιστική των accruals είναι ένα από τα πιο συνηθισμένα εργαλεία της διαχείρισης κερδών αλλά και ένας τρόπος εντοπισμού αυτής.

Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, ο χρόνος αναγνώρισης των εσόδων και εξόδων είναι ο χρόνος πραγματοποίησής τους, όπου τότε καταχωρούνται και στα λογιστικά βιβλία. Αυτό κιάλας, τη διακρίνει από την ταμειακή λογιστική, όπου καταχωρεί τα έσοδα και τα έξοδα όταν τα μετρητά εισπράττονται ή καταβάλλονται αντίστοιχα.

Ο ετεροχρονισμός αυτός ανάμεσα στις δύο λογιστικές, και συγκεκριμένα το διάστημα ανάμεσα στην καταγραφή των γεγονότων και στις εισπράξεις/πληρωμές, έχει ως αποτέλεσμα μια διαφορά, δηλαδή τα κέρδη που δεν έχουν εισπραχθεί και ονομάζονται accruals.

Παρακάτω, ακολουθούν κάποιες σχέσεις που είναι αλληλένδετες με την έννοια των accruals και της χειραγώγησης των κερδών:

1. Συνολικά Δεδουλευμένα = Δημοσιευμένα Καθαρά Κέρδη – Λειτουργικές Ταμειακές Ροές
2. Συνολικά Δεδουλευμένα = Μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα (κανονικά) + Διαφοροποιούμενα (μη κανονικά) δεδουλευμένα

Τα μη-διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα είναι λογιστικής φύσεως ρυθμίσεις επί των ταμειακών ροών σύμφωνα με τους λογιστικούς κανόνες ενώ τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα υπόκεινται στη διακριτική ευχέρεια των διοικήσεων.

Η πιο συνηθισμένη προσέγγιση για τον υπολογισμό των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων είναι μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης των συνολικών δεδουλευμένων με μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν τα μη-διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα. Τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα θεωρούνται το μη ερμηνεύσιμο υπόλοιπο των συνολικών δεδουλευμένων.

Εκτός από τη χρήση των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων για τη διαχείριση κερδών, έχει αποδειχθεί σύμφωνα με έρευνες ότι υπάρχουν και άλλοι τύποι που χρησιμοποιούνται για τον ίδιο σκοπό:

- Διενέργεια αποσβέσεων την περίοδο εισαγωγής μιας εταιρείας στο χρηματιστήριο
- Προβλέψεις επισφαλειών επί απαιτήσεων τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών
- Προβλέψεις για αναβαλλόμενους φόρους

5.1.1 Συνολικά δεδουλευμένα

Πριν προχωρήσουμε στα παρακάτω κεφάλαια και στα υποδείγματα των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων είναι απαραίτητο να παρουσιαστεί ο υπολογισμός των συνολικών δεδουλευμένων.

Για τον υπολογισμό αυτό υπάρχουν δύο μεθοδολογίες, η πρώτη του ισολογισμού και η δεύτερη των ταμειακών ροών. Με την πρώτη μέθοδο τα συνολικά δεδουλευμένα δίνονται από τον εξής τύπο:

$$TA_t = \Delta CA_t - \Delta Cash_t - \Delta CL_t + \Delta DCL_t - DEP_t$$

όπου: ΔCA_t η μεταβολή των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού σε χρόνο t

$\Delta Cash_t$ η μεταβολή των διαθεσίμων σε χρόνο t

ΔCL_t η μεταβολή των βραχυπρόθεσμων στοιχείων του παθητικού σε χρόνο t

ΔDCL_t η μεταβολή των τραπεζικών υποχρεώσεων που συμπεριλαμβάνονται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε χρόνο t

DEP_t το ύψος των αποσβέσεων σε χρόνο t

Με τη δεύτερη μέθοδο των ταμειακών ροών τα συνολικά δεδουλευμένα υπολογίζονται από τη διαφορά μεταξύ καθαρών κερδών και λειτουργικών ταμειακών ροών όπως έχει προαναφερθεί στο κεφάλαιο 5.1.

Συνολικά Δεδουλευμένα = Δημοσιευμένα Καθαρά Κέρδη – Λειτουργικές Ταμειακές Ροές

5.1.2 Υποδείγματα διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων

Στις παρακάτω υποενότητες παρουσιάζονται δέκα υποδείγματα διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων σύμφωνα με τους Joshua Ronen και Varda Yaari. Στην πραγματικότητα, ορόσημο αποτελεί το μοντέλο της Jones το 1991. Τα μοντέλα παρουσιάζονται χρονολογικά, οπότε παρουσιάζεται η εξέλιξη της έρευνας μέχρι και το μοντέλο της Jones και στη συνέχεια το μοντέλο της Jones και μεταγενέστερα αυτού.

5.1.2.1 Το μοντέλο των Ronen και Sadan

Οι Ronen και Sadan (1981) ερευνούν την εξομάλυνση των συνήθων εσόδων. Η εξομάλυνση μπορεί να επιτευχθεί με καθέναν από τους παρακάτω τρόπους ή με συνδυασμούς αυτών:

- Πραγματική εξομάλυνση – εξομάλυνση μέσω της παραγωγής ή επενδυτικών πράξεων, που επηρεάζουν τις ταμειακές ροές
- Διαχρονική εξομάλυνση – δημιουργική λογιστική, διανέμοντας τα δεδουλευμένα στρατηγικά μέσα στις λογιστικές περιόδους
- Ταξινομητική εξομάλυνση – δημιουργική λογιστική, επιλέγοντας σε ποια περίοδο θα ταξινομηθεί κάθε γεγονός

Το μοντέλο τους βασίζεται στις παρακάτω σχέσεις:

(1)	Πωλήσεις	L
(2)	Κόστος πωληθέντων και έξοδα λειτουργίας	X_0
(3) = (1)-(2)	Λειτουργικά έσοδα	OP
(4)	Μη λειτουργικά έξοδα που σχετίζονται με συνεχιζόμενες δραστηριότητες	X_1

(5)=(3)-(4) Συνήθη έσοδα OP- $X_1=L-XX$

(6) Έκτακτα έξοδα X_2

(7)=(5)-(6) Καθαρά έσοδα $L-XX-X_2$

Οι Ronen και Sadan υπολογίζουν την τάση των λειτουργικών εσόδων με την ακόλουθη διαδικασία που διακρίνεται σε δύο στάδια:

$$L_t = \alpha_{0L} + \alpha_{1L}t + u_t$$

και

$$OP_t = \alpha_{0P} + \alpha_{1P}t + \alpha_{2P}u_t + s_t$$

όπου s η απόκλιση των δημοσιευμένων εσόδων από την μακροχρόνια τάση, δηλαδή το μη φυσιολογικό εισόδημα όπως αποκαλείται.

Το μοντέλο συσχετίζει τα λειτουργικά έσοδα, OP, γραμμικά με το χρόνο και τις μη κανονικές πωλήσεις, u , όπου οι πωλήσεις σχετίζονται και αυτές γραμμικά με το χρόνο. Το σημαντικότερο κίνητρο για αυτήν την εκτίμηση δύο σταδίων είναι ότι το μη κανονικό εισόδημα, s , δείχνει τη ζήτηση για εξομάλυνση κερδών.

Πλεονέκτημα αυτής της διαδικασίας είναι ότι καθορίζει τη σχέση μεταξύ απόδοσης και δεδουλευμένων εσόδων. Ένα ζήτημα με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων για την εκτίμηση των δεδουλευμένων είναι ότι η σχέση μεταξύ των κανονικών δεδουλευμένων και της απόδοσης μπορεί να μην είναι γραμμική. Χρησιμοποιώντας την παλινδρόμηση του λειτουργικού εισοδήματος, με βάση τις μη κανονικές πωλήσεις, ελέγχουμε την μη κανονική απόδοση.

Οι Ronan και Sadan χρησιμοποίησαν τις ακόλουθες παλινδρομήσεις:

$$X_{2t} = f_0 + f_{1t} + f_{2t}u_t + q_t$$

$$X_{0t} = c_0 + c_{1t} + c_{2t}u_t + c_{3t}q_t + \text{error};$$

$$X_{1t} = b_0 + b_{1t} + b_{2t}u_t + b_{3t}q_t + b_{4t}s_t + \text{error};$$

$$XX_t = d_0 + d_{1t} + d_{2t}u_t + d_{3t}q_t + \text{error}$$

όπου u_t , q_t , s_t είναι οι μη κανονικές πωλήσεις, τα μη κανονικά έκτακτα έξοδα και τα μη κανονικά συνήθη έσοδα αντιστοίχως. Η μεταβλητή q , δηλαδή τα μη κανονικά έξοδα

είναι ένας δείκτης για τη διαχείριση κερδών. Οι ταμειακές ροές και τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα εκφράζονται από το $f_0 + f_{1t} + f_{2t}u_t$ ενώ το υπολειπόμενο q_t είναι τα διαφοροποιούμενα.

5.1.2.2 Το μοντέλο Healy

Ο Healy (1985) αναλύει τα κίνητρα της διοίκησης να κάνουν διαχείριση κερδών προς τα κάτω, όταν χρειάζονται να πάρουν μπόνους. Προκειμένου να εξετάσει την ύπαρξη διαχείρισης κερδών στο δείγμα του, συγκρίνει τα μέσα συνολικά δεδουλευμένα με τη διαχωριστική μεταβλητή της διαχείρισης κερδών. Η έρευνα του διαφοροποιείται από τις περισσότερες γιατί υποθέτει πως ασκείται διαχείριση κερδών συστηματικά σε κάθε περίοδο. Η διαχωριστική μεταβλητή του διαιρεί το δείγμα σε τρεις ομάδες, όπου σε μια από τις ομάδες γίνεται η υπόθεση ότι υπάρχει ανοδική διαχείριση κερδών ενώ στις άλλες δύο καθοδική. Στη συνέχεια, γίνονται συγκρίσεις ανά ζευγάρια ανάμεσα στα μέσα συνολικά δεδουλευμένα της ομάδας με την ανοδική διαχείριση κερδών και στις άλλες με την καθοδική.

Αυτή η προσέγγιση αντιμετωπίζει το σύνολο των παρατηρήσεων, για τις οποίες υποθέτουμε ότι γίνεται ανοδική διαχείριση κερδών, ως την περίοδο εκτίμησης, και το σύνολο των παρατηρήσεων, για τις οποίες υποθέτουμε ότι γίνεται καθοδική διαχείριση κερδών, ως την περίοδο των γεγονότων. Τα μέσα συνολικά δεδουλευμένα (TA_i) από την περίοδο εκτίμησης αναπαριστούν το μέγεθος των μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων (NDA_{t+1}). Το μοντέλο εκφράζεται με την παρακάτω σχέση:

$$NDA_{t+1} = \frac{1}{n} \sum_{i=t-n}^t \frac{TA_i}{A_{i-1}}$$

όπου (A_{i-1}) το συνολικό ενεργητικό της προηγούμενης χρονιάς, n είναι ο αριθμός των ετών για την περίοδο εκτίμησης και i ο δείκτης για κάθε συγκεκριμένο έτος. Τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα ορίζονται ως η διαφορά μεταξύ των συνολικών δεδουλευμένων και των μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων.

5.1.2.3 Το μοντέλο DeAngelo

Η DeAngelo ξεκινάει την έρευνά της κατά την διάρκεια των σπουδών της, το 1986 και το 1988. Και στις δύο περιπτώσεις, οι μάντζερ των υπό εξέταση επιχειρήσεων είχαν κίνητρα για να διαχειριστούν τα κέρδη τους. Το μοντέλο αυτό υπολογίζει τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα, ως τα συνολικά δεδουλευμένα της προηγούμενης περιόδου αποπληθωρισμένα βάσει του συνολικού ενεργητικού και αυτό εκφράζεται με τον παρακάτω τύπο:

$$NDA_{t+1} = TA_{t-1} / A_{t-1}$$

όπου A_{t-1} το συνολικό ενεργητικό της προηγούμενης περιόδου. Το μοντέλο αυτό υποθέτει ότι τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα ακολουθούν το υπόδειγμα του τυχαίου περιπάτου. Τα αναμενόμενα δεδουλευμένα αυτήν την περίοδο είναι ίδια με εκείνα της προηγούμενης περιόδου, και επομένως οποιαδήποτε αλλαγή οφείλεται στα διαφοροποιούμενα.

Τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα την χρονική στιγμή t είναι η διαφορά μεταξύ των συνολικών δεδουλευμένων και των μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων την ίδια χρονική στιγμή t .

$$DA_t = TA_t - NDA_t$$

Το συγκεκριμένο μοντέλο δεν απασχολεί τους μελετητές πια, εκτός αν θέλουν να συγκρίνουν την αποτελεσματικότητα των μοντέλων. Παρόλα αυτά, επειδή το μοντέλο DeAngelo ενέπνευσε την μετέπειτα έρευνα, η εργασία της συνέχισε να έχει επίδραση.

5.1.2.4 Το μοντέλο των Dechow και Sloan

Το μοντέλο των Dechow και Sloan (1991) αναλύει τα έξοδα για έρευνα και ανάπτυξη κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους της θητείας του εξερχόμενου CEO της εταιρείας και θέτει τις εξής υποθέσεις:

Μια μείωση στα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης:

- 1) Είναι πιο πιθανή ακριβώς τα προηγούμενα χρόνια πριν την αποχώρηση του CEO, καθώς τα κέρδη της εταιρείας σχετίζονται άμεσα με τα μπόνους του.
- 2) Είναι λιγότερο πιθανή αν η οικονομική κατάσταση του CEO σχετίζεται και επηρεάζεται από την αξία της επιχείρησης, διότι μια μείωση στα έξοδα E&A προκαλεί μείωση και στην αναμενόμενη αξία της εταιρείας και κατ' επέκταση και στην αξία των μετοχών του CEO.
- 3) Είναι λιγότερο πιθανή αν η αλλαγή/αποχώρηση έγινε υπό καλές συνθήκες. Αυτό συμβαίνει αν ο CEO, παραχωρήσει τη θέση του λόγω συνταξιοδότησης για παράδειγμα, και επομένως δεν έχει καμία αρμοδιότητα επί των αποφάσεων.

Οι Dechow και Sloan (1991) βασίζουν το μοντέλο τους στην υπόθεση ότι οι παραλλαγές των προσδιοριστικών παραγόντων των μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων είναι κοινές για όλες τις επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο κλάδο. Το μοντέλο αποτυπώνεται ως εξής:

$$NDA_{t+1} = \gamma_1 + \gamma_2 \text{ median } (TA_{t+1})$$

όπου $\text{median } (TA_{t+1})$ η μέση αξία των συνολικών δεδουλευμένων, αποπληθωρισμένα βάσει του συνολικού ενεργητικού όλων των εταιρειών εκτός δείγματος που ανήκουν όμως όλες στον ίδιο κλάδο εκείνη τη χρονιά.

Το πλεονέκτημα αυτού του υποδείγματος είναι ότι δε χρειάζεται ένα ακόμα μοντέλο που θα εκφράζει πώς συμπεριφέρεται το κανονικό αντικείμενο της έρευνας, εν προκειμένη περίπτωση τα έξοδα για E&A, αλλά αντίθετα εξετάζει τη διαφορά των συνολικών δεδουλευμένων ανάμεσα στις επιχειρήσεις που έχουν κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών τους και σε εκείνες που δεν έχουν.

Παρόλα αυτά, το μοντέλο έχει πολλές αδυναμίες, όπως ότι ισχύει μόνο για μελέτες όπου οι επιχειρήσεις δεν αντιμετωπίζουν την ίδια κατάσταση ή ότι ακόμα και αν έχουν διαφορετικά κίνητρα για χειραγώγηση κερδών αλλά την υλοποιούν με τον ίδιο τρόπο αυτή δεν εντοπίζεται.

5.1.2.5 Το μοντέλο Jones

Η Jones (1991) εξετάζει τα δεδουλευμένα των αμερικάνικων επιχειρήσεων, κατά τις έρευνες για την ελάφρυνση των εισαγωγών από την Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου των ΗΠΑ (ITC). «Ελάφρυνση των εισαγωγών», ουσιαστικά, είναι η προστασία των εγχώριων παραγωγών από τον ανταγωνισμό των ξένων επιχειρήσεων. Η βέλτιστη στρατηγική διαχείρισης είναι η μείωση των κερδών, ώστε να δοθεί η εντύπωση ότι ο ξένος ανταγωνισμός είναι επιβλαβής.

Το μοντέλο της Jones είναι μια μελέτη περίπτωσης, οπότε υποθέτει πως οι επιχειρήσεις δεν κάνουν διαχείριση κερδών πριν την εξεταζόμενη περίοδο. Επομένως, μελετάει δύο διαστήματα, μια περίοδο εκτίμησης, όπου τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα είναι μηδενικά, και την εξεταζόμενη περίοδο.

Σκοπός του υποδείγματος είναι, με τη χρήση της γραμμικής παλινδρόμησης που υπολογίζει τους συντελεστές α_i , β_{1i} , β_{2i} , να γίνει κατανοητό ότι τα κανονικά δεδουλευμένα μιας επιχείρησης είναι συνάρτηση της μεταβολής των πωλήσεων και οι αποσβέσεις σχετίζονται με τα στοιχεία του ενεργητικού.

Η Jones ακολουθεί την εξής διαδικασία:

- 1) Περίοδος εκτίμησης, όπου τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα υπολογίζονται από τον τύπο

$$NDA_{it} / A_{it-1} = TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1 / A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV_{it} / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

όπου

TA = συνολικά δεδουλευμένα

A = στοιχεία ενεργητικού

REV = έσοδα

PPE = πάγια στοιχεία, εργοστάσια και εξοπλισμός

ε = περιθώριο σφάλματος

i = δείκτης για την εταιρεία, $i = 1, 2, \dots, N$

T = δείκτης για την περίοδο (χρονιά) στην περίοδο εκτίμησης, $t = 1, 2, \dots, T$

Δ = αλλαγή στις μεταβλητές

Η εξίσωση, ουσιαστικά, δεν έχει λύση καθώς το πρώτο τμήμα είναι το αντίστροφο των στοιχείων του ενεργητικού στην αρχή της περιόδου. Για αυτό αποπληθωρίζουμε όλες τις μεταβλητές του μοντέλου $NA_t = B_1 + B_2 \Delta REV_{it} / A_{it-1} + B_3 [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$ με τα στοιχεία του ενεργητικού, για να διορθωθεί η ετεροσκεδαστικότητα.

- 2) Εξεταζόμενη περίοδος, όπου το σφάλμα πρόβλεψης αποτελεί τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τη μη διαφοροποιούμενα. Αυτό σημαίνει:

Συνολικά δεδουλευμένα	Προέρχονται από τα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας i , TA_{ip}
Κανονικά δεδουλευμένα	Υπολογίζονται από την αλλαγή στις πωλήσεις και στα πάγια, αποπληθωρισμένα με το σύνολο του ενεργητικού στην αρχή της περιόδου, λαμβάνοντας υπόψη τους συντελεστές που υπάρχουν στην βασική εξίσωση: $TA_{ip}/A_{ip-1} = \alpha_i [1/A_{ip-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV_{ip}/A_{ip-1}] + \beta_{2i} [PPE_{ip}/A_{ip-1}]$
Μη κανονικά δεδουλευμένα	Είναι η διαφορά των κανονικών από τα συνολικά δεδουλευμένα $U_{ip} = TA_{ip} - \hat{TA}_{ip}$

5.1.2.6 Το τροποποιημένο μοντέλο Jones

Οι Dechow, Sloan και Sweeney (1995), παρουσιάζουν το τροποποιημένο μοντέλο Jones. Η καινοτομία του είναι η ενασχόληση με τους εισπρακτέους λογαριασμούς. Αν η επιχείρηση δεν κάνει διαχείριση κερδών την περίοδο εκτίμησης και διαχειρίζεται τους εισπρακτέους λογαριασμούς την περίοδο γεγονότων, τότε τα δεδουλευμένα από τις πωλήσεις επί πιστώσει είναι κανονικά την περίοδο εκτίμησης και μη κανονικά την περίοδο γεγονότων. Το τροποποιημένο μοντέλο αναγνωρίζει αυτή τη διαφορά με την ανάλυση χρονοσειρών και κάνει την ακόλουθη προσαρμογή: Το πρώτο στάδιο της εκτίμησης των κανονικών δεδουλευμένων είναι ίδιο με το μοντέλο Jones. Στο δεύτερο στάδιο, τα κανονικά δεδουλευμένα υπολογίζονται πολλαπλασιάζοντας τον εκτιμώμενο συντελεστή της μεταβολής των πωλήσεων με τη μεταβολή των πωλήσεων τοις μετρητοίς (μεταβολή στα έσοδα μείον μεταβολή στους εισπρακτέους λογαριασμούς), αντί για τη μεταβολή των πωλήσεων. Τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα της επιχείρησης i την περίοδο εξέτασης p υπολογίζονται ως εξής:

$$NDA_{ip} = \alpha_i [1 / A_{ip-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV_{ip} - \Delta AR_{ip}) / A_{ip-1}] + \beta_{2i} [PPE_{ip} / A_{ip-1}]$$

όπου

NDA_{ip} = κανονικά δεδουλευμένα της εταιρείας i την περίοδο p

A_{ip-1} = συνολικό ενεργητικό της προηγούμενης χρονιάς

REV = έσοδα

AR = εισπρακτέοι λογαριασμοί

PPE = πάγια στοιχεία, εργοστάσια και εξοπλισμός

Δ = μεταβολή

β_{1i} = ο συντελεστής των συνολικών εσόδων την περίοδο εκτίμησης. Υπολογίζεται από την παλινδρόμηση των δεδουλευμένων με το ΔREV_i και PPE_i .

Το μοντέλο αυτό φαίνεται να είναι ασυνεπές, καθώς τα κανονικά δεδουλευμένα υπολογίζονται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε στάδιο. Η ανησυχία ότι οι διαχειριζόμενες πωλήσεις επί πιστώσει επηρεάζουν τα κανονικά δεδουλευμένα, την περίοδο των

γεγονότων, μπορεί να αντιμετωπισθεί εξετάζοντας τα έσοδα από μετρητά και στα δύο στάδια, όπως γίνεται στη συγχρονική μελέτη. Χρησιμοποιώντας τις πωλήσεις τοις μετρητοίς, επίσης, δίνεται μια λύση στο πρόβλημα, που προκαλείται από το να έχεις λογαριασμούς εισπρακτέους, τόσο στα έσοδα, όσο και στα δεδουλευμένα.

Το τροποποιημένο μοντέλο Jones χρησιμοποιείται ευρέως και στις δύο εκδοχές του. Συγκεκριμένα:

Το τροποποιημένο μοντέλο Jones χρονοσειρών ακολουθεί το πρώτο στάδιο του μοντέλου Jones αλλά υπολογίζει τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα την περίοδο γεγονότων ως εξής:

$$NDA_{ip} / A_{ip-1} = \alpha_i [1 / A_{ip-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV_{ip} - \Delta AR_{ip}) / A_{ip-1}] + \beta_{2i} [PPE_{ip} / A_{ip-1}]$$

όπου ΔAR είναι η μεταβολή στους λογαριασμούς εισπρακτέους.

Το συγχρονικό τροποποιημένο μοντέλο Jones αντικαθιστά τις αλλαγές στα έσοδα με τις αλλαγές στα έσοδα από μετρητά, $\Delta REV - \Delta AR$, για την εκτίμηση, τόσο των κανονικών δεδουλευμένων, όσο και των μη κανονικών.

5.1.2.7 Το μοντέλο Forward-Looking

Το μοντέλο Forward-Looking έχει δοθεί από τους Dechow, Richardson και Tuna (2003) και περιλαμβάνει τρεις καινοτομίες: το διαχωρισμό των διαφοροποιούμενων και μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων στις πωλήσεις επί πιστώσει, τον έλεγχο για τα καθυστερημένα δεδουλευμένα και τον έλεγχο για ανάπτυξη.

Η πρώτη καινοτομία αντιμετωπίζει μερικές πωλήσεις επί πιστώσει σαν μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα την περίοδο γεγονότων. Έτσι, χρησιμοποιούν την παλινδρόμηση στην μεταβολή των εισπρακτέων λογαριασμών, ΔREC , με βάση την μεταβολή των πωλήσεων, $\Delta Sales$.

$$\Delta REC = \alpha + k \Delta Sales + \varepsilon$$

όπου

ΔREC = μεταβολή στους εισπρακτέους λογαριασμούς (αποπληθωρισμένη από το σύνολο του ενεργητικού της προηγούμενης χρονιάς)

$\Delta Sales$ = μεταβολή στις πωλήσεις (αποπληθωρισμένη από το σύνολο του ενεργητικού της προηγούμενης χρονιάς)

k = συντελεστής της μεταβολής των πωλήσεων

Η παράμετρος k υπολογίζει την ευαισθησία της μεταβολής των μη διαφοροποιούμενων εισπρακτέων λογαριασμών στις πωλήσεις. Το $k=1$ αν το 100% της μεταβολής στους εισπρακτέους λογαριασμούς είναι μη διαφοροποιούμενη και $k=0$ αν ολόκληρη η μεταβολή είναι διαφοροποιούμενη. Αυτό το μοντέλο επαναφέρει τους μη διαφοροποιούμενους εισπρακτέους λογαριασμούς, $k\Delta Sales$, στη μεταβολή των πωλήσεων με μετρητά, $\Delta Sales - \Delta AR$, όπου $[\Delta Sales - \Delta AR] + k\Delta Sales = (1+k)\Delta Sales - \Delta AR$.

Η δεύτερη καινοτομία είναι η προσθήκη των καθυστερημένων δεδουλευμένων, που οι προηγούμενες έρευνες άφηναν εκτός παλινδρόμησης.

Η τρίτη καινοτομία, ουσιαστικά, προβάλλει το γεγονός ότι κάποια μη κανονικά δεδουλευμένα προκύπτουν από τις αλλαγές στις διοικητικές αποφάσεις. Εάν οι πωλήσεις αναμένεται να αυξηθούν, πρέπει να γίνει καταγραφή των εμπορευμάτων, για να μπορέσει να καλυφθεί η επιπλέον ζήτηση. Αυτό, με τη σειρά του, προκαλεί αύξηση στα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα. Μια αποτυχία πρόβλεψης της ζήτησης οδηγεί εσφαλμένα σε ταξινόμηση των μη διαφοροποιούμενων σε διαφοροποιούμενα. Το μοντέλο αυτό επίσης, εισάγει τον έλεγχο για την ανάπτυξη των πωλήσεων και υπολογίζεται ως το ποσοστό των πωλήσεων την επόμενη περίοδο προς τις πωλήσεις την προηγούμενη περίοδο.

Τα παραπάνω μας βοηθούν να καταλήξουμε στον τύπο του συγχρονικού τροποποιημένου μοντέλου Jones για τον υπολογισμό των μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων:

$$TACC_{it} = \alpha + \beta_1((1+k)\Delta Sales - \Delta AR) + \beta_2 PPE + \beta_3 TACC_{it-1} + \beta_4 GR_sales_{it+1}$$

όπου

$TACC_{it}$ = της εταιρείας i τα συνολικά δεδουλευμένα τον τρέχοντα χρόνο, σε σχέση με το συνολικό ενεργητικό της προηγούμενης χρονιάς

k = ο συντελεστής της παλινδρόμησης του ΔAR με βάση το $\Delta Sales$

$\Delta Sales$ = μεταβολή στις πωλήσεις σε σχέση με το συνολικό ενεργητικό της προηγούμενης χρονιάς

ΔAR = μεταβολή στους εισπρακτέους λογαριασμούς σε σχέση με το συνολικό ενεργητικό της προηγούμενης χρονιάς

PPE = πάγια στοιχεία, εργοστάσια και εξοπλισμοί

$TACC_{it-1}$ = της εταιρείας i τα συνολικά δεδουλευμένα της περσινής χρονιάς, σε σχέση με το συνολικό ενεργητικό της προπέρσινης χρονιάς

GR_sales_{it+1} = αλλαγή στις πωλήσεις της εταιρείας από τη χρονιά t στη χρονιά $t+1$, σε σχέση με τις πωλήσεις το χρόνο t .

5.1.2.8 Το μοντέλο των Kang και Sivaramakrishnan

Οι Kang και Sivaramakrishnan (1995) παρουσίασαν ένα ανταγωνιστικό μοντέλο, το οποίο δεν τελειοποιεί το μοντέλο Jones. Αντίθετα, τονίζει τα στοιχεία στα οποία δεν έχει δοθεί έμφαση σε αυτό το μοντέλο και διαφέρει μαζί του σε τρία σημεία.

Αρχικά, οι συναλλαγές και τα περιουσιακά στοιχεία αντιστοιχίζονται με τα δεδουλευμένα κεφάλαια κίνησης από τα οποία προέρχονται:

- Έσοδα, REV, που καθορίζουν τους δεδουλευμένους εισπρακτέους λογαριασμούς, AR
- Έξοδα, EXP, που καθορίζουν τα δεδουλευμένα αποθέματα, INV, άλλα μη ταμειακά δεδουλευμένα διαθέσιμα, OCA, και δεδουλευμένες τρέχουσες οφειλές, CL. Αυτά τα δεδουλευμένα συγκεντρώνονται σε μια μέτρηση, APB, όπου $APB = INV + OCA - CL$ και
- Ακαθάριστα πάγια στοιχεία, GPPE, που καθορίζουν το κόστος απόσβεσης, DEP

Δεύτερον, το μοντέλο υπολογίζει τη συμπεριφορά των δεδουλευμένων στην πάροδο του χρόνου. Δηλαδή, με την απουσία της διαχείρισης κερδών, η οποία εκφράζεται με τα αστεράκια στα μη διαχειριζόμενα δεδουλευμένα, έχουμε τις ακόλουθες σχέσεις:

$$AR^*_t / REV^*_t = \emptyset AR \times AR^*_{t-1} / REV^*_{t-1} + v_{AR}$$

$$APB^*_t / EXP^*_t = \emptyset_{APB} \times APB^*_{t-1} / EXP^*_{t-1} + v_{APB}$$

$$DEP^*_t / GPPE^*_t = \emptyset_{DEP} \times DEP^*_{t-1} / GPPE_{t-1} + v_{DEP}$$

όπου v όρος σφάλματος. Αυτές οι σχέσεις εξηγούνται από τις τακτικές που δημιουργούν δεδουλευμένα από τις συναλλαγές. Δεδομένου ότι οι εισπρακτέοι λογαριασμοί προκύπτουν από πωλήσεις πιστώσεων, η πιστωτική πολιτική της προηγούμενης περιόδου προβλέπει την πιστωτική πολιτική αυτής της περιόδου. Τα στοιχεία που προκύπτουν από τα έξοδα, APB , αντικατοπτρίζουν την πιστωτική πολιτική των προμηθευτών αυτής της περιόδου. Το μέγεθος της απόσβεσης εξαρτάται από τις πολιτικές απόσβεσης της εταιρείας. Η τρίτη διαφορά είναι ότι όλες οι μεταβλητές καταλήγουν σε ισορροπία και όχι σε διαφορές.

Το μοντέλο αυτό αντιμετωπίζει τα σφάλματα, τις παραλειπόμενες μεταβλητές και τα προβλήματα αλληλοεξάρτησης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της βοηθητικής μεταβλητής (IV) και τη μέθοδο των στιγμών (GMM), αντί της γραμμικής παλινδρόμησης. Προσομοιώσεις έδειξαν ότι και οι δύο αυτές μέθοδοι μειώνουν το πεδίο εφαρμογής των σφαλμάτων τύπου I και II και η μέθοδος των στιγμών επικρατεί αυτής της βοηθητικής μεταβλητής.

Το πλεονέκτημα του μοντέλου των Kang και Sivaramakrishnan είναι διπλό. Αρχικά, ο διαχωρισμός εσόδων και εξόδων μειώνει το σφάλμα μη προσδιορισμού όταν η πιστωτική πολιτική για τα έσοδα και τα έξοδα δεν σχετίζονται αρκετά. Ο Kang (2005) παρατηρεί ότι το μοντέλο Jones κάνει την υπόθεση ότι μεταβολή στο κυκλοφορούν ενεργητικό και τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις οφείλεται σε μεταβολές εσόδων. Η υπόθεση αυτή μοιάζει περιοριστική, επειδή οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις είναι πιο πιθανό να σχετίζονται με έξοδα παρά με έσοδα. Η παράλειψη των εξόδων ενδεχομένως εξηγεί γιατί το μοντέλο Jones συχνά δημιουργεί συστηματικό σφάλμα για την εύρεση θετικών διαχειριζόμενων δεικτών σε μια οικονομική ανάκαμψη και αντίστροφα σε μια οικονομική μείωση.

Το μοντέλο αποτυπώνεται με τον εξής τύπο:

$$AB_{i,t} = \emptyset_0 + \emptyset_{AR} (AR^*_{t-1} / REV^*_{t-1} \times REV_{i,t}) + \emptyset_{APB} (APB^*_{t-1} / EXP^*_{t-1} \times EXP_{i,t}) + \emptyset_{DEP} (DEP^*_{t-1} / GPPE^*_{t-1} \times GPPE_{i,t}) + \varepsilon_{i,t}$$

όπου $AB_{i,t}$ είναι τα κανονικά δεδουλευμένα της εταιρείας i στο τέλος της περιόδου t και $\varepsilon_{i,t}$ το στατιστικό σφάλμα.

Για το μοντέλο αυτό υπάρχει αρκετή έρευνα, ενώ το 2005 ο Kang βρήκε το κενό ανάμεσα σε αυτό το μοντέλο και το μοντέλο Jones. Τα αποτελέσματα του επιβεβαίωσαν ότι η μέθοδος της βοηθητικής μεταβλητής υπερέρχει του μοντέλου Jones, το οποίο είναι επιρρεπές στα σφάλματα τύπου I και II.

5.1.2.9 Το Cash-Flows μοντέλο Jones

Δεδομένου ότι για να μελετηθεί η διαχείριση κερδών γίνεται σύγκριση ανάμεσα στις ταμειακές ροές και στα δεδουλευμένα, οι ταμειακές ροές είναι ένας δείκτης για τον έλεγχο της απόδοσης και για αυτό υπάρχουν αρκετά μοντέλα που βασίζονται σε αυτές.

Οι Jeter και Shivakumar (1999) προσάρμοσαν το μοντέλο Jones ως εξής:

$$NDA_t/A_{t-1} = \beta_0 + \beta_1 \Delta REV/A_{t-1} + \beta_2 PPE/A_{t-1} + \sum_{j=3}^7 \beta_j \times I_{j-2} \times CFO/A_{t-1}$$

όπου οι επιπλέον μεταβλητές είναι ταμειακές ροές από λειτουργίες, CFO, και η μεταβλητή I_{j-2} , που παίρνει την τιμή 1 αν οι λειτουργικές ταμειακές ροές της εταιρείας κινούνται ανάμεσα στο $j-2$ πεμπτημόριο και στο μηδέν.

Καθότι, οι ταμειακές ροές ορίζονται ως τη διαφορά ανάμεσα στα κέρδη, πριν τα έκτακτα έξοδα, και στα δεδουλευμένα, συμπεριλαμβάνοντας τις ταυτόχρονες ταμειακές ροές ως ανεξάρτητη μεταβλητή πιθανόν να μειωθεί το πρόβλημα της αλληλοεξάρτησης, ειδικά αν η έρευνα χρησιμοποιεί την κατάσταση των ταμειακών ροών για να υπολογίσει τα δεδουλευμένα.

Οι Dechow και Dichev (2002) επικεντρώνονται στην ποιότητα των κερδών, θέτουν το επιχείρημα ότι η ποιότητα των δεδουλευμένων εξαρτάται από τη λανθασμένη πρόβλεψη των ταμειακών ροών και κάνουν τις εξής υποθέσεις: ότι η επιχείρηση έχει πιστωτική πολιτική η οποία απαιτεί από τους πελάτες να πληρώσουν μια προκαταβολή b επί των πωλήσεων (το ποσό $1-\alpha-b$ καταβάλλεται όταν τα αγαθά παραδίδονται και το υπολειπόμενο a καταβάλλεται στο επόμενο τρίμηνο) και ότι η εταιρεία πληρώνει όλα τα έξοδα, E , σε μετρητά. Έτσι, οι ταμειακές ροές CF_t , τα κέρδη X_t , και τα δεδουλευμένα, ACC_t , ως συνάρτηση των πωλήσεων, S_{t-1} , S_t , S_{t+1} αποτυπώνονται στον παρακάτω τύπο:

$$CF_t = bS_{t+1} + [1-\alpha-b]S_t + \alpha S_{t-1} - E_t = [S_t - E_t] - \alpha \Delta S_t + b \Delta S_{t+1}$$

$$X_t = S_t - E_t$$

$$ACC_t = \alpha \Delta S_t - b \Delta S_{t+1}$$

όπου $\Delta S_k = S_k - S_{k-1}$, $K=t, t+1$

Μια διαφορά ανάμεσα στη λογιστική αναγνώριση και στις συνολικές ταμειακές ροές των τριών περιόδων είναι πιθανό να συμβεί, εξαιτίας της απροσδόκητης επιστροφής εμπορευμάτων που πωλήθηκαν την περίοδο $t-1$ ή λόγω κάποιου απρόβλεπτου χρέους την περίοδο $t+1$. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα δεδουλευμένα εμπεριέχουν λάθη, επειδή τα συνολικά δεδουλευμένα δεν είναι μηδενικά. Η απροσδόκητη επιστροφή την περίοδο t ($t+1$) των πωλήσεων που έγιναν την περίοδο $t-1$ (t) σημαίνει ότι $-\alpha \Delta S_t$ ($[1-\alpha-b]S_t$) είναι αυξημένο. Τα δεδουλευμένα είναι εσφαλμένα, άρα και χαμηλότερης ποιότητας.

Οι Dechow και Dichev χρησιμοποιούν την παρακάτω παλινδρόμηση:

$$\Delta WC_t = b_0 + b_1 CF_{t-1} + b_2 CF_t + b_3 CF_{t+1} + \varepsilon_t$$

όπου

ΔWC_t = η μεταβολή στο κεφάλαιο κίνησης, που υπολογίζεται ως το άθροισμα της μεταβολής των εισπρακτέων λογαριασμών και της μεταβολής των αποθεμάτων μείον τη μεταβολή στους πληρωτέους λογαριασμούς, μείον τη μεταβολή των πληρωτέων φόρων συν την μεταβολή άλλων καθαρών περιουσιακών στοιχείων από υποχρεώσεις, και όλα αυτά διαιρούμενα με το μέσο όρο των περιουσιακών στοιχείων.

CF_t = λειτουργικές ταμειακές ροές

ε = περιθώριο σφάλματος που χρησιμοποιείται για να μετρήσει την ποιότητα των κερδών

Το ε_t χρησιμοποιείται σαν μέτρηση για την ποιότητα των κερδών και των δεδουλευμένων. Εξετάζοντας πώς τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης μπορούν να επηρεάσουν την ποιότητα των κερδών καταλήγουν σε τρία σημεία:

- 1) Η ποιότητα των δεδουλευμένων αυξάνει τα συνολικά δεδουλευμένα, το μέγεθος της εταιρείας και την μεταβλητότητα των πωλήσεων, των ταμειακών ροών και των δεδουλευμένων; αυτά τα αποτελέσματα εξηγούνται από την αυξημένη πιθανότητα να είναι λάθος όταν τα δεδουλευμένα είναι υψηλά.
- 2) Η ποιότητα των δεδουλευμένων μειώνεται όσο περνάει ο κύκλος λειτουργιών, γεγονός που σχετίζεται με το ότι η ποιότητα των δεδουλευμένων επηρεάζεται

από την αβεβαιότητα καθώς όσο μεγαλύτερος είναι ο κύκλος τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να γίνουν λάθη στον προσδιορισμό των δεδουλευμένων.

- 3) Ένας απλός τρόπος να υπολογίσουν την ποιότητα των δεδουλευμένων είναι η μεταβλητότητα των δεδουλευμένων αλλά και των κερδών, καθώς όπως παρατήρησαν στην παλινδρόμηση της ποιότητας των δεδουλευμένων ως προς ένα χαρακτηριστικό της εταιρείας, το προσαρμοσμένο R^2 είναι 0.61 ενώ αυξάνεται σε 0.79 όταν οι μόνες ανεξάρτητες μεταβλητές είναι η τυπική απόκλιση των δεδουλευμένων και η τυπική απόκλιση των κερδών.

5.1.2.10 Το μοντέλο των Kothari, Leone, Wasley

Οι Kothari, Leone και Wasley (2005), ανέπτυξαν ένα μοντέλο αντιστοίχισης της απόδοσης. Το κίνητρο τους είναι να βρουν τη μη γραμμική σχέση ανάμεσα στα κανονικά δεδουλευμένα και την απόδοση και προτείνουν δυο προσεγγίσεις.

Στην πρώτη, εξετάζουν ίδιες εταιρείες, γεγονός που μειώνει την ανάγκη της χρήσης της μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων για τον υπολογισμό των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων. Με τον τρόπο αυτό, εντοπίζουν τη διαχείριση κερδών συγκρίνοντας τα δεδουλευμένα των εταιρειών, τα οποία είναι σχεδόν πανομοιότυπα. Στην δεύτερη, ενσωματώνονται δύο τροποποιήσεις, του μοντέλου Jones και του τροποποιημένου μοντέλου Jones: τη λύση και έναν επιπλέον έλεγχο για την απόδοση των περιουσιακών στοιχείων του προηγούμενου έτους, ROA_{t-1} .

Οι Kothari, Leone και Wasley, επειδή πιστεύουν πως συνεχίζει να υπάρχει το πρόβλημα της ετεροσκεδασιμότητας, συμπεριλαμβάνουν μια λύση για να το περιορίσουν. Βρήκαν λοιπόν, ότι η λύση αυτή αποδίδει μεγαλύτερη συμμετρία γύρω από μηδενικά διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα, γεγονός που ενισχύει τις δοκιμές για σφάλματα τύπου I.

$$NDA_{ip}/A_{ip-1} = \alpha_0 + \alpha_i [1/A_{ip-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV_{ip} - \Delta AR_{ip}/A_{ip-1}] + \beta_{2i} [PPE_{ip}/A_{ip-1}] + \delta_1 ROA_{i,p-1}$$

όπου α_0 είναι η σταθερά και $ROA_{i,p-1}$ το ποσοστό απόδοσης των περιουσιακών στοιχείων της προηγούμενης χρονιάς.

Συμπερασματικά, σε μη τυχαία δείγματα, τα συνολικά δεδουλευμένα είναι πιθανό να συσχετίζονται, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε σειριακές συσχετιζόμενες

εκτιμήσεις διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων. Η σειριακή συσχέτιση στα συνολικά δεδουλευμένα προκύπτει εξαιτίας οικονομικών/λειτουργικών λόγων. Σημαντικός στόχος μοντέλων όπως της Jones είναι να διαχωρίσουν τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα από τα συνολικά, για να λάβουν εκτιμήσεις για τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα, τα οποία έχουν μηδενικό μέσο και είναι σειριακά μη συσχετιζόμενα, όπως αναμένεται υπό την μηδενική υπόθεση ότι δεν υπάρχει διαχείριση κερδών.

Το μοντέλο αυτό είναι δημοφιλές, καθώς παρέχει καλύτερα αποτελέσματα από το μοντέλο Jones.

5.2 Κατανομή συχνότητας κερδών

Η δεύτερη μέθοδος για τον εντοπισμό της διαχείρισης κερδών, όπως προαναφέρθηκε, είναι η κατανομή των συχνότητας κερδών και συγκεκριμένα η διερεύνηση για ασυνέχειες στην κατανομή κερδών. Όπως αναφέρουν οι David Burgstahler και Ilia Dichev (1997)³⁷, στην κατανομή των δημοσιοποιημένων κερδών των επιχειρήσεων υπάρχει ένα σημείο ασυνέχειας γύρω από το μηδέν. Πάνω από το μηδέν υπάρχει μια μεγάλη συγκέντρωση των επιχειρήσεων, που εμφανίζουν οριακά κέρδη, ενώ κάτω από το μηδέν υπάρχουν πολύ λιγότερες επιχειρήσεις, που δημοσιεύουν οριακά ζημιές. Εμπειρικά, σύμφωνα με την Hayn (1995), βρέθηκε ότι η συχνότητα των παρατηρήσεων, τόσο πάνω, όσο και κάτω από το σημείο αναφοράς, αποκλίνει από την αναμενόμενη συχνότητα που θα υπήρχε αν η κατανομή ήταν κανονική, σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Τα αποτελέσματα αυτά φανερώνουν ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τρόπους για τη χειραγώγηση των κερδών τους.

Οι Burgstahler και Dichev ήταν και οι πρώτοι που εισήγαγαν ένα στατιστικό έλεγχο για την ανεύρεση ασυνεχειών στην κατανομή των κερδών. Πιο αναλυτικά:

Έστω ότι X_i είναι ανεξάρτητες τυχαίες μεταβλητές με συνάρτηση κατανομής F .

Έστω σημεία που απέχουν ίσα διαστήματα $-\infty = c_0 < c_1 < \dots < c_k = \infty$

³⁷ <http://www.business.illinois.edu/doogar/ACCY493/Sp%2003%5CBDJAE97.pdf>

όπου ($c_j - c_{j-1} = h$) για $j = 2, \dots, k-1$.

Τότε έστω μια εμπειρική συνάρτηση στο διάστημα $(c_{j-1}, c_j]$

$$Y_j = \sum I \{X_i \in (c_{j-1}, c_j]\} \quad (j = 1, \dots, k)$$

Ακολουθεί πολυωνυμική κατανομή με :

$$P_j = P(X \in (c_{j-1}, c_j]) = F(c_j) - F(c_{j-1}).$$

Αφού, $E(Y_j) = np_j$ και $\text{var}(Y_j) = np_j(1-p_j)$.

Οι Burgstahler και Dichev εισήγαγαν τον όρο της «ομαλοποίησης» στην

κατανομή και τον όρισαν ως εξής :

$$(p_{j-1} + p_{j+1}) / 2 \quad \text{για } j = 2, \dots, k-1 \quad (1)$$

Διατυπώνοντας το στατιστικό τεστ

$$T_{BD} = (((p_{j-1} + p_{j+1}) / 2) - p_j) / \sqrt{\text{var}(((p_{j-1} + p_{j+1}) / 2) - p_j)} \quad (2)$$

όπου $p_j = Y_j/n$ και $\text{var}(((p_{j-1} + p_{j+1})/2) - p_j)$ ισοδυναμεί με

$$1/n p_j (1 - p_j) + 1/4n (p_{j-1} + p_{j+1})(1 - p_{j-1} - p_{j+1}) + 1/n p_j (p_{j-1} + p_{j+1}) \quad (3)$$

Κάτω από τη μηδενική υπόθεση της (1), το T_{BD} ακολουθεί την τυποποιημένη κανονική κατανομή.

Όπως είναι φανερό ο προτεινόμενος έλεγχος χρησιμοποιεί την έννοια της «ομαλοποίησης» στην κατανομή πιθανότητας. Ωστόσο, η σχέση στην (1) έχει άλλη ερμηνεία. Εάν η F έχει πυκνότητα (ή είναι συνεχώς διαφορίσημη), το όριο της εκτίμησης της πυκνότητας με διαφορετικό εύρος θα συγκλίνει στην ίδια πεπερασμένη τιμή.

Έτσι, η (1) ισχύει αν η F είναι συνεχής και το τεστ των Burgstahler και Dichev μπορεί να ερμηνευτεί ως ένα τεστ για τον εντοπισμό ασυνέχειας σε μια συνάρτηση κατανομής.

Μετά την έρευνα των Burgstahler και Dichev (1997) ακολούθησαν αρκετές μελέτες, που παρουσιάζουν την ασυνέχεια γύρω από το σημείο μηδέν.

Οι Degeorge et al. (1999) μελέτησαν τη διαχείριση κερδών ως απάντηση στα άμεσα και έμμεσα οφέλη που θα είχε η επίτευξη συγκεκριμένων επιπέδων κερδοφορίας, όπως η

αποφυγή ζημιών, η αποφυγή της μείωσης κερδών και η επίτευξη ή υπέρβαση των προβλέψεων των αναλυτών.

Οι Beatty et al. (2002) αξιολογούν την ισχύ της υπόθεσης που θεώρησαν οι Burgstahler και Dichev για τους τραπεζικούς οργανισμούς. Ισχυρίζονται πως οι μέτοχοι των δημοσίων τραπεζών, σε σχέση με τους αντίστοιχους των ιδιωτικών τραπεζών, είναι πιο πιθανό να βασιστούν σε απλές επαγωγικές μεθόδους των κερδών, όπως η σύγκριση της τρέχουσας σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο κερδοφορίας ως δείκτη αποδοτικότητας. Επομένως, αναμένεται τα στελέχη των δημοσίων τραπεζών να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη πίεση για να παρουσιάσουν συνεχώς αυξανόμενα κέρδη.

Οι Dhaliwal et al. (2004) ερευνούν το κατά πόσο οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται τις φορολογικές επιβαρύνσεις, έτσι ώστε να ικανοποιούν τους στόχους της κερδοφορίας. Λόγω της σημαντικής «διακριτικότητας», που παρουσιάζεται στην εκτίμηση των φορολογικών επιβαρύνσεων, είναι πιθανό οι διοικήσεις των εταιρειών να την χρησιμοποιούν, για να ωραιοποιήσουν την εικόνα των κερδών, αποσκοπώντας στο να επιτύχουν ή και να υπερβούν το προκαθορισμένο όριο για τα κέρδη.

Η Roychowdhury (2005) παραθέτει αποδείξεις ότι τα στελέχη διαχειρίζονται πραγματικές δραστηριότητες, π.χ μέσω εκπτώσεων στις τιμές για προσωρινή αύξηση των πωλήσεων, υπερπαραγωγής για τη μείωση του κόστους πωληθέντων, μείωσης των προαιρετικών εξόδων κ.ά, έτσι ώστε να βελτιώσουν την κερδοφορία και να επιτύχουν τους οριοθετημένους στόχους.

Οι McVay et. al. (2005) εξετάζουν τις πωλήσεις μετοχών από τις διοικήσεις, ως ένα κίνητρο για να εξηγήσουν την ασυνέχεια γύρω από τα προβλεπόμενα κέρδη, που έχουν θέσει ως σημείο αναφοράς οι αναλυτές.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΤΑΜΕΙΑΚΕΣ ΡΟΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΡΟΩΝ – Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Γενικά στοιχεία για τις Ταμειακές Ροές και την Κατάσταση Ταμειακών Ροών

1.1 Βασικοί Ορισμοί

Για να γίνει κατανοητή παρακάτω η έννοια αλλά κυρίως η εμφάνιση και η παρουσίαση των ταμειακών ροών, στο σημείο αυτό θα παρατεθούν κάποιοι βασικοί ορισμοί³⁸.

❖ **Ταμειακά διαθέσιμα:** Είναι αυτά που αποτελούνται από μετρητά στο ταμείο της επιχείρησης και από καταθέσεις, που μπορεί να αναληφθούν άμεσα.

❖ **Ταμειακά ισοδύναμα:** Είναι οι βραχυπρόθεσμες, υψηλής ρευστότητας επενδύσεις, που είναι άμεσα μετατρέψιμες σε συγκεκριμένα ποσά ταμειακών διαθεσίμων και οι οποίες υπόκεινται σε ασήμαντο κίνδυνο μεταβολής της αξίας τους.

Τα ταμειακά ισοδύναμα κατέχονται από την επιχείρηση για την αντιμετώπιση των βραχυχρόνιων ταμειακών αναγκών της παρά για επένδυση ή άλλους σκοπούς. Μια επένδυση μπορεί να χαρακτηριστεί ως ταμειακό ισοδύναμο μόνο όταν έχει σύντομη λήξη π.χ. τριών μηνών ή λιγότερο από την ημερομηνία απόκτησης της.

Οι συμμετοχές στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων δεν θεωρούνται ταμειακά ισοδύναμα εκτός αν αποτελούν στην ουσία ταμειακά ισοδύναμα, όπως οι προνομιούχες μετοχές που αγοράστηκαν λίγο πριν τη λήξη τους και με συγκεκριμένη ημερομηνία εξαγοράς.

❖ **Ταμειακές ροές:** Νοούνται τόσο οι εισροές όσο και οι εκροές ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων.

Οι ταμειακές ροές δεν περιλαμβάνουν κινήσεις μεταξύ στοιχείων που συνιστούν ταμειακά διαθέσιμα ή ταμειακά ισοδύναμα, γιατί αυτά τα στοιχεία αποτελούν μέρος της ταμειακής διαχείρισης μιας επιχείρησης, παρά μέρος των

³⁸ www.logistis.gr/files/DLP/dlp7.doc

λειτουργικών, επενδυτικών και χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων της. Η ταμειακή διαχείριση περιλαμβάνει την επένδυση του ταμειακού πλεονάσματος σε ταμειακά ισοδύναμα.

- ❖ **Λειτουργικές ή επιχειρηματικές δραστηριότητες:** Είναι οι κύριες δραστηριότητες δημιουργίας εσόδων της επιχείρησης καθώς και άλλες δραστηριότητες που δεν είναι επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές.
- ❖ **Επενδυτικές δραστηριότητες:** Είναι η απόκτηση και η διάθεση μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων και άλλων επενδύσεων που δεν συμπεριλαμβάνονται στα ταμειακά ισοδύναμα (πάγια, συμμετοχές, δάνεια προς τρίτους).
- ❖ **Χρηματοοικονομικές δραστηριότητες:** Είναι οι δραστηριότητες που καταλήγουν σε μεταβολές στο μέγεθος και στη συγκρότηση του μετοχικού κεφαλαίου και του δανεισμού της επιχείρησης. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ενώ ο τραπεζικός δανεισμός θεωρείται μια χρηματοοικονομική δραστηριότητα, οι υπεραναλήψεις συμπεριλαμβάνονται στα στοιχεία των ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων.

1.2 Σκοπός και οφέλη της Κατάστασης Ταμειακών Ροών

Η Κατάσταση Ταμειακών Ροών παρέχει στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης χρήσιμες πληροφορίες, για να αξιολογήσουν τη δυνατότητα της επιχείρησης να παράγει ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα αλλά και τις ανάγκες της για να χρησιμοποιήσει τις ταμειακές ροές, ώστε να πάρουν τις κατάλληλες οικονομικές αποφάσεις.³⁹

Σκοπός λοιπόν της Κατάστασης Ταμειακών Ροών είναι να εξηγήσει τους λόγους στους οποίους οφείλεται μεταβολή στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα, που προκύπτουν από μεταβολή στις λειτουργικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

³⁹ Kieso, Weygandt, Intermediate Accounting, John Wiley & Sons, INC., Ninth Edition

Επίσης, προσφέρει τη δυνατότητα πρόβλεψης του ύψους, του χρόνου και του βαθμού βεβαιότητας των μελλοντικών ροών κεφαλαίων μιας επιχείρησης, ώστε να γίνει σωστός προγραμματισμός για τα μελλοντικά ελλείμματα.

Η Κατάσταση Ταμειακών Ροών, όταν χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες καταστάσεις, παρέχει πληροφορίες που βοηθάνε τους χρήστες να εκτιμούν τις μεταβολές στην καθαρή περιουσία της επιχείρησης, τη χρηματοοικονομική δομή της και τις δυνατότητές της να επηρεάζει τα ποσά και το χρόνο των ταμειακών ροών για να τις προσαρμόζει στην αλλαγή των συνθηκών.

Οι πληροφορίες για τις ταμειακές ροές είναι χρήσιμες στην εκτίμηση της δυνατότητας της επιχείρησης να δημιουργεί ταμειακά διαθέσιμα και ταμειακά ισοδύναμα και επιτρέπουν στους χρήστες να αναπτύξουν πρότυπα για να εκτιμούν και να συγκρίνουν την παρούσα αξία των μελλοντικών ταμειακών ροών των διάφορων επιχειρήσεων. Επίσης, αυξάνουν τη συγκρισιμότητα της παρουσιαζόμενης επιχειρηματικής απόδοσης για διαφορετικές μεταξύ τους επιχειρήσεις, γιατί περιορίζουν τις επιδράσεις της χρησιμοποίησης διαφορετικών λογιστικών χειρισμών για τις ίδιες συναλλαγές και γεγονότα.

Συνοψίζοντας, η Κατάσταση Ταμειακών Ροών προσφέρει πληροφορίες για την εταιρεία όπως:

- Την δυνατότητα να παράγει ταμειακά διαθέσιμα και ταμειακά ισοδύναμα από την δραστηριότητά της.
- Την δυνατότητα να παράγει μελλοντικές ταμειακές ροές ή την πιθανότητα να αντιμετωπίσει ταμειακή ανεπάρκεια στο μέλλον.
- Την χρήση των ταμειακών διαθεσίμων που έκανε κατά τη διάρκεια της περιόδου που αφορούν.
- Τις μεταβολές στην καθαρή περιουσία και την χρηματοοικονομική δομή της εταιρείας.
- Την πραγματική οικονομική απόδοση, απαλλαγμένη από λογιστικές πρακτικές όπως οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις.
- Την πιστωτική πολιτική που ακολουθεί και πώς αυτή επηρεάζει τα ταμειακά διαθέσιμα.
- Τις χρηματοδοτικές πηγές που χρησιμοποιεί για τη λειτουργία και τις επενδύσεις της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Παρουσίαση Κατάστασης Ταμειακών Ροών

Για την προετοιμασία και την παρουσίαση της Κατάστασης Ταμειακών Ροών χρειάζονται πληροφορίες από τρεις διαφορετικές πηγές:⁴⁰

1. Από Ισολογισμούς δύο περιόδων, ώστε να εντοπιστούν οι διαφορές στα στοιχεία του ενεργητικού, στις υποχρεώσεις και στο μετοχικό κεφάλαιο.
2. Από την τρέχουσα Κατάσταση Αποτελεσμάτων για να προσδιοριστεί το ποσό που σχετίζεται με τις λειτουργικές δραστηριότητες της επιχείρησης.
3. Από συγκεκριμένα δεδομένα που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την πηγή προέλευσης των μετρητών και τη χρήση τους.

Τα βήματα που πρέπει να γίνουν για να επιτευχθεί η προετοιμασία της είναι τα εξής:

1. Ο υπολογισμός της μεταβολής του ταμείου.
2. Ο υπολογισμός των ταμειακών ροών από λειτουργικές δραστηριότητες.
3. Ο υπολογισμός των ταμειακών ροών από επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

Μια επιχείρηση παρουσιάζει τις ταμειακές ροές της ταξινομημένες στις τρεις παραπάνω κατηγορίες (λειτουργικές, επενδυτικές, χρηματοοικονομικές), κατά τρόπο ο οποίος αρμόζει περισσότερο προς την επιχειρηματική μορφή της.

Η κατάταξη κατά δραστηριότητα παρέχει πληροφορίες, που επιτρέπουν στους χρήστες να εκτιμούν την επίδραση αυτών των δραστηριοτήτων στην οικονομική θέση της επιχείρησης και το ποσό των ταμειακών διαθεσίμων και των ταμειακών της ισοδύναμων. Επίσης, αυτές οι πληροφορίες χρησιμοποιούνται για να εκτιμώνται οι σχέσεις μεταξύ αυτών των δραστηριοτήτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μια απλή συναλλαγή μπορεί να περιλαμβάνει ταμειακές ροές που διαφέρουν στο τρόπο κατάταξης. Για παράδειγμα, όταν η ταμειακή εξόφληση ενός δανείου περιλαμβάνει τόκο και κεφάλαιο, το στοιχείο του τόκου μπορεί να καταταγεί ως επιχειρηματική δραστηριότητα και το στοιχείο του κεφαλαίου ως χρηματοοικονομική δραστηριότητα.

2.1 Ταμειακές Ροές από Λειτουργικές Δραστηριότητες

Οι ταμειακές ροές από λειτουργικές ή επιχειρηματικές δραστηριότητες προέρχονται βασικά από τις κύριες δραστηριότητες δημιουργίας εσόδων της επιχείρησης. Συνεπώς, προέρχονται γενικά από συναλλαγές και άλλα γεγονότα που υπεισέρχονται στον

⁴⁰ Kieso, Weygandt, "Intermediate Accounting", Ninth Edition John Wiley & Sons, INC.

προσδιορισμό του καθαρού κέρδους ή της ζημίας. Παραδείγματα ταμειακών ροών από επιχειρηματικές δραστηριότητες είναι:

- Εισπράξεις από την πώληση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών.
- Εισπράξεις από δικαιώματα εκμετάλλευσης, αμοιβές, προμήθειες και άλλα έσοδα.
- Πληρωμές τοις μετρητοίς προς προμηθευτές αγαθών και υπηρεσιών.
- Πληρωμές τοις μετρητοίς προς εργαζομένους και για λογαριασμό τους.
- Εισπράξεις και πληρωμές τοις μετρητοίς μιας ασφαλιστικής επιχείρησης για ασφάλιστρα και αποζημιώσεις, συντάξεις και άλλες ασφαλιστικές παροχές.
- Πληρωμές τοις μετρητοίς ή επιστροφές φόρων εισοδήματος, εκτός αν μπορεί ειδικά να εξατομικευτούν ως χρηματοοικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες.
- Εισπράξεις και πληρωμές από συμβάσεις που κατέχονται για συναλλακτικούς ή εμπορικούς σκοπούς.

Υπάρχουν βέβαια και ορισμένες ταμειακές ροές, οι οποίες μας μπερδεύουν σε σχέση με την κατηγορία που πρέπει να ενταχθούν. Μερικές συναλλαγές, όπως η πώληση ενός ενσώματου παγίου, μπορεί να δημιουργήσουν ένα κέρδος ή μία ζημία, που συμπεριλαμβάνεται στον προσδιορισμό του καθαρού κέρδους ή ζημίας. Ωστόσο, οι ταμειακές ροές που σχετίζονται με τέτοιες συναλλαγές συνιστούν ταμειακές ροές από επενδυτικές δραστηριότητες.

Μία επιχείρηση μπορεί να κατέχει αξιόγραφα και δάνεια για συναλλακτικούς ή εμπορικούς σκοπούς, οπότε αυτά είναι όμοια με απόθεμα που αγοράστηκε ειδικώς για μεταπώληση. Συνεπώς, ταμειακές ροές προερχόμενες από την αγορά και πώληση τέτοιων αξιόγραφων κατατάσσονται ως επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ομοίως, ταμειακές προκαταβολές και δάνεια που δίδονται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συνήθως κατατάσσονται ως επιχειρηματικές δραστηριότητες, δεδομένου ότι σχετίζονται με την κύρια δραστηριότητα δημιουργίας εσόδων αυτής της επιχείρησης.

Όπως προαναφέρθηκε, πληροφορίες σχετικά με τα ειδικά συστατικά στοιχεία των προηγούμενων επιχειρηματικών ταμειακών ροών είναι χρήσιμες, σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες, για την πρόβλεψη μελλοντικών επιχειρηματικών ταμειακών ροών.

Το ποσό των ταμειακών ροών που προέρχεται από επιχειρηματικές δραστηριότητες είναι ένας δείκτης - κλειδί της έκτασης στην οποία οι επιχειρηματικές δραστηριότητες της επιχείρησης έχουν δημιουργήσει επαρκείς ταμειακές ροές για να εξοφλούν δάνεια,

να διατηρούν την επιχειρηματική ικανότητα της επιχείρησης, να πληρώνουν μερίσματα και να γίνουν νέες επενδύσεις, χωρίς προσφυγή σε εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης.

2.2 Ταμειακές Ροές από Επενδυτικές Δραστηριότητες

Οι επενδυτικές δραστηριότητες σχετίζονται με τις αγορές και τις πωλήσεις πάγιου ενεργητικού και χρεογράφων άλλων εταιρειών για μακροπρόθεσμες επενδύσεις.⁴¹

Η ιδιαίτερη γνωστοποίηση των ταμειακών ροών που προέρχονται από επενδυτικές δραστηριότητες είναι σημαντική, γιατί αντιπροσωπεύουν την έκταση κατά την οποία έχουν πραγματοποιηθεί δαπάνες για πηγές που προορίζονται να δημιουργήσουν μελλοντικά έσοδα και ταμειακές ροές.

Παραδείγματα ταμειακών ροών που προέρχονται από επενδυτικές δραστηριότητες είναι:

- Πληρωμές τοις μετρητοίς για την απόκτηση ενσώματων παγίων, άυλων περιουσιακών στοιχείων και λοιπών μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων. Αυτές οι πληρωμές συμπεριλαμβάνουν και εκείνες που σχετίζονται με κεφαλαιοποίηση κόστους ανάπτυξης και ιδιοκατασκευαζόμενα ενσώματα πάγια.
- Εισπράξεις από πωλήσεις ενσώματων παγίων, άυλων περιουσιακών στοιχείων και λοιπών μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων.
- Πληρωμές τοις μετρητοίς για την απόκτηση συμμετοχών στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων, χρεωστικών τίτλων άλλων επιχειρήσεων, καθώς και δικαιωμάτων σε κοινοπραξίες (άλλες εκτός από πληρωμές τοις μετρητοίς για μέσα που θεωρούνται ως ταμειακά ισοδύναμα ή για εκείνα που κατέχονται για συναλλακτικούς ή εμπορικούς σκοπούς).
- Εισπράξεις από πωλήσεις συμμετοχών στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων ή χρεωστικών τίτλων άλλων επιχειρήσεων, καθώς και δικαιωμάτων σε κοινοπραξίες (άλλες εκτός από τις εισπράξεις για μέσα που θεωρούνται ως ταμειακά ισοδύναμα και για εκείνα που κατέχονται για συναλλακτικούς ή εμπορικούς σκοπούς).

⁴¹ www.logistis.gr/files/DLP/dlp7.doc

- Ταμειακές προκαταβολές και δάνεια που δίδονται σε τρίτους (άλλα εκτός από προκαταβολές και δάνεια που δίδονται από ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα).
- Εισπράξεις από την εξόφληση προκαταβολών και δανείων, που είχαν δοθεί σε τρίτους (άλλες εκτός από προκαταβολές και δάνεια ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος).
- Πληρωμές τοις μετρητοίς για συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης και προθεσμιακές συμβάσεις, για συμβάσεις δικαιωμάτων προαίρεσης (options) και συμβάσεις ανταλλαγών (swaps), εκτός αν οι συμβάσεις κατέχονται για συναλλακτικούς ή εμπορικούς σκοπούς ή οι πληρωμές τοις μετρητοίς κατατάσσονται στις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.
- Εισπράξεις από συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης και προθεσμιακές συμβάσεις, συμβάσεις δικαιωμάτων προαίρεσης (options) και συμβάσεις ανταλλαγών (swaps), εκτός αν οι συμβάσεις κατέχονται για συναλλακτικούς ή εμπορικούς σκοπούς ή οι εισπράξεις κατατάσσονται στις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

2.3 Ταμειακές Ροές από Χρηματοοικονομικές Δραστηριότητες

Οι χρηματοοικονομικές ροές περιλαμβάνουν την απόκτηση των ρευστών από την έκδοση των μετοχών, την εκροή των ρευστών από την επανεξαγορά μετοχών που έχουν ήδη εκδοθεί και επίσης χρηματικές ροές από τη δημιουργία των οφειλών και την εξόφληση τους.⁴²

Παραδείγματα ταμειακών ροών, που προέρχονται από χρηματοοικονομικές δραστηριότητες είναι:⁴³

- Εισπράξεις μετρητών από την έκδοση μετοχών ή άλλων συμμετοχικών τίτλων.
- Πληρωμές τοις μετρητοίς στους μετόχους ή εταίρους για να εξαγοραστούν ή να επιστραφούν οι μετοχές της επιχείρησης.
- Εισπράξεις μετρητών από την έκδοση χρεωστικών ομολόγων, δανείων, γραμματίων, ομολογιών, ενυπόθηκων δανείων και άλλων βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων δανείων.

⁴² <http://serresbiz.com/312c/el/other/thesis/Cash-Flow.pdf>

⁴³ www.logistis.gr/files/DLP/dlp7.doc

- Εκταμιεύσεις για αποπληρωμή δανείων.
- Πληρωμές τοις μετρητοίς του μισθωτή για τη μείωση του οφειλόμενου υπολοίπου χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Η ξεχωριστή γνωστοποίηση των ταμειακών ροών που προέρχονται από τις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες είναι σημαντική, γιατί είναι χρήσιμη στην προεκτίμηση διεκδικήσεων πάνω στις μελλοντικές ταμειακές ροές από τους χρηματοδότες της επιχείρησης.

2.4 Εμφάνιση Ταμειακών Ροών από Λειτουργικές Δραστηριότητες

Η επιχείρηση μπορεί να εμφανίζει τις ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες χρησιμοποιώντας:

1. είτε την άμεση μέθοδο, κατά την οποία γνωστοποιούνται οι κύριες κατηγορίες ακαθάριστων εισπράξεων και ακαθάριστων πληρωμών τοις μετρητοίς,
2. είτε την έμμεση μέθοδο, κατά την οποία το καθαρό κέρδος ή ζημία αναμορφώνεται με βάση τις επιδράσεις των συναλλαγών μη ταμειακής φύσης, των αναβαλλόμενων ή των δουλευμένων οργανικών εισπράξεων ή πληρωμών, όπως επίσης και των στοιχείων εσόδων ή εξόδων που συνδέονται με επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές ταμειακές ροές.

Οι δύο μέθοδοι παρουσιάζονται αναλυτικά στα επιμέρους κεφάλαια.

2.4.1 Άμεση Μέθοδος

Οι επιχειρήσεις προτρέπονται να εμφανίζουν τις ταμειακές ροές από επιχειρηματικές δραστηριότητες χρησιμοποιώντας την άμεση μέθοδο. Η άμεση μέθοδος παρέχει πληροφορίες, που μπορεί να είναι χρήσιμες στην εκτίμηση μελλοντικών ταμειακών ροών και οι οποίες δεν είναι προσιτές με την έμμεση μέθοδο. Σύμφωνα με την άμεση μέθοδο, πληροφορίες για τις κύριες κατηγορίες ακαθάριστων εισπράξεων και ακαθάριστων πληρωμών τοις μετρητοίς μπορεί να αντλούνται:

1. είτε από τα λογιστικά αρχεία της επιχείρησης,
2. είτε με την αναμόρφωση των πωλήσεων, του κόστους πωλήσεων (ή των τόκων και συναφών εσόδων και εξόδων και παρόμοιων επιβαρύνσεων, προκειμένου για χρηματοπιστωτικό ίδρυμα) και άλλων στοιχείων της κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων με βάση:
 - i. τις μεταβολές κατά τη διάρκεια της περιόδου στα αποθέματα και στις οργανικές απαιτήσεις και λογαριασμούς πληρωτέους,
 - ii. άλλα μη ταμειακά στοιχεία και
 - iii. άλλα στοιχεία για τα οποία οι ταμειακές συνέπειες συνίστανται σε ταμειακές ροές επενδυτικής ή χρηματοοικονομικής φύσης.

Σύμφωνα με την άμεση μέθοδο, η Κατάσταση Ταμειακών Ροών από λειτουργικές δραστηριότητες παρουσιάζει τις κύριες κατηγορίες εισπράξεων και πληρωμών που έχουν γίνει κατά τη διάρκεια της χρήσης. Τα στοιχεία για τη σύνταξη της ΚΤΡ λαμβάνονται από τον υπολογισμό των μεταβολών των λογαριασμών εισπρακτέων, πληρωτέων και τον λογαριασμό αποθεμάτων σε συνδυασμό με τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης (π.χ πωλήσεις, κόστος πωληθέντων).

Ο υπολογισμός μπορεί να γίνει ως εξής:

Πληρωμές προσωπικού: Υποχρεώσεις προς το προσωπικό αρχής + έξοδα μισθοδοσίας – υποχρεώσεις προς το προσωπικό τέλους χρήσης

Εισπράξεις από πελάτες: Υπόλοιπο πελατών αρχής χρήσης + πωλήσεις χρήσης – υπόλοιπο πελατών τέλους χρήσης + προκαταβολές πελατών τέλους χρήσης – προκαταβολές πελατών αρχής χρήσης + γραμμάτια εισπρακτέα τέλους χρήσης – γραμμάτια εισπρακτέα αρχής χρήσης + επιταγές εισπρακτέες τέλους χρήσης – επιταγές εισπρακτέες αρχής χρήσης

Πληρωμές σε προμηθευτές: Αγορές χρήσης + υπόλοιπο προμηθευτών αρχής χρήσης – υπόλοιπο προμηθευτών τέλους χρήσης + προκαταβολές προμηθευτών τέλους χρήσης – προκαταβολές προμηθευτών αρχής χρήσης + γραμμάτια πληρωτέα τέλους χρήσης – γραμμάτια πληρωτέα αρχής χρήσης + επιταγές πληρωτέες τέλους χρήσης – επιταγές πληρωτέες αρχής χρήσης

Άλλες πληρωμές: Λειτουργικά έξοδα (εκτός πληρωμών σε προσωπικό και φόρων) + υπόλοιπο λοιπών υποχρεώσεων (εκτός υποχρεώσεων προσωπικού και φόρων) αρχής χρήσης – υπόλοιπο λοιπών υποχρεώσεων (εκτός υποχρεώσεων προσωπικού και

φόρων) τέλους χρήσης + πληρωμές εξόδων τέλους χρήσης – πληρωμές εξόδων αρχής χρήσης

Φόροι πληρωθέντες: Υπόλοιπο υποχρεώσεων φόρων, τελών και αναβαλλόμενων φόρων αρχής χρήσης + φόρος εισοδήματος χρήσης και αναβαλλόμενων φόρων χρήσης – υπόλοιπο υποχρεώσεων φόρων, τελών και αναβαλλόμενων φόρων τέλους χρήσης + προπληρωμές φόρων τέλους χρήσης – προπληρωμές φόρων αρχής χρήσης

Με την άμεση μέθοδο λοιπόν, η ΚΑΧ κατασκευάζεται εκ νέου με βάση τα μετρητά από την αρχή μέχρι το τέλος. Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις μετρητών υπολογίζονται ως έσοδα και οι εκταμιεύσεις ως έξοδα. Η διαφορά ανάμεσα σε αυτές (εισπράξεις – εκταμιεύσεις) είναι οι καθαρές ταμειακές ροές εκμετάλλευσης για την περίοδο.

2.4.2 Έμμεση Μέθοδος

Σύμφωνα με την έμμεση μέθοδο, οι καθαρές ταμειακές Σύμφωνα με την έμμεση μέθοδο, οι καθαρές ταμειακές ροές από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες προσδιορίζονται με την αναμόρφωση του καθαρού κέρδους ή ζημίας με βάση τις επιδράσεις από:

- i. τις μεταβολές κατά τη διάρκεια της περιόδου στα αποθέματα και στις οργανικές απαιτήσεις και λογαριασμούς πληρωτέους,
- ii. τα μη ταμειακά στοιχεία, όπως οι αποσβέσεις, οι προβλέψεις, οι αναβαλλόμενοι φόροι, τα μη πραγματοποιημένα κέρδη και ζημίες από ξένα νομίσματα, τα αδιανέμητα κέρδη συγγενών επιχειρήσεων και τα δικαιώματα της μειοψηφίας και
- iii. όλα τα άλλα στοιχεία για τα οποία οι ταμειακές συνέπειες συνίστανται σε ταμειακές ροές επενδυτικής ή χρηματοοικονομικής φύσης.

Εναλλακτικά, με την έμμεση μέθοδο μπορεί να παρουσιάζονται οι καθαρές ταμειακές ροές από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, εμφανίζοντας τα έσοδα και τα έξοδα, που απεικονίζονται στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, καθώς και τις μεταβολές κατά τη διάρκεια της περιόδου, στα αποθέματα και στις οργανικές απαιτήσεις και λογαριασμούς πληρωτέους.

Με την έμμεση μέθοδο μετατρέπουμε την ΚΑΧ από λογιστική βάση σε ταμειακή. Για αυτό η ΚΤΡ αρχίζει από το αποτέλεσμα της χρήσεως προ φόρου και διανομής, με τις κατάλληλες προσαρμογές:

Αποσβέσεις, προβλέψεις: Από το αποτέλεσμα (προ φόρου) της χρήσεως αφαιρούμε (ή προσθέτουμε) τις μη ταμειακές μεταβολές του αποτελέσματος, δηλαδή τις μεταβολές που επηρέασαν το αποτέλεσμα της χρήσεως χωρίς ταυτόχρονα να μεταβληθούν τα διαθέσιμα, αλλά μεταβλήθηκαν άλλοι, εκτός των διαθέσιμων λογαριασμοί. Στις μεταβολές αυτές περιλαμβάνονται κυρίως οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις.

Μεταβολές που σχετίζονται με τις λειτουργικές δραστηριότητες: Από το αποτέλεσμα (προ φόρου) της χρήσεως αφαιρούμε (ή προσθέτουμε) τις μεταβολές μεταξύ των υπολοίπων έναρξης και λήξης της χρήσης στους λογαριασμούς της λειτουργικής δραστηριότητα (αποθέματα, απαιτήσεις από πελάτες, υποχρεώσεις προς προμηθευτές, Δημόσιο, Ασφαλιστικοί οργανισμοί και λοιποί τρίτοι εκτός τραπεζών). Πιο συγκεκριμένα:

Προσθέτουμε στο αποτέλεσμα της χρήσεως (προ φόρου και διανομής):

1. τη μείωση των αποθεμάτων, η οποία ενώ μείωσε το λογιστικό αποτέλεσμα, προστίθεται σε αυτό γιατί αντιπροσωπεύει αγορές προηγούμενης χρήσης, όπου στην τρέχουσα χρήση δεν υπήρξε ταμειακή εκροή, αλλά στην προηγούμενη χρήση.
2. τη μείωση των πελατών, η οποία ενώ δεν επηρέασε το λογιστικό αποτέλεσμα της τρέχουσας χρήσης προστίθεται σε αυτό, γιατί αντιπροσωπεύει έσοδα της προηγούμενης χρήσης για τα οποία υπήρξε ταμειακή εισροή στην τρέχουσα χρήση.
3. την αύξηση των υποχρεώσεων, η οποία ενώ δεν μείωσε το λογιστικό αποτέλεσμα, προστίθεται σε αυτό γιατί αντιπροσωπεύει έξοδα της τρέχουσας χρήσεως, για τα οποία δεν υπήρξε ταμειακή εκροή.

Για τις επιδράσεις από τις μεταβολές στο κεφάλαιο κίνησης ισχύει ο γενικός κανόνας ότι η αύξηση των στοιχείων του κυκλοφορούντος ενεργητικού και η μείωση των στοιχείων των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων αφαιρούνται, ενώ η μείωση των στοιχείων του κυκλοφορούντος ενεργητικού και αύξηση των στοιχείων των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων προστίθενται στα καθαρά κέρδη.

2.4.3 Άμεση ή Έμμεση Μέθοδος;

Σχετικά με το ποια μέθοδος είναι προτιμότερο να χρησιμοποιείται πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι και οι δύο οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα.

Η άμεση μέθοδος έχει σκοπό να πληροφορήσει τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για τη φύση και την αξία των διαφόρων συναλλαγών, γεγονός που μπορεί να ωφελήσει και στις μελλοντικές ταμειακές ροές. Επιπλέον, πληροφορίες σχετικές με τα αναλυτικά ποσά που εισπράττονται ή δαπανώνται είναι πιο χρήσιμες από ένα απλό σύνολο, όπως το παρουσιάζει η έμμεση μέθοδος. Τέτοιες πληροφορίες αποκαλύπτουν την δυνατότητα της επιχείρησης να τακτοποιεί τις οφειλές της, να επανεπενδύει και να διανέμει τα κέρδη της.

Η έμμεση μέθοδος εξηγεί γιατί τα κέρδη χρήσης διαφέρουν από την καθαρή ροή μετρητών από λειτουργικές δραστηριότητες και αυτό είναι το βασικό της πλεονέκτημα, καθώς είναι ο συνδυαστικός κρίκος ανάμεσα στην Κατάσταση Ταμειακών Ροών, την Κατάσταση Λογαριασμού Αποτελεσμάτων και τον Ισολογισμό.

Όπως προαναφέρθηκε, οι επιχειρήσεις προτρέπονται να χρησιμοποιούν την άμεση μέθοδο, όμως αν την χρησιμοποιήσουν είναι υποχρεωμένες να παρουσιάσουν και την μεταβολή του καθαρού εισοδήματος σε καθαρές ταμειακές ροές από επενδυτικές δραστηριότητες.

Οι περισσότερες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τελικά την έμμεση μέθοδο, που παράλληλα έχει μεγαλύτερη εφαρμογή από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην εξέταση δανείων και στα επιχορηγούμενα προγράμματα.

2.5 Εμφάνιση Ταμειακών Ροών από Επενδυτικές Δραστηριότητες και Χρηματοοικονομικές Δραστηριότητες

Το Δ.Λ.Π. 7 προβλέπει ότι η επιχείρηση πρέπει να εμφανίζει ξεχωριστά τις κύριες κατηγορίες ακαθάριστων εισπράξεων και ακαθάριστων πληρωμών τοις μετρητοίς, που προέρχονται από επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, εκτός αν επιτρέπεται η παρουσίασή τους σε καθαρή ταμειακή βάση.

Οι ταμειακές ροές που μπορούν να εμφανίζονται σε καθαρή βάση είναι οι παρακάτω:

- Εισπράξεις και πληρωμές για λογαριασμό πελατών, όταν οι ταμειακές ροές αντικατοπτρίζουν τις δραστηριότητες του πελάτη μάλλον παρά εκείνες της επιχείρησης. Τέτοια παραδείγματα εισπράξεων και πληρωμών είναι:
 - 1) Η αποδοχή και η αποπληρωμή καταθέσεων όψεως μιας τράπεζας.
 - 2) Κεφάλαια που κατέχονται για λογαριασμό πελατών από μια επιχείρηση επενδύσεων.
 - 3) Μισθώματα που εισπράχθηκαν για λογαριασμό των ιδιοκτητών και αποδόθηκαν σε αυτούς.
- Εισπράξεις και πληρωμές για στοιχεία, των οποίων η ταχύτητα κυκλοφορίας είναι υψηλή, τα ποσά είναι μεγάλα και οι λήξεις τους είναι σύντομες. Παραδείγματα τέτοιων εισπράξεων και πληρωμών είναι οι προκαταβολές που δίδονται στις παρακάτω περιπτώσεις και η αποπληρωμή τους:
 - 1) Ποσά κεφαλαίου, που αφορούν πιστωτικές κάρτες πελατών.
 - 2) Αγορά και πώληση επενδύσεων.
 - 3) Λοιπός βραχυπρόθεσμος δανεισμός, για παράδειγμα, αυτός που έχει μία περίοδο τρίμηνης λήξης ή μικρότερη.
- Ταμειακές ροές που προκύπτουν από κάθε μία από τις ακόλουθες δραστηριότητες ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος:
 - 1) Εισπράξεις και πληρωμές για την αποδοχή και αποπληρωμή καταθέσεων με ορισμένη ημερομηνία λήξης.
 - 2) Οι ανακαταθέσεις σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα και η απόσυρση ανακαταθέσεων από άλλα πιστωτικά ιδρύματα.
 - 3) Ταμειακές προκαταβολές και δάνεια προς πελάτες και η αποπληρωμή αυτών των προκαταβολών και δανείων.

2.6 Αντιμετώπιση Άλλων Ταμειακών Ροών

Εκτός από τις τρεις προαναφερθέντες κατηγορίες δραστηριοτήτων, που είναι και οι βασικές σε μια επιχείρηση, υπάρχουν και άλλου είδους συναλλαγές, οι οποίες πρέπει να εμφανίζονται στην Κατάσταση Ταμειακών Ροών και είναι οι ακόλουθες:

1. Ταμειακές ροές σε ξένο νόμισμα

Ταμειακές ροές που προκύπτουν από συναλλαγές σε ξένο νόμισμα πρέπει να αναγνωρίζονται στο νόμισμα λειτουργίας της οντότητας, εφαρμόζοντας στο ποσό του ξένου νομίσματος τη συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ του νομίσματος λειτουργίας και του ξένου νομίσματος κατά την ημερομηνία της ταμειακής ροής.

Οι ταμειακές ροές μιας θυγατρικής εξωτερικού πρέπει να μετατρέπονται στο νόμισμα λειτουργίας βάσει των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ του νομίσματος αυτού και του ξένου νομίσματος κατά τις ημερομηνίες των ταμιακών ροών. (ΔΛΠ 21)

Οι ταμειακές ροές που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα καταχωρούνται σύμφωνα με το ΔΛΠ 21, "Οι Επιδράσεις των Μεταβολών των Τιμών Συναλλάγματος". Αυτό επιτρέπει τη χρήση μιας ισοτιμίας που πλησιάζει την πραγματική. Για παράδειγμα, ο μέσος σταθμικός όρος των συναλλαγματικών ισοτιμιών μιας περιόδου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταχώρηση συναλλαγών σε ξένο νόμισμα ή τη μετατροπή των ταμιακών ροών μιας θυγατρικής εξωτερικού. Οποσδήποτε όμως, το ΔΛΠ 21 δεν επιτρέπει χρήση της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ισχύει κατά την ημερομηνία του ισολογισμού, όταν μετατρέπονται οι ταμειακές ροές μιας θυγατρικής εξωτερικού.

Μη πραγματοποιηθέντα κέρδη και ζημιές, που προέρχονται από μεταβολές στις ισοτιμίες των ξένων νομισμάτων, δεν είναι ταμειακές ροές. Όμως, η επίδραση των μεταβολών των ισοτιμιών ξένου νομίσματος στα ταμιακά διαθέσιμα και ταμιακά ισοδύναμα, που κατέχονται ή οφείλονται σε ξένο νόμισμα, καταχωρείται στην κατάσταση ταμιακών ροών για λόγους συμφωνίας των ταμιακών διαθεσίμων και ταμιακών ισοδυνάμων μεταξύ έναρξης και τέλους περιόδου. Αυτό το ποσό παρουσιάζεται ξεχωριστά από τις ταμειακές ροές από επιχειρηματικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες και συμπεριλαμβάνει τις τυχόν διαφορές, στην περίπτωση που αυτές οι ταμειακές ροές είχαν καταχωρηθεί με τις κατά το τέλος της περιόδου συναλλαγματικές ισοτιμίες.

2. Έκτακτα κονδύλια

Οι ταμειακές ροές που σχετίζονται με έκτακτα κονδύλια πρέπει να κατατάσσονται ως προερχόμενες από επιχειρηματικές, επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, όπως αρμόζει κατά περίπτωση και να γνωστοποιούνται ξεχωριστά, ώστε να είναι σε θέση οι χρήστες να αντιληφθούν τη φύση τους και την επίδρασή τους

στις παρούσες και μελλοντικές ταμειακές ροές της επιχείρησης. Αυτές οι γνωστοποιήσεις είναι επιπρόσθετες των ξεχωριστών γνωστοποιήσεων του είδους και του ποσού των έκτακτων κονδυλίων, που επιβάλλονται από το ΔΛΠ 8 "Καθαρό Κέρδος ή Ζημία Περιόδου, Βασικά Λάθη και Μεταβολές στις Λογιστικές Αρχές".

3. Τόκοι και Μερίσματα

Ταμειακές ροές από τόκους και μερίσματα που έχουν εισπραχθεί πρέπει να γνωστοποιούνται ξεχωριστά από τόκους και μερίσματα που έχουν καταβληθεί. Οι ταμειακές ροές από τόκους και μερίσματα πρέπει να κατατάσσονται κατά ένα σταθερό τρόπο από περίοδο σε περίοδο, ως επιχειρηματικές ή επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

Το συνολικό ποσό των τόκων που καταβλήθηκαν κατά τη διάρκεια μιας περιόδου εμφανίζεται στην κατάσταση ταμειακών ροών, είτε έχει καταχωρηθεί ως έξοδο στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων είτε έχει κεφαλαιοποιηθεί, σύμφωνα με τον προβλεπόμενο εναλλακτικό χειρισμό στο ΔΛΠ 23 "Κόστος Δανεισμού".

Για ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, οι τόκοι που καταβλήθηκαν και οι τόκοι και τα μερίσματα που εισπράχθηκαν συνήθως κατατάσσονται ως επιχειρηματικές ταμειακές ροές. Όμως, δεν υπάρχει κοινή συναίνεση στην κατάταξη αυτών των ταμειακών ροών από άλλες επιχειρήσεις. Τόκοι που καταβλήθηκαν και τόκοι και μερίσματα που εισπράχθηκαν μπορεί να καταταγούν στις επιχειρηματικές ταμειακές ροές, γιατί υπεισέρχονται στον προσδιορισμό του καθαρού κέρδους ή ζημίας. Εναλλακτικά, τόκοι που καταβλήθηκαν και τόκοι και μερίσματα που εισπράχθηκαν μπορεί να καταταγούν στις χρηματοοικονομικές ταμειακές ροές και επενδυτικές ταμειακές ροές αντίστοιχα, γιατί αποτελούν τα κόστη εξεύρεσης χρηματοοικονομικών πόρων ή τις αποδόσεις των επενδύσεων.

Μερίσματα που καταβλήθηκαν μπορεί να καταταγούν στις χρηματοοικονομικές ταμειακές ροές, γιατί αποτελούν ένα κόστος εξεύρεσης χρηματοοικονομικών πόρων. Εναλλακτικά, μερίσματα που καταβλήθηκαν μπορεί να καταταγούν ως ένα συνθετικό στοιχείο των ταμειακών ροών από επιχειρηματικές δραστηριότητες, ώστε να μπορέσουν οι χρήστες να προσδιορίσουν τη δυνατότητα μιας επιχείρησης να καταβάλει μερίσματα από τις επιχειρηματικές ταμειακές ροές.

4. Φόρος εισοδήματος

Ταμειακές ροές που προκύπτουν από φόρους εισοδήματος πρέπει να γνωστοποιούνται ξεχωριστά και πρέπει να κατατάσσονται ως ταμειακές ροές από επιχειρηματικές δραστηριότητες, εκτός αν είναι δυνατόν να συσχετιστούν με τις χρηματοοικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες.

Οι φόροι εισοδήματος προκύπτουν από συναλλαγές, οι οποίες δημιουργούν ταμειακές ροές κατατασσόμενες στην κατάσταση ταμειακών ροών στις επιχειρηματικές, επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Παρόλο που το έξοδο φόρου μπορεί να είναι άμεσα σχετιζόμενο προς τις επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, οι σχετικές ταμειακές ροές φόρου είναι συχνά πρακτικά αδύνατο να εξατομικεύονται και μπορεί να προκύπτουν σε διαφορετική περίοδο από εκείνη των ταμειακών ροών της βασικής συναλλαγής. Για το λόγο αυτό, οι φόροι που καταβλήθηκαν συχνά κατατάσσονται ως ταμειακές ροές από επιχειρηματικές δραστηριότητες. Όμως, όταν είναι πρακτικά δυνατόν οι ταμειακές ροές φόρου να συσχετισθούν άμεσα προς μία ιδιαίτερη συναλλαγή, η οποία δημιουργεί ταμειακές ροές που κατατάσσονται στις επενδυτικές ή χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, τότε οι ταμειακές ροές φόρου κατατάσσονται σε μία από τις δραστηριότητες αυτές, όπως αρμόζει. Όταν οι ταμειακές ροές φόρου κατανέμονται σε περισσότερες από μία δραστηριότητες, πρέπει να γνωστοποιείται το συνολικό ποσό των φόρων που καταβλήθηκε.

5. Επενδύσεις σε θυγατρικές συγγενείς και κοινοπραξίες

Όταν η λογιστικοποίηση μιας επένδυσης σε συγγενή ή σε θυγατρική γίνεται με τη χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης ή της μεθόδου του κόστους, ο επενδυτής περιορίζει την αναφορά της επένδυσης αυτής στην κατάσταση ταμειακών ροών, μόνο σε ότι αφορά στις μεταξύ αυτού και της συγγενούς ή της θυγατρικής ταμειακές ροές, όπως για παράδειγμα, στα μερίσματα και στις προκαταβολές.

Μια επιχείρηση που παρουσιάζει τα δικαιώματά της σε μία από κοινού ελεγχόμενη οικονομική μονάδα χρησιμοποιώντας την αναλογική ενοποίηση, συμπεριλαμβάνει στη δική της ενοποιημένη κατάσταση ταμειακών ροών το αναλογικό μερίδιό της από τις ταμειακές ροές της από κοινού ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Μια επιχείρηση που παρουσιάζει ένα τέτοιο δικαίωμα, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της καθαρής θέσης, συμπεριλαμβάνει στη δική της κατάσταση ταμειακών ροών τις ταμειακές ροές από την επένδυσή της στην από κοινού ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, καθώς και τις διανομές

και άλλες πληρωμές ή εισπράξεις μεταξύ αυτής και της από κοινού ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

6. Αποκτήσεις και διαθέσεις θυγατρικών και άλλων επιχειρηματικών μονάδων

Το σύνολο των ταμειακών ροών που προκύπτουν από αποκτήσεις και από διαθέσεις θυγατρικών ή άλλων επιχειρηματικών μονάδων, πρέπει να παρουσιάζεται ξεχωριστά και να κατατάσσεται στις επενδυτικές δραστηριότητες.

Τόσο για τις αποκτήσεις θυγατρικών ή άλλων επιχειρηματικών μονάδων, όσο και για τις διαθέσεις τέτοιων μονάδων κατά τη διάρκεια της περιόδου, μία επιχείρηση πρέπει να γνωστοποιεί το συνολικό ποσό για κάθε ένα από τα ακόλουθα:

- 1) Το συνολικό αντάλλαγμα της αγοράς ή της διάθεσης.
- 2) Την αναλογία του ανταλλάγματος αγοράς ή πώλησης που καλύπτεται από ταμειακά διαθέσιμα και ταμειακά ισοδύναμα.
- 3) Το ποσό των ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων της θυγατρικής ή της επιχειρηματικής μονάδας που αποκτήθηκε ή διατέθηκε.
- 4) Το ποσό των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων, εκτός των ταμειακών διαθεσίμων ή ταμειακών ισοδυνάμων της θυγατρικής ή της επιχειρηματικής μονάδας που αποκτήθηκε ή διατέθηκε, συνοπτικά για κάθε κύρια κατηγορία.

Η ξεχωριστή παρουσίαση, σε ιδιαίτερες σειρές κονδυλίων, των επιδράσεων των ταμειακών ροών από αποκτήσεις και διαθέσεις θυγατρικών και άλλων επιχειρηματικών μονάδων, μαζί με τη ξεχωριστή γνωστοποίηση των ποσών των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων που αποκτήθηκαν ή διατέθηκαν, βοηθά να διακρίνονται οι συγκεκριμένες αυτές ταμειακές ροές από τις ταμειακές ροές που προκύπτουν από άλλες επιχειρηματικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Τα αποτελέσματα των ταμειακών ροών από διαθέσεις δεν αφαιρούνται από εκείνα των αποκτήσεων.

Το συνολικό ποσό των ταμειακών διαθεσίμων που καταβλήθηκαν ή εισπράχθηκαν, ως αντάλλαγμα αγοράς ή πώλησης, καταχωρείται στην κατάσταση ταμειακών ροών μετά την αφαίρεση των ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων που αποκτήθηκαν ή διατέθηκαν.

7. Μη ταμειακές συναλλαγές

Επενδυτικές και χρηματοοικονομικές συναλλαγές που δεν απαιτούν τη χρήση ταμειακών διαθεσίμων ή ταμειακών ισοδυνάμων, πρέπει να εξαιρούνται από την ΚΤΡ. Οι συναλλαγές αυτές πρέπει να γνωστοποιούνται με τις άλλες οικονομικές καταστάσεις, κατά τρόπο που να παρέχονται όλες οι σχετικές πληροφορίες για αυτές τις επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

Πολλές επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες δεν έχουν άμεσο αντίκτυπο στις τρέχουσες ταμειακές ροές, μολονότι επηρεάζουν την κεφαλαιακή και την περιουσιακή δομή μιας επιχείρησης. Ο αποκλεισμός των μη ταμειακών συναλλαγών από την ΚΤΡ είναι συνεπής με το αντικείμενο της, καθώς αυτές οι συναλλαγές δεν συνεπάγονται ταμειακές ροές στην τρέχουσα περίοδο. Παραδείγματα μη ταμειακών συναλλαγών είναι:

- 1) Η απόκτηση περιουσιακών στοιχείων είτε με την ανάληψη άμεσα συνδεδεμένων υποχρεώσεων είτε μέσω μιας χρηματοδοτικής μίσθωσης.
- 2) Η απόκτηση μιας επιχείρησης με έκδοση μετοχών.
- 3) Η μετατροπή υποχρεώσεων σε κεφάλαιο.

2.7 Γνωστοποιήσεις

2.7.1 Συνθετικά στοιχεία των ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων

Η επιχείρηση πρέπει να γνωστοποιεί τη σύνθεση των ταμειακών διαθεσίμων και των ταμειακών ισοδυνάμων και να παρουσιάζει μία συμφωνία των ποσών της ΚΤΡ της με τα αντίστοιχα κονδύλια του ισολογισμού.

Εν όψει της ποικιλίας των πρακτικών της ταμειακής διαχείρισης και των τραπεζικών διακανονισμών σε όλο τον κόσμο και για να συμμορφώνεται με το ΔΛΠ 1 "Παρουσίαση των Οικονομικών Καταστάσεων", η επιχείρηση γνωστοποιεί την ακολουθούμενη μέθοδο προσδιορισμού της σύνθεσης των ταμειακών διαθεσίμων και των ταμειακών ισοδυνάμων.

Το αποτέλεσμα κάθε μεταβολής της μεθόδου προσδιορισμού των στοιχείων που συνθέτουν τα ταμειακά διαθέσιμα και τα ταμειακά ισοδύναμα, όπως π.χ. μια μεταβολή στην κατάταξη των χρηματοπιστωτικών μέσων, τα οποία προηγουμένως θεωρούνταν ως μέρος του χαρτοφυλακίου επενδύσεων της επιχείρησης, απεικονίζεται σύμφωνα με το ΔΛΠ 8, "Καθαρό Κέρδος ή Ζημία Περιόδου, Βασικά Λάθη και Μεταβολές στις Λογιστικές Αρχές".

2.7.2 Άλλες γνωστοποιήσεις

Η επιχείρηση πρέπει να γνωστοποιεί, μαζί με ένα σχόλιο της διοίκησης, τα ποσά των σημαντικών υπολοίπων ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων, που κατέχονται από την επιχείρηση και δεν είναι διαθέσιμα για χρήση από τον όμιλο.

Υπάρχουν διάφορες περιπτώσεις κατά τις οποίες υπόλοιπα ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων, που κατέχονται από μια επιχείρηση, δεν είναι διαθέσιμα για χρήση από τον όμιλο. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν υπόλοιπα ταμειακών διαθεσίμων και ταμειακών ισοδυνάμων που κατέχονται από θυγατρική, η οποία λειτουργεί σε χώρα όπου ισχύουν συναλλαγματικοί έλεγχοι ή άλλοι νομικοί περιορισμοί, οπότε τα υπόλοιπα δεν είναι διαθέσιμα για γενική χρήση από τη μητρική εταιρεία ή άλλες θυγατρικές.

Πρόσθετες πληροφορίες μπορεί να είναι απαραίτητες στους χρήστες για την κατανόηση της οικονομικής θέσης και της ρευστότητας μιας επιχείρησης. Συνιστάται η παράθεση τέτοιων πληροφοριών, μαζί με ένα σχόλιο της διοίκησης και μπορεί να περιλαμβάνουν:

- 1) Τα ποσά των μη αναληφθέντων εγκεκριμένων δανείων, τα οποία μπορεί να είναι διαθέσιμα για μελλοντικές επιχειρηματικές δραστηριότητες και για διακανονισμό κεφαλαιακών δεσμεύσεων, με μνεία κάθε περιορισμού στη χρήση αυτών των δανείων.
- 2) Τα συνολικά ποσά των ταμειακών ροών από κάθε μία από τις επιχειρηματικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, που σχετίζονται με δικαιώματα σε κοινοπραξίες, τα οποία εμφανίζονται με τη χρησιμοποίηση της αναλογικής ενοποίησης.

- 3) Το συνολικό ποσό των ταμειακών ροών που αντιπροσωπεύουν αυξήσεις στην επιχειρηματική δυναμικότητα, ξεχωριστά από εκείνες τις ταμειακές ροές που απαιτούνται για να διατηρείται η επιχειρηματική δυναμικότητα.
- 4) Το ποσό των ταμειακών ροών που προκύπτει από τις επιχειρηματικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες για κάθε αναφερόμενο επιχειρηματικό και γεωγραφικό προς παρουσίαση τομέα.

Η ξεχωριστή γνωστοποίηση των ταμειακών ροών που αντιπροσωπεύουν αυξήσεις στην επιχειρηματική δυναμικότητα και των ταμειακών ροών που απαιτούνται για να διατηρείται η επιχειρηματική δυναμικότητα, είναι χρήσιμη για να επιτρέψει στο χρήστη να προσδιορίσει αν η επιχείρηση επενδύει επαρκώς για τη διατήρηση της επιχειρηματικής δυναμικότητάς της. Μια επιχείρηση που δεν επενδύει επαρκώς για τη διατήρηση της επιχειρηματικής δυναμικότητάς της, μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη μελλοντική κερδοφορία, χάριν της τρέχουσας ρευστότητας και διανομής (μερισμάτων) στους ιδιοκτήτες.

Η γνωστοποίηση των κατά τομέα ταμειακών ροών επιτρέπει στους χρήστες να έχουν μια καλύτερη αντίληψη της σχέσης μεταξύ των ταμειακών ροών της επιχείρησης, ως ένα σύνολο και των επιμέρους τμημάτων της, καθώς και της διαθεσιμότητας και μεταβλητότητας των κατά τομέα ταμειακών ροών.

ΜΕΡΟΣ IV: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μεθοδολογία της έρευνας και περιγραφή υποθέσεων, μεταβλητών και ανάλυση δείγματος

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης προσφέρει στον ενδιαφερόμενο μια ορθή και αντικειμενική γνώμη για την οικονομική κατάσταση αυτής. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής ήταν να μελετήσει το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής και της διαχείρισης κερδών δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στα δεδουλευμένα-accruals, μέσω των οποίων οι επιχειρήσεις μπορούν να προβούν σε διαχείριση κερδών παρουσιάζοντας διαφορές ανάμεσα στο λογιστικό αποτέλεσμα και τις ταμειακές ροές.

Για να είναι πιο εμπειριστατωμένη η συγκεκριμένη διπλωματική εφαρμόστηκε έρευνα με στοιχεία από αμερικάνικες βάσεις δεδομένων, καθώς τα μοντέλα που αναφέρθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια εφαρμόζονται ορθότερα στις αμερικάνικες επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων της Jones, το οποίο αποτελεί ορόσημο στη μελέτη του φαινομένου και συναντάται πιο συχνά στην παγκόσμια βιβλιογραφία και έρευνα.

Το μοντέλο βασίστηκε σε εταιρείες του δείκτη S&P 500 για την περίοδο 2001-2013 και περιλαμβάνει παλινδρόμηση, που έγινε με τη μέθοδο Panel Data Analysis, στο πρόγραμμα EVIEWS. Οι εξισώσεις του μοντέλου είναι οι εξής:

$$NDA_{it} / A_{it-1} = TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1 / A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV_{it} / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \epsilon_{it} \quad (1)$$

$$U_{ip} = TA_{ip} - \hat{T}A_{ip} \quad (2)$$

Ουσιαστικά, η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η TA_{it} / A_{it-1} που ονομάστηκε (**Y**) στην παλινδρόμηση και οι ανεξάρτητες οι $[1 / A_{it-1}]$ (**X₁**), $[\Delta REV_{it} / A_{it-1}]$ (**X₂**) και $[PPE_{it} / A_{it-1}]$ (**X₃**).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Αποτελέσματα της έρευνας και Συμπεράσματα

Πίνακας 1: Περιγραφικά στοιχεία και έλεγχος κανονικότητας

	Y	X1	X2	X3
Mean	0.001536	5.19E-07	0.090305	0.338913
Median	0.000728	1.16E-07	0.041545	0.197238
Maximum	0.060435	0.000528	13.49340	114.6376
Minimum	-0.007227	4.24E-10	-1.538679	0.000000
Std. Dev.	0.002714	7.05E-06	0.282783	1.530632
Skewness	5.963971	71.94996	20.25345	71.42611
Kurtosis	90.18848	5378.575	885.9038	5332.648
Jarque-Bera	1882141.	7.03E+09	1.90E+08	6.91E+09
Probability	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
Sum	8.959678	0.003029	526.7508	1976.881
Sum Sq. Dev.	0.042972	2.90E-07	466.3615	13663.40
Observations	5833	5833	5833	5833

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται δείκτες που αφορούν τη μέση τιμή, τη διάμεσο, την ελάχιστη και μέγιστη τιμή, την τυπική απόκλιση, τη λοξότητα, την κύρτωση, το πλήθος των παρατηρήσεων, το άθροισμα των παρατηρήσεων, το άθροισμα ολικής μεταβλητότητας και τον έλεγχο κανονικότητας. Από τον έλεγχο αυτό προκύπτει ότι καμία μεταβλητή δεν ακολουθεί την κανονική κατανομή καθώς όλα τα p-values είναι μικρότερα του 0.01.

Πίνακας 2: Αποτελέσματα Παλινδρόμησης

Dependent variable: Y

Method: Panel EGLS (Period random effects)

Date: 09/07/18 Time: 09:18

Sample: 2001 2013

Periods included: 13

Cross-sections included: 495

Total panel (unbalanced) observations: 5833

Swamy and Arora estimator of component variances

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
X1	365.3063	15.75113	23.19238	0.0000
X2	0.003408	0.000148	22.99707	0.0000
X3	-0.002077	6.96E-05	-29.83953	0.0000
C	0.001739	9.70E-05	17.93494	0.0000

Effects Specification

	S.D.	Rho
Period random	0.000323	0.0181
Idiosyncratic random	0.002379	0.9819

Weighted Statistics

R-squared	0.204882	Mean dependent var	0.000505
Adjusted R-squared	0.204473	S.D. dependent var	0.002669
S.E. of regression	0.002381	Sum squared resid	0.033041
F-statistic	500.6630	Durbin-Watson stat	0.860848
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.209437	Mean dependent var	0.001536
Sum squared resid	0.033972	Durbin-Watson stat	0.884142

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης με τη βοήθεια της οποίας προσδιορίστηκαν οι σταθερές α_i , β_{1i} , β_{2i} . Στη συνέχεια αυτές αντικαταστάθηκαν στην εξίσωση (1) και υπολογίστηκε ο λόγος NDA_{it}/A_{it-1} δηλαδή τα εκτιμώμενα Total Accruals.

Με αντικατάσταση στον τύπο (2) των Total Accruals που παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις και αυτών που προέκυψαν από την έρευνα υπολογίστηκαν τα μη κανονικά δεδουλευμένα.

Πίνακας 3: Έλεγχος μηδενικής υπόθεσης για το u ($TA_{it}-T\hat{A}_{it}$)

	u	Dummy
	<i>Variable 1</i>	<i>Variable 2</i>
Mean	21192,877	0
Variance	4615099448	0
Observations	5833	6
Hypothesized Mean Difference	0	
Df	5832	
t Stat	23,8256838	
P(T<=t) one-tail	4,102E-120	
t Critical one-tail	1,64511495	
P(T<=t) two-tail	8,204E-120	
t Critical two-tail	1,96037084	

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζεται ο έλεγχος μηδενικής υπόθεσης για $u=0$. Εάν το $t \text{ stat} < -t_{\text{critical two-tail}}$ ή το $t \text{ stat} > t_{\text{critical two tail}}$ απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση. Στην περίπτωση μας έχουμε $t \text{ stat} > t_{\text{critical two tail}}$ όποτε απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και προκύπτει το συμπέρασμα ότι το σύνολο των αμερικάνικων επιχειρήσεων που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εμφανίζουν διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν και καταγράφηκαν παραπάνω αποτελούν μια ενδεικτική αποτύπωση της κατάστασης για τις αμερικάνικες εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.

Στο μέλλον θα ήταν ενδιαφέρον να γίνει μια αντίστοιχη έρευνα ανά κλάδους επιχειρήσεων, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο, ώστε να γίνει εις βάθος ανάλυση στο φαινόμενο της διαχείρισης αποτελεσμάτων μέσω των δεδουλευμένων καθώς και εξαγωγή ποιοτικότερων συμπερασμάτων.

Επίσης, θα ήταν ωφέλιμο να μελετηθεί κάποιο πιο περιορισμένο χρονικό διάστημα που είναι πιθανό να οδηγήσει σε συσχετίσεις με την κατάσταση της οικονομίας, τη φορολογία κ.τ.λ.

Τέλος, θα μπορούσαν να μελετηθούν και άλλοι παράγοντες διαχείρισης κερδών, ώστε η έρευνα να είναι πιο εμπειριστατωμένη και ενδεδειγμένη.

Σύμφωνα με όλα τα προαναφερθέντα, μπορεί να ειπωθεί ότι η διαχείριση κερδών είναι ένα σημαντικό και επίκαιρο ζήτημα που χρήζει συνεχούς διερεύνησης με ενδεδειγμένη έρευνα, καθώς πολλές φορές είναι στενά τα όρια ανάμεσα στο επιτρεπτό και στο ανήθικο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Δρ. Βλάχος, Χρίστος, Λουκά, Λουκάς, (2009), «Διεθνή λογιστικά Πρότυπα 2009», ΤΟΜΟΣ Α', Πέμπτη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση – Globaltraining, Αθήνα
- Καζαντζής, Ι. Χρήστος, (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία Συστημική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E, Αθήνα
- Μπαραλέξης, Σπ., (2001), «Η επινοητική λογιστική στην Ελλάδα», Μονογραφία, Θεσσαλονίκη
- Παπαστάθης, Παντελής Στυλ., (2003), «Ο Σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις-οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του», α' τόμος, χορηγία Ο.Π.Α.Π. Α.Ε, Αθήνα
- Φίλιος, Βασίλειος Φ., (2003), «Δημιουργική Λογιστική», Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Amat, Oriol, Blake, John, Dowds, Jack, (1999), "The ethics of creative accounting", Economics Working Papers from Department of Economics and Business, Universitat Pompeu Fabra
- Amat, O., Blake, J. and Oliveras, E., (1999), "The struggle against creative accounting: 'true and far view' part of the problem or part of the solution?", UPF Economics Working Paper 363, Department of Economics and Business, University Pompeu Fabra
- Amat, Oriol and Gowthorpe, Catherine, (2004), "Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues", UPF Working Paper No. 749.
- Balaciu, D., Pop, C.M., (2008), "Is creative accounting a form of manipulation?", Analele Universitatii din Oradea, seria Stiinta Economice, Volumul III, Sectiunea: Finante, Banci si Contabilitate, Tom XVII
- Balaciu, Diana and Vladu, Alina Beatrice, (2010), "Creative Accounting – Players and their gains and losses", Annals of faculty of economics, Vol.1, issue 2
- Ghosh, Subhajit, (2010), "Creative Accounting: A Fraudulent Practice Leading to Corporate Collapses", Research and Practice in Social Sciences, Vol.6, No.1
- Gowthorpe, Catherine, Amat, Oriol, (2005), "Creative accounting: Some ethical issues of macro and micro manipulation", Journal of Business Ethics, Vol.57, No1

- Heally, Paul M. and Wahlen, James M., (1999), “A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting”, Accounting Horizons, Vol.3, No 4
- Jones, Michael, (2011), “Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals”, John Wiley and Sons Ltd
- Kieso, Weygandt, (2009), “Intermediate Accounting”, Ninth Edition, John Wiley & Sons, INC.
- Mulford, Charles, W., Comiskey, Eugene, E., (2002), “The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices”, John Wiley and Sons, Inc., New York
- Rezaee, Zabihollah, (2005), “Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud”, Critical Perspectives on Accounting, Vol.16, issue 3
- Riahi Belkaoui, A., (2000), “Understanding fraud in the accounting environment”, Managerial Finance, Vol.26, Issue 11
- Riahi – Belkaoui, Ahmed (2003), “Accounting by Principle or Design?”, Praeger Publishers
- Ronen, Joshua, Yaari, Varda, (2008), “Earnings Management, Emerging Insights in Theory, Practice and Research”, Springer
- Schipper, K., (1989), “Commentary on earnings management”, Accounting Horizons, Vol.3, No 4
- Smith, T., (1996), “Accounting for Growth”, Random House UK Limited

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- <http://www.business.illinois.edu/doogar/ACCY493/Sp%2003%5CBDJAE97.pdf>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%BC%CE%AD%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%BF%CE%B9>
- <https://simatoros.wordpress.com/2010/01/28/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-h-m%CE%B5%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7-%CE%B1%CF%80/>
- www.logistis.gr/files/DLP/dlp7.doc
- <http://serresbiz.com/312c/el/other/thesis/Cash-Flow.pdf>
- http://www.swlearning.com/pdfs/chapter/0324223250_2.PDF